

684.

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O RATIFIKACIJI KONVENCIJE O ZAŠTITI MORSKE SREDINE I PRIOBALNOG PODRUČJA SREDOZEMLJA I ČETIRI PRATEĆA PROTOKOLA

Prolašavam Zakon o ratifikaciji Konvencije o zaštiti morske sredine i priobalnog područja Sredozemlja i četiri prateća protokola, koji je donijela Ustavotvorna skupština Republike Crne Gore, na prvoj sjednici drugog redovnog zasijedanja u 2007. godini, dana 9. oktobra 2007. godine.

Broj: 01-1204/2

Podgorica, 16. oktobra 2007. godine

Predsjednik Republike Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

ZAKON

O RATIFIKACIJI KONVENCIJE O ZAŠTITI MORSKE SREDINE I PRIOBALNOG PODRUČJA SREDOZEMLJA I ČETIRI PRATEĆA PROTOKOLA

Član 1

Ratifikuje se Konvencija o zaštiti morske sredine i priobalnog područja Sredozemlja, sačinjena 10. juna 1995.god., na engleskom, arapskom, španskom i francuskom jeziku, sa pratećim protokolima:

- Protokol o saradnji u sprječavanju zagađivanja Sredozemnog mora sa brodova i borbi protiv zagađivanja u slučaju udesa,
- Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja iz kopnenih izvora i kopnenih aktivnosti,
- Protokol o područjima pod posebnom zaštitom i biodiverzitetu Sredozemlja,
- Protokol o prevenciji zagađivanja Sredozemnog mora putem prekograničnih kretanja opasnih otpada i njihovog odlaganja.

Član 2

Tekst Konvencije o zaštiti morske sredine i priobalnog područja Sredozemlja i četiri prateća protokola u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na jezik u službenoj upotrebi u Republici Crnoj Gori glasi:

Convention for the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean

The Contracting Parties,

Conscious of the economic, social, health and cultural value of the marine environment of the Mediterranean Sea Area,

Fully aware of their responsibility to preserve and sustainably develop this common heritage for the benefit and enjoyment of present and future generations,

Recognizing the threat posed by pollution to the marine environment, its ecological equilibrium, resources and legitimate uses,

Mindful of the special hydrographic and ecological characteristics of the Mediterranean Sea Area and its particular vulnerability to pollution,

Noting that existing international conventions on the subject do not cover, in spite of the progress achieved, all aspects and sources of marine pollution and do not entirely meet the special requirements of the Mediterranean Sea Area,

Realizing fully the need for close cooperation among the States and international organizations concerned in a coordinated and comprehensive regional approach for the protection and enhancement of the marine environment in the Mediterranean Sea Area,

Fully aware that the Mediterranean Action Plan, since its adoption in 1975 and through its evolution, has contributed to the process of sustainable development in the Mediterranean region and has represented a substantive and dynamic tool for the implementation of the activities related to the Convention and its Protocols by the Contracting Parties,

Taking into account the results of the United Nations Conference on Environment and Development, held in Rio de Janeiro from 4 to 14 June 1992,

Also taking into account the Declaration of Genoa of 1985, the Charter of Nicosia of 1990, the Declaration of Cairo of 1992 on Euro-Mediterranean Cooperation on the Environment within the Mediterranean Basin, the recommendations of the Conference of Casablanca of 1993, and the Declaration of Tunis of 1994 on the Sustainable Development of the Mediterranean,

Bearing in mind the relevant provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea, done at Montego Bay on 10 December 1982 and signed by many Contracting Parties,

Have agreed as follows:

Article 1
Geographical Coverage

1. For the purposes of this Convention, the Mediterranean Sea Area shall mean the maritime waters of the Mediterranean Sea proper, including its gulfs and seas, bounded to the west by the meridian passing through Cape Spartel lighthouse, at the entrance of the Straits of Gibraltar, and to the east by the southern limits of the Straits of the Dardanelles between Mehmetcik and Kumkale lighthouses.
2. The application of the Convention may be extended to coastal areas as defined by each Contracting Party within its own territory.
3. Any Protocol to this Convention may extend the geographical coverage to which that particular Protocol applies.

Article 2
Definitions

For the purposes of this Convention:

- (a) "Pollution" means the introduction by man, directly or indirectly, of substances or energy into the marine environment, including estuaries, which results, or is likely to result, in such deleterious effects as harm to living resources and marine life, hazards to human health, hindrance to marine activities, including fishing and other legitimate uses of the sea, impairment of quality for use of seawater and reduction of amenities.
- (b) "Organization" means the body designated as responsible for carrying out secretariat functions pursuant to article 17 of this Convention.

Article 3
General Provisions

1. The Contracting Parties, when applying this Convention and its related Protocols, shall act in conformity with international law.
2. The Contracting Parties may enter into bilateral or multilateral agreements, including regional or sub-regional agreements for the promotion of sustainable development, the protection of the environment, the conservation and preservation of natural resources in the Mediterranean Sea Area, provided that such agreements are consistent with this Convention and the Protocols and conform to international law. Copies of such agreements shall be communicated to the Organization. As appropriate, Contracting Parties should make use of existing organizations, agreements or arrangements in the Mediterranean Sea Area.
3. Nothing in this Convention and its Protocols shall prejudice the rights and positions of any State concerning the United Nations Convention on the Law of the Sea of 1982.
4. The Contracting Parties shall take individual or joint initiatives compatible with international law through the relevant international organizations to encourage the

implementation of the provisions of this Convention and its Protocols by all the nonparty States.

5. Nothing in this Convention and its Protocols shall affect the sovereign immunity of warships or other ships owned or operated by a State while engaged in government non-commercial service. However, each Contracting Party shall ensure that its vessels and aircraft, entitled to sovereign immunity under international law, act in a manner consistent with this Protocol.

Article 4 **General Obligations**

1. The Contracting Parties shall individually or jointly take all appropriate measures in accordance with the provisions of this Convention and those Protocols in force to which they are party to prevent, abate, combat and to the fullest possible extent eliminate pollution of the Mediterranean Sea Area and to protect and enhance the marine environment in that Area so as to contribute towards its sustainable development.
2. The Contracting Parties pledge themselves to take appropriate measures to implement the Mediterranean Action Plan and, further, to pursue the protection of the marine environment and the natural resources of the Mediterranean Sea Area as an integral part of the development process, meeting the needs of present and future generations in an equitable manner. For the purpose of implementing the objectives of sustainable development the Contracting Parties shall take fully into account the recommendations of the Mediterranean Commission on Sustainable Development established within the framework of the Mediterranean Action Plan.
3. In order to protect the environment and contribute to the sustainable development of the Mediterranean Sea Area, the Contracting Parties shall:
 - (a) apply, in accordance with their capabilities, the precautionary principle, by virtue of which where there are threats of serious or irreversible damage, lack of full scientific certainty shall not be used as a reason for postponing cost-effective measures to prevent environmental degradation;
 - (b) apply the polluter pays principle, by virtue of which the costs of pollution prevention, control and reduction measures are to be borne by the polluter, with due regard to the public interest;
 - (c) undertake environmental impact assessment for proposed activities that are likely to cause a significant adverse impact on the marine environment and are subject to an authorization by competent national authorities;
 - (d) promote cooperation between and among States in environmental impact assessment procedures related to activities under their jurisdiction or control which are likely to have a significant adverse effect on the marine environment of other States or areas beyond the limits of national jurisdiction, on the basis of notification, exchange of information and consultation;
 - (e) commit themselves to promote the integrated management of the coastal zones,

taking into account the protection of areas of ecological and landscape interest and the rational use of natural resources.

4. In implementing the Convention and the related Protocols, the Contracting Parties shall:
 - (a) adopt programmes and measures which contain, where appropriate, time limits for their completion;
 - (b) utilize the best available techniques and the best environmental practices and promote the application of, access to and transfer of environmentally sound technology, including clean production technologies, taking into account the social, economic and technological conditions.
5. The Contracting Parties shall cooperate in the formulation and adoption of Protocols, prescribing agreed measures, procedures and standards for the implementation of this Convention.
6. The Contracting Parties further pledge themselves to promote, within the international bodies considered to be competent by the Contracting Parties, measures concerning the implementation of programmes of sustainable development, the protection, conservation and rehabilitation of the environment and of the natural resources in the Mediterranean Sea Area.
- 7.

Article 5

Pollution caused by Dumping from Ships

and Aircraft or Incineration at Sea

The Contracting Parties shall take all appropriate measures to prevent, abate and to the fullest possible extent eliminate pollution of the Mediterranean Sea Area caused by dumping from ships and aircraft or incineration at sea.

Article 6

Pollution from Ships

The Contracting Parties shall take all measures in conformity with international law to prevent, abate, combat and to the fullest possible extent eliminate pollution of the Mediterranean Sea Area caused by discharges from ships and to ensure the effective implementation in that Area of the rules which are generally recognized at the international level relating to the control of this type of pollution.

Article 7

Pollution Resulting from Exploration and Exploitation of the Continental Shelf and the Seabed and its Subsoil

The Contracting Parties shall take all appropriate measures to prevent, abate, combat and

to the fullest possible extent eliminate pollution of the Mediterranean Sea Area resulting from exploration and exploitation of the continental shelf and the seabed and its subsoil.

Article 8
Pollution from Land-Based Sources

The Contracting Parties shall take all appropriate measures to prevent, abate, combat and to the fullest possible extent eliminate pollution of the Mediterranean Sea Area and to draw up and implement plans for the reduction and phasing out of substances that are toxic, persistent and liable to bioaccumulate arising from land-based sources. These measures shall apply:

- (a) to pollution from land-based sources originating within the territories of the Parties, and reaching the sea:
 - directly from outfalls discharging into the sea or through coastal disposal;
 - indirectly through rivers, canals or other watercourses, including underground watercourses, or through run-off;
- (b) to pollution from land-based sources transported by the atmosphere.

Article 9
Cooperation in Dealing with Pollution Emergencies

1. The Contracting Parties shall cooperate in taking the necessary measures for dealing with pollution emergencies in the Mediterranean Sea Area, whatever the causes of such emergencies, and reducing or eliminating damage resulting therefrom.
2. Any Contracting Party which becomes aware of any pollution emergency in the Mediterranean Sea Area shall without delay notify the Organization and, either through the Organization or directly, any Contracting Party likely to be affected by such emergency.

Article 10
Conservation of Biological Diversity

The Contracting Parties shall, individually or jointly, take all appropriate measures to protect and preserve biological diversity, rare or fragile ecosystems, as well as species of wild fauna and flora which are rare, depleted, threatened or endangered and their habitats, in the area to which this Convention applies.

Article 11
**Pollution Resulting from the Transboundary Movements
of Hazardous Wastes and their Disposal**

The Contracting Parties shall take all appropriate measures to prevent, abate and to the fullest possible extent eliminate pollution of the environment which can be caused by

transboundary movements and disposal of hazardous wastes, and to reduce to a minimum, and if possible eliminate, such transboundary movements.

Article 12 **Monitoring**

1. The Contracting Parties shall endeavour to establish, in close cooperation with the international bodies which they consider competent, complementary or joint programmes, including, as appropriate, programmes at the bilateral or multilateral levels, for pollution monitoring in the Mediterranean Sea Area and shall endeavour to establish a pollution monitoring system for that Area.
2. For this purpose, the Contracting Parties shall designate the competent authorities responsible for pollution monitoring within areas under their national jurisdiction and shall participate as far as practicable in international arrangements for pollution monitoring in areas beyond national jurisdiction.
3. The Contracting Parties undertake to cooperate in the formulation, adoption and implementation of such annexes to this Convention as may be required to prescribe common procedures and standards for pollution monitoring.

Article 13 **Scientific and Technological Cooperation**

1. The Contracting Parties undertake as far as possible to cooperate directly, or when appropriate through competent regional or other international organizations, in the fields of science and technology and to exchange data as well as other scientific information for the purpose of this Convention.
2. The Contracting Parties undertake to promote the research on, access to and transfer of environmentally sound technology, including clean production technologies, and to cooperate in the formulation, establishment and implementation of clean production processes.
3. The Contracting Parties undertake to cooperate in the provision of technical and other possible assistance in fields relating to marine pollution, with priority to be given to the special needs of developing countries in the Mediterranean region.

Article 14 **Environmental Legislation**

1. The Contracting Parties shall adopt legislation implementing the Convention and the Protocols.
2. The Secretariat may, upon request from a Contracting Party, assist that Party in the drafting of environmental legislation in compliance with the Convention and the Protocols.

Article 15
Public Information and Participation

1. The Contracting Parties shall ensure that their competent authorities shall give to the public appropriate access to information on the environmental state in the field of application of the Convention and the Protocols, on activities or measures adversely affecting or likely to affect it and on activities carried out or measures taken in accordance with the Convention and the Protocols.
2. The Contracting Parties shall ensure that the opportunity is given to the public to participate in decision-making processes relevant to the field of application of the Convention and the Protocols, as appropriate.
3. The provision of paragraph 1. of this Article shall not prejudice the right of Contracting Parties to refuse, in accordance with their legal systems and applicable international regulations, to provide access to such information on the ground of confidentiality, public security or investigation proceedings, stating the reasons for such a refusal.

Article 16
Liability and Compensation

The Contracting Parties undertake to cooperate in the formulation and adoption of appropriate rules and procedures for the determination of liability and compensation for damage resulting from pollution of the marine environment in the Mediterranean Sea Area.

Article 17
Institutional Arrangements

The Contracting Parties designate the United Nations Environment Programme as responsible for carrying out the following secretariat functions:

- (i) To convene and prepare the meetings of Contracting Parties and conferences provided for in articles 18, 21 and 22;
- (ii) To transmit to the Contracting Parties notifications, reports and other information received in accordance with articles 3, 9 and 26;
- (iii) To receive, consider and reply to enquiries and information from the Contracting Parties;
- (iv) To receive, consider and reply to enquiries and information from non-governmental organizations and the public when they relate to subjects of common interest or to activities carried out at the regional level; in this case, the Contracting Parties concerned shall be informed;
- (v) To perform the functions assigned to it by the protocols to this Convention;
- (vi) To regularly report to the Contracting Parties on the implementation of the Convention and of the Protocols;

(vii) To perform such other functions as may be assigned to it by the Contracting Parties;

(viii) To ensure the necessary coordination with other international bodies which the Contracting Parties consider competent, and in particular, to enter into such administrative arrangements as may be required for the effective discharge of the secretariat functions.

Article 18

Meetings of the Contracting Parties

1. The Contracting Parties shall hold ordinary meetings once every two years and extraordinary meetings at any other time deemed necessary, upon the request of the Organization or at the request of any Contracting Party, provided that such requests are supported by at least two Contracting Parties.
2. It shall be the function of the meetings of the Contracting Parties to keep under review the implementation of this Convention and the protocols and, in particular:
 - (i) To review generally the inventories carried out by Contracting Parties and competent international organizations on the state of marine pollution and its effects in the Mediterranean Sea Area;
 - (ii) To consider reports submitted by the Contracting Parties under article 26;
 - (iii) To adopt, review and amend as required the annexes to this Convention and to the protocols, in accordance with the procedure established in article 23;
 - (iv) To make recommendations regarding the adoption of any additional protocols or any amendments to this Convention or the protocols in accordance with the provisions of articles 21 and 22;
 - (v) To establish working groups as required to consider any matters related to this Convention and the protocols and annexes;
 - (vi) To consider and undertake any additional action that may be required for the achievement of the purposes of this Convention and the protocols.
 - (vii) To approve the Programme Budget.

Article 19

Bureau

1. The Bureau of the Contracting Parties shall be composed of representatives of the Contracting Parties elected by the Meetings of the Contracting Parties. In electing the members of the Bureau, the Meetings of the Contracting Parties shall observe the principle of equitable geographical distribution.

2. The functions of the Bureau and the terms and conditions upon which it shall operate shall be set in the Rules of Procedure adopted by the Meetings of the Contracting Parties.

Article 20 **Observers**

1. The Contracting Parties may decide to admit as observers at their meetings and conferences:
 - a. any State which is not a Contracting Party to the Convention;
 - b. any international governmental organization or any non-governmental organization the activities of which are related to the Convention.
2. Such observers may participate in meetings without the right to vote and may present any information or report relevant to the objectives of the Convention.
3. The conditions for the admission and participation of observers shall be established in the Rules of Procedure adopted by the Contracting Parties.

Article 21 **Adoption of Additional Protocols**

1. The Contracting Parties, at a diplomatic conference, may adopt additional protocols to this Convention pursuant to paragraph 5 of article 4.
2. A diplomatic conference for the purpose of adopting additional protocols shall be convened by the Organization at the request of two thirds of the Contracting Parties.

Article 22 **Amendment of the Convention or Protocols**

1. Any Contracting Party to this Convention may propose amendments to the Convention. Amendments shall be adopted by a diplomatic conference which shall be convened by the Organization at the request of two thirds of the Contracting Parties.
2. Any Contracting Party to this Convention may propose amendments to any protocol. Such amendments shall be adopted by a diplomatic conference which shall be convened by the Organization at the request of two thirds of the Contracting Parties to the protocol concerned.
3. Amendments to this Convention shall be adopted by a three-fourths majority vote of the Contracting Parties to the Convention which are represented at the diplomatic conference and shall be submitted by the Depository for acceptance by all Contracting Parties to the Convention. Amendments to any protocol shall be adopted by a three-fourths majority vote of the Contracting Parties to such protocol which are represented at the diplomatic conference and shall be submitted by the Depository for acceptance by all Contracting Parties to such protocol.
4. Acceptance of amendments shall be notified to the Depository in writing. Amendments adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall enter into force between Contracting Parties having accepted such amendments on the thirtieth

5. day following the receipt by the Depository of notification of their acceptance by at least three fourths of the Contracting Parties to this Convention or to the protocol concerned, as the case may be.
6. After the entry into force of an amendment to this Convention or to a protocol, any new Contracting Party to this Convention or such protocol shall become a Contracting Party to the instrument as amended.

Article 23

Annexes and Amendments to Annexes

1. Annexes to this Convention or to any protocol shall form an integral part of the Convention or such protocol, as the case may be.
2. Except as may be otherwise provided in any protocol, the following procedure shall apply to the adoption and entry into force of any amendments to annexes to this Convention or to any protocol, with the exception of amendments to the annex on arbitration:
 - (i) Any Contracting Party may propose amendments to the annexes to this Convention or to any protocol at the meetings referred to in article 18;
 - (ii) Such amendments shall be adopted by a three-fourths majority vote of the Contracting Parties to the instrument in question;
 - (iii) The Depository shall without delay communicate the amendments so adopted to all Contracting Parties;
 - (iv) Any Contracting Party that is unable to approve an amendment to the annexes to this Convention or to any protocol shall so notify in writing the Depository within a period determined by the Contracting Parties concerned when adopting the amendment;
 - (v) The Depository shall without delay notify all Contracting Parties of any notification received pursuant to the preceding sub-paragraph;
 - (vi) On expiry of the period referred to in sub-paragraph (iv) above, the amendment to the annex shall become effective for all Contracting Parties to this Convention or to the protocol concerned which have not submitted a notification in accordance with the provisions of that sub-paragraph.
3. The adoption and entry into force of a new annex to this Convention or to any protocol shall be subject to the same procedure as for the adoption and entry into force of an amendment to an annex in accordance with the provisions of paragraph 2 of this article, provided that, if any amendment to the Convention or the protocol concerned is involved, the new annex shall not enter into force until such time as the amendment to the Convention or the protocol concerned enters into force.
4. Amendments to the annex on arbitration shall be considered to be amendments to this Convention and shall be proposed and adopted in accordance with the procedures set out in article 22 above.

Article 24
Rules of Procedure and Financial Rules

1. The Contracting Parties shall adopt rules of procedure for their meetings and conferences envisaged in articles 18, 21 and 22 above.
2. The Contracting Parties shall adopt financial rules, prepared in consultation with the Organization, to determine, in particular, their financial participation in the Trust Fund.

Article 25
Special Exercise of Voting Right

Within the areas of their competence, the European Economic Community and any regional economic grouping referred to in article 30 of this Convention shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States which are Contracting Parties to this Convention and to one or more protocols; the European Economic Community and any grouping as referred to above shall not exercise their right to vote in cases where the member States concerned exercise theirs, and conversely.

Article 26
Reports

1. The Contracting Parties shall transmit to the Organization reports on:
 - a. the legal, administrative or other measures taken by them for the implementation of this Convention, the Protocols and of the recommendations adopted by their meetings;
 - b. the effectiveness of the measures referred to in sub-paragraph (a) and problems encountered in the implementation of the instruments as mentioned above.
2. The reports shall be submitted in such form and at such intervals as the Meetings of Contracting Parties may determine.

Article 27
Compliance Control

The meetings of the Contracting Parties shall, on the basis of periodical reports referred to in Article 26 and any other report submitted by the Contracting Parties, assess the compliance with the Convention and the Protocols as well as the measures and recommendations. They shall recommend, when appropriate, the necessary steps to bring about full compliance with the Convention and the Protocols and promote the implementation of the decisions and recommendations.

Article 28
Settlement of Disputes

1. In case of a dispute between Contracting Parties as to the interpretation or application of this Convention or the protocols, they shall seek a settlement of the dispute through negotiation or any other peaceful means of their own choice.
2. If the Parties concerned cannot settle their dispute through the means mentioned in the preceding paragraph, the dispute shall upon common agreement be submitted to arbitration under the conditions laid down in annex A to this Convention.
3. Nevertheless, the Contracting Parties may at any time declare that they recognize as compulsory *ipso facto* and without special agreement, in relation to any other Party accepting the same obligation, the application of the arbitration procedure in conformity with the provisions of annex A. Such declaration shall be notified in writing to the Depositary, who shall communicate it to the other Parties.

Article 29
Relationship between the Convention and Protocols

1. No one may become a Contracting Party to this Convention unless it becomes at the same time a Contracting Party to at least one of the protocols. No one may become a Contracting Party to a protocol unless it is, or becomes at the same time, a Contracting Party to this Convention.
2. Any protocol to this Convention shall be binding only on the Contracting Parties to the protocol in question.
3. Decisions concerning any protocol pursuant to articles 18, 22 and 23 of this Convention shall be taken only by the Parties to the protocol concerned.

Article 30
Signature

This Convention, the Protocol for the Prevention of Pollution of the Mediterranean Sea by Dumping from Ships and Aircraft and the Protocol concerning cooperation in Combating Pollution of the Mediterranean Sea by Oil and Other Harmful Substances in Cases of Emergency shall be open for signature in Barcelona on 16 February 1976 and in Madrid from 17 February 1976 to 16 February 1977 by any State invited as a participant in the Conference of Plenipotentiaries of the Coastal States of the Mediterranean Region on the Protection of the Mediterranean Sea, held in Barcelona from 2 to 16 February 1976, and by any State entitled to sign any protocol in accordance with the provisions of such protocol. They shall also be open until the same date for signature by the European Economic Community and by any similar regional economic grouping at least one member of which is a coastal State of the Mediterranean Sea Area and which exercise competence in fields covered by this Convention, as well as by any protocol affecting them.

Article 31
Ratification, Acceptance or Approval

This Convention and any protocol thereto shall be subject to ratification, acceptance, or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of Spain, which will assume the functions of Depositary.

Article 32
Accession

1. As from 17 February 1977, the present Convention, the Protocol for the Prevention of Pollution of the Mediterranean Sea by Dumping from Ships and Aircraft, and the Protocol concerning Cooperation in Combating Pollution of the Mediterranean Sea by Oil and other Harmful Substances in Cases of Emergency shall be open for accession by the States, by the European Economic Community and by any grouping as referred to in article 30.
2. After the entry into force of the Convention and of any protocol, any State not referred to in article 30 may accede to this Convention and to any protocol, subject to prior approval by three fourths of the Contracting Parties to the protocol concerned.
3. Instruments of accession shall be deposited with the Depositary.

Article 33
Entry into Force

1. This Convention shall enter into force on the same date as the protocol first entering into force.
2. The Convention shall also enter into force with regard to the States, the European Economic Community and any regional economic grouping referred to in article 30 if they have complied with the formal requirements for becoming Contracting Parties to any other protocol not yet entered into force.
3. Any protocol to this Convention, except as otherwise provided in such protocol, shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit of at least six instruments of ratification, acceptance, or approval of, or accession to such protocol by the Parties referred to in article 30.
4. Thereafter, this Convention and any protocol shall enter into force with respect to any State, the European Economic Community and any regional economic grouping referred to in article 30 on the thirtieth day following the date of deposit of the instruments of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 34
Withdrawal

1. At any time after three years from the date of entry into force of this Convention, any Contracting Party may withdraw from this Convention by giving written notification of withdrawal.
2. Except as may be otherwise provided in any protocol to this Convention, any Contracting Party may, at any time after three years from the date of entry into force of such protocol, withdraw from such protocol by giving written notification of withdrawal.
3. Withdrawal shall take effect 90 days after the date on which notification of withdrawal is received by the Depositary.
4. Any Contracting Party which withdraws from this Convention shall be considered as also having withdrawn from any protocol to which it was a Party.
5. Any Contracting Party which, upon its withdrawal from a protocol, is no longer a Party to any protocol to this Convention, shall be considered as also having withdrawn from this Convention.

Article 35
Responsibilities of the Depositary

1. The Depositary shall inform the Contracting Parties, any other Party referred to in article 30, and the Organization:
 - a. Of the signature of this Convention and of any protocol thereto, and of the deposit of instruments of ratification, acceptance, approval or accession in accordance with articles 30, 31 and 32;
 - b. Of the date on which the Convention and any protocol will come into force in accordance with the provisions of article 33;
 - c. Of notifications of withdrawal made in accordance with article 34;
 - d. Of the amendments adopted with respect to the Convention and to any protocol, their acceptance by the Contracting Parties and the date of entry into force of those amendments in accordance with the provisions of article 22;
 - e. Of the adoption of new annexes and of the amendment of any annex in accordance with article 23;
 - f. Of declarations recognizing as compulsory the application of the arbitration procedure mentioned in paragraph 3 of article 28.
2. The original of this Convention and of any protocol thereto shall be deposited with the Depositary, the Government of Spain, which shall send certified copies thereof to the Contracting Parties, to the Organization, and to the Secretary-General of the United Nations for registration and publication in accordance with Article 102 of the United Nations Charter.

In Witness thereof the undersigned, being duly authorized by their respective Governments, have signed this Convention.

Done at Barcelona on 16 February 1976 in a single copy in the Arabic, English, French and Spanish languages, the four texts being equally authoritative.

Annex A

Arbitration

Article 1

Unless the Parties to the dispute otherwise agree, the arbitration procedure shall be conducted in accordance with the provisions of this annex.

Article 2

1. At the request addressed by one Contracting Party to another Contracting Party in accordance with the provisions of paragraph 2 or paragraph 3 of article 28 of the Convention, an arbitral tribunal shall be constituted. The request for arbitration shall state the subject matter of the application including, in particular, the articles of the Convention or the protocol, the interpretation or application of which is in dispute.

2. The claimant party shall inform the Organization that it has requested the setting up of an arbitral tribunal, stating the name of the other Party to the dispute and articles of the Convention or the protocols the interpretation or application of which is in its opinion in dispute. The Organization shall forward the information thus received to all Contracting Parties to the Convention.

Article 3

The arbitral tribunal shall consist of three members: each of the Parties to the dispute shall appoint an arbitrator; the two arbitrators so appointed shall designate by common agreement the third arbitrator who shall be the chairman of the tribunal. The latter shall not be a national of one of the Parties to the dispute, nor have his usual place of residence in the territory of one of these Parties, nor be employed by any of them, nor have dealt with the case in any other capacity.

Article 4

1. If the chairman of the arbitral tribunal has not been designated within two months of the appointment of the second arbitrator, the Secretary-General of the
2. United Nations shall, at the request of the more diligent Party, designate him within a further two months' period.
3. If one of the Parties to the dispute does not appoint an arbitrator within two months of receipt of the request, the other Party may inform the Secretary-General of the United Nations who shall designate the chairman of the arbitral tribunal within a further two months' period. Upon designation, the chairman of the arbitral tribunal shall request the Party which has not appointed an arbitrator to do so within two months. After

such period, he shall inform the Secretary-General of the United Nations, who shall make this appointment within a further two months' period.

Article 5

1. The arbitral tribunal shall decide according to the rules of international law and, in particular, those of this Convention and the protocols concerned.
2. Any arbitral tribunal constituted under the provisions of this annex shall draw up its own rules of procedure.

Article 6

1. The decisions of the arbitral tribunal, both on procedure and on substance, shall be taken by majority vote of its members.
2. The tribunal may take all appropriate measures in order to establish the facts. It may, at the request of one of the Parties, recommend essential interim measures of protection.
3. If two or more arbitral tribunals constituted under the provisions of this annex are seized of requests with identical or similar subjects, they may inform themselves of the procedures for establishing the facts and take them into account as far as possible.
4. The Parties to the dispute shall provide all facilities necessary for the effective conduct of the proceedings.
5. The absence or default of a Party to the dispute shall not constitute an impediment to the proceedings.

Article 7

1. The award of the arbitral tribunal shall be accompanied by a statement of reasons. It shall be final and binding upon the Parties to the dispute.
2. Any dispute which may arise between the Parties concerning the interpretation or execution of the award may be submitted by the more diligent Party to the arbitral tribunal which made the award or, if the latter cannot be seized thereof, to another arbitral tribunal constituted for this purpose in the same manner as the first.

Article 8

The European Economic Community and any regional economic grouping referred to in article 30 of the Convention, like any Contracting Party to the Convention, are empowered to appear as complainants or as respondents before the arbitral tribunal.

Protocol Concerning Cooperation in Preventing Pollution from Ships and, in Cases of Emergency, Combating Pollution of the Mediterranean Sea

The Contracting Parties to the present Protocol,

Being Parties to the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution, adopted at Barcelona on 16 February 1976 and amended on 10 June 1995,

Desirous of implementing Articles 6 and 9 of the said Convention,

Recognizing that grave pollution of the sea by oil and hazardous and noxious substances or a threat thereof in the Mediterranean Sea Area involves a danger for the coastal States and the marine environment,

Considering that the cooperation of all the coastal States of the Mediterranean Sea is called for to prevent pollution from ships and to respond to pollution incidents, irrespective of their origin,

Acknowledging the role of the International Maritime Organization and the importance of cooperating within the framework of this Organization, in particular in promoting the adoption and the development of international rules and standards to prevent, reduce and control pollution of the marine environment from ships,

Emphasizing the efforts made by the Mediterranean coastal States for the implementation of these international rules and standards,

Acknowledging also the contribution of the European Community to the implementation of international standards as regards maritime safety and the prevention of pollution from ships,

Recognizing also the importance of cooperation in the Mediterranean Sea Area in promoting the effective implementation of international regulations to prevent, reduce and control pollution of the marine environment from ships,

Recognizing further the importance of prompt and effective action at the national, subregional and regional levels in taking emergency measures to deal with pollution of the marine environment or a threat thereof,

Applying the precautionary principle, the polluter pays principle and the method of environmental impact assessment, and utilizing the best available techniques and the best environmental practices, as provided for in Article 4 of the Convention,

Bearing in mind the relevant provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea, done at Montego Bay on 10 December 1982, which is in force and to which many Mediterranean coastal States and the European Community are Parties,

Taking into account the international conventions dealing in particular with maritime safety, the prevention of pollution from ships, preparedness for and response to pollution incidents, and liability and compensation for pollution damage,

Wishing to further develop mutual assistance and cooperation in preventing and combating pollution,

Have agreed as follows:

Article 1
Definitions

For the purpose of this Protocol:

- (a) “Convention” means the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution, adopted at Barcelona on 16 February 1976 and amended on 10 June 1995;
- (b) “Pollution incident” means an occurrence or series of occurrences having the same origin, which results or may result in a discharge of oil and/or hazardous and noxious substances and which poses or may pose a threat to the marine environment, or to the coastline or related interests of one or more States, and which requires emergency action or other immediate response;
- (c) “Hazardous and noxious substances” means any substance other than oil which, if introduced into the marine environment, is likely to create hazards to human health, to harm living resources and marine life, to damage amenities or to interfere with other legitimate uses of the sea;
- (d) “Related interests” means the interests of a coastal State directly affected or threatened and concerning, among others:
 - (i) maritime activities in coastal areas, in ports or estuaries, including fishing activities;
 - (ii) the historical and tourist appeal of the area in question, including water sports and recreation;
 - (iii) health of the coastal population;
 - (iv) the cultural, aesthetic, scientific and educational value of the area;
 - (v) the conservation of biological diversity and the sustainable use of marine and coastal biological resources
- (e) “International regulations” means regulations aimed at preventing, reducing and controlling pollution of the marine environment from ships as adopted, at the global level and in conformity with international law, under the aegis of United Nations specialized agencies, and in particular of the International Maritime Organization;
- (f) “Regional Centre” means the “Regional Marine Pollution Emergency

Response Centre for the Mediterranean Sea” (REMPEC), established by Resolution 7 adopted by the Conference of Plenipotentiaries of the Coastal States of the Mediterranean Region on the Protection of the Mediterranean Sea at Barcelona on 9 February 1976, which is administered by the International Maritime Organization and the United Nations Environment Programme, and the objectives and functions of which are defined by the Contracting Parties to the Convention.

Article 2 **Protocol Area**

The area to which the Protocol applies shall be the Mediterranean Sea Area as defined in Article 1 of the Convention.

Article 3 **General Provisions**

1. The Parties shall cooperate:
 - (a) to implement international regulations to prevent, reduce and control pollution of the marine environment from ships; and
 - (b) to take all necessary measures in cases of pollution incidents.
2. In cooperating, the Parties should take into account as appropriate the participation of local authorities, non-governmental organizations and socio-economic actors.
3. Each Party shall apply this Protocol without prejudice to the sovereignty or the jurisdiction of other Parties or other States. Any measures taken by a Party to apply this Protocol shall be in accordance with international law.

Article 4 **Contingency Plans and other Means of Preventing and Combating Pollution Incidents**

1. The Parties shall endeavour to maintain and promote, either individually or through bilateral or multilateral cooperation, contingency plans and other means of preventing and combating pollution incidents. These means shall include, in particular, equipment, ships, aircraft and personnel prepared for operations in cases of emergency, the enactment, as appropriate, of relevant legislation, the development or strengthening of the capability to respond to a pollution incident and the designation of a national authority or authorities responsible for the implementation of this Protocol.
2. The Parties shall also take measures in conformity with international law to prevent the pollution of the Mediterranean Sea Area from ships in order to ensure the effective implementation in that Area of the relevant international conventions in their capacity as flag State, port State and coastal State, and their applicable legislation. They shall develop their national capacity as regards the implementation

of those international conventions and may cooperate for their effective implementation through bilateral or multilateral agreements.

3. The Parties shall inform the Regional Centre every two years of the measures taken for the implementation of this Article. The Regional Centre shall present a report to the Parties on the basis of the information received.

Article 5 **Monitoring**

The Parties shall develop and apply, either individually or through bilateral or multilateral cooperation, monitoring activities covering the Mediterranean Sea Area in order to prevent, detect and combat pollution, and to ensure compliance with the applicable international regulations.

Article 6 **Cooperation in Recovery Operations**

In case of release or loss overboard of hazardous and noxious substances in packaged form, including those in freight containers, portable tanks, road and rail vehicles and shipborne barges, the Parties shall cooperate as far as practicable in the salvage of these packages and the recovery of such substances so as to prevent or reduce the danger to the marine and coastal environment.

Article 7 **Dissemination and Exchange of Information**

1. Each Party undertakes to disseminate to the other Parties information concerning:
 - a. the competent national organization or authorities responsible for combating pollution of the sea by oil and hazardous and noxious substances;
 - b. the competent national authorities responsible for receiving reports of pollution of the sea by oil and hazardous and noxious substances and for dealing with matters concerning measures of assistance between Parties;
 - c. the national authorities entitled to act on behalf of the State in regard to measures of mutual assistance and cooperation between Parties;
 - d. the national organization or authorities responsible for the implementation of paragraph 2 of Article 4, in particular those responsible for the implementation of the international conventions concerned and other relevant applicable regulations, those responsible for port reception facilities and those responsible for the monitoring of discharges which are illegal under MARPOL 73/78;
 - e. its regulations and other matters which have a direct bearing on preparedness for and response to pollution of the sea by oil and hazardous and noxious substances;

- f. new ways in which pollution of the sea by oil and hazardous and noxious substances may be avoided, new measures for combating pollution, new developments in the technology of conducting monitoring and the development of research programmes.
2. The Parties which have agreed to exchange information directly shall communicate such information to the Regional Centre. The latter shall communicate this information to the other Parties and, on a basis of reciprocity, to coastal States of the Mediterranean Sea Area which are not Parties to this Protocol.
3. Parties concluding bilateral or multilateral agreements within the framework of this Protocol shall inform the Regional Centre of such agreements, which shall communicate them to the other Parties.

Article 8

Communication of Information and Reports Concerning Pollution Incidents

The Parties undertake to coordinate the utilization of the means of communication at their disposal in order to ensure, with the necessary speed and reliability, the reception, transmission and dissemination of all reports and urgent information concerning pollution incidents. The Regional Centre shall have the necessary means of communication to enable it to participate in this coordinated effort and, in particular, to fulfil the functions assigned to it by paragraph 2 of Article 12.

Article 9

Reporting Procedure

1. Each Party shall issue instructions to masters or other persons having charge of ships flying its flag and to the pilots of aircraft registered in its territory to report by the most rapid and adequate channels in the circumstances, following reporting procedures to the extent required by, and in accordance with, the applicable provisions of the relevant international agreements, to the nearest coastal State and to this Party:
 - a. all incidents which result or may result in a discharge of oil or hazardous and noxious substances;
 - b. the presence, characteristics and extent of spillages of oil or hazardous and noxious substances, including hazardous and noxious substances in packaged form, observed at sea which pose or are likely to pose a threat to the marine environment or to the coast or related interests of one or more of the Parties.
2. Without prejudice to the provisions of Article 20 of the Protocol, each Party shall take appropriate measures with a view to ensuring that the master of every ship sailing in its territorial waters complies with the obligations under (a) and (b) of paragraph 1 and may request assistance from the Regional Centre in this respect. It shall inform the International Maritime Organization of the measures taken.

3. Each Party shall also issue instructions to persons having charge of sea ports or handling facilities under its jurisdiction to report to it, in accordance with applicable laws, all incidents which result or may result in a discharge of oil or hazardous and noxious substances.
4. In accordance with the relevant provisions of the Protocol for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution Resulting from Exploration and Exploitation of the Continental Shelf and the Seabed and its Subsoil, each Party shall issue instructions to persons having charge of offshore units under its jurisdiction to report to it by the most rapid and adequate channels in the circumstances, following reporting procedures it has prescribed, all incidents which result or may result in a discharge of oil or hazardous and noxious substances.
5. In paragraphs 1, 3 and 4 of this Article, the term “incident” means an incident meeting the conditions described therein, whether or not it is a pollution incident.
6. The information collected in accordance with paragraphs 1, 3 and 4 shall be communicated to the Regional Centre in the case of a pollution incident.
 - a. 7. The information collected in accordance with paragraphs 1, 3 and 4 shall be immediately communicated to the other Parties likely to be affected by a pollution incident:
 - b. (a) by the Party which has received the information, preferably directly or through the Regional Centre; or
 - c. (b) by the Regional Centre.
7. In case of direct communication between Parties, these shall inform the Regional Centre of the measures taken, and the Centre shall communicate them to the other Parties.
8. The Parties shall use a mutually agreed standard form proposed by the Regional Centre for the reporting of pollution incidents as required under paragraphs 6 and 7 of this Article.
9. In consequence of the application of the provisions of paragraph 7, the Parties are not bound by the obligation laid down in Article 9, paragraph 2, of the Convention.

Article 10
Operational Measures

1. Any Party faced with a pollution incident shall:
 - a. make the necessary assessments of the nature, extent and possible consequences of the pollution incident or, as the case may be, the type and approximate quantity of oil or hazardous and noxious substances and the direction and speed of drift of the spillage;
 - b. take every practicable measure to prevent, reduce and, to the fullest possible

- extent, eliminate the effects of the pollution incident;
 - c. immediately inform all Parties likely to be affected by the pollution incident of these assessments and of any action which it has taken or intends to take, and simultaneously provide the same information to the Regional Centre, which shall communicate it to all other Parties;
 - d. continue to observe the situation for as long as possible and report thereon in accordance with Article 9.
2. Where action is taken to combat pollution originating from a ship, all possible measures shall be taken to safeguard:
- a. human lives;
 - b. the ship itself; in doing so, damage to the environment in general shall be prevented or minimized.

Any Party which takes such action shall inform the International Maritime Organization either directly or through the Regional Centre.

Article 11
**Emergency Measures on Board Ships,
on Offshore Installations and in Ports**

1. Each Party shall take the necessary steps to ensure that ships flying its flag have on board a pollution emergency plan as required by, and in accordance with, the relevant international regulations.
2. Each Party shall require masters of ships flying its flag, in case of a pollution incident, to follow the procedures described in the shipboard emergency plan and in particular to provide the proper authorities, at their request, with such detailed information about the ship and its cargo as is relevant to actions taken in pursuance of Article 9, and to cooperate with these authorities.
3. Without prejudice to the provisions of Article 20 of the Protocol, each Party shall take appropriate measures with a view to ensuring that the master of every ship sailing in its territorial waters complies with the obligation under paragraph 2 and may request assistance from the Regional Centre in this respect. It shall inform the International Maritime Organization of the measures taken.
4. Each Party shall require that authorities or operators in charge of sea ports and handling facilities under its jurisdiction as it deems appropriate have pollution emergency plans or similar arrangements that are coordinated with the national system established in accordance with Article 4 and approved in accordance with procedures established by the competent national authority.
5. Each Party shall require operators in charge of offshore installations under its jurisdiction to have a contingency plan to combat any pollution incident, which is coordinated with the national system established in accordance with Article 4 and in accordance with the procedures established by the competent national authority.

Article 12
Assistance

1. Any Party requiring assistance to deal with a pollution incident may call for assistance from other Parties, either directly or through the Regional Centre, starting with the Parties which appear likely to be affected by the pollution. This assistance may comprise, in particular, expert advice and the supply to or placing at the disposal of the Party concerned of the required specialized personnel, products, equipment and nautical facilities. Parties so requested shall use their best endeavours to render this assistance.
2. Where the Parties engaged in an operation to combat pollution cannot agree on the organization of the operation, the Regional Centre may, with the approval of all the Parties involved, coordinate the activity of the facilities put into operation by these Parties.
3. In accordance with applicable international agreements, each Party shall take the necessary legal and administrative measures to facilitate:
 - (a) the arrival and utilization in and departure from its territory of ships, aircraft and other modes of transport engaged in responding to a pollution incident or transporting personnel, cargoes, materials and equipment required to deal with such an incident; and
 - (b) the expeditious movement into, through and out of its territory of the personnel, cargoes, materials and equipment referred to in subparagraph (a).

Article 13
Reimbursement of Costs of Assistance

1. Unless an agreement concerning the financial arrangements governing actions of Parties to deal with pollution incidents has been concluded on a bilateral or multilateral basis prior to the pollution incident, Parties shall bear the costs of their respective action in dealing with pollution in accordance with paragraph 2.
2. (a) If the action was taken by one Party at the express request of another Party, the requesting Party shall reimburse to the assisting Party the costs of its action. If the request is cancelled, the requesting Party shall bear the costs already incurred or committed by the assisting Party;
 - a. if the action was taken by a Party on its own initiative, that Party shall bear the cost of its action;
 - b. the principles laid down in subparagraphs (a) and (b) above shall apply unless the Parties concerned otherwise agree in any individual case.
3. Unless otherwise agreed, the costs of the action taken by a Party at the request of another Party shall be fairly calculated according to the law and current practice of the assisting Party concerning the reimbursement of such costs.

4. The Party requesting assistance and the assisting Party shall, where appropriate, cooperate in concluding any action in response to a compensation claim. To that end, they shall give due consideration to existing legal regimes. Where the action thus concluded does not permit full compensation for expenses incurred in the assistance operation, the Party requesting assistance may ask the assisting Party to waive reimbursement of the expenses exceeding the sums compensated or to reduce the costs which have been calculated in accordance with paragraph 3. It may also request a postponement of the reimbursement of such costs. In considering such a request, assisting Parties shall give due consideration to the needs of developing countries.
5. The provisions of this Article shall not be interpreted as in any way prejudicing the rights of Parties to recover from third parties the costs of actions taken to deal with pollution incidents under other applicable provisions and rules of national and international law applicable to one or to the other Party involved in the assistance.

Article 14

Port Reception Facilities

1. The Parties shall individually, bilaterally or multilaterally take all necessary steps to ensure that reception facilities meeting the needs of ships are available in their ports and terminals. They shall ensure that these facilities are used efficiently without causing undue delay to ships. The Parties are invited to explore ways and means to charge reasonable costs for the use of these facilities.
2. The Parties shall also ensure the provision of adequate reception facilities for pleasure craft.
3. The Parties shall take all the necessary steps to ensure that reception facilities operate efficiently to limit any impact of their discharges to the marine environment.
4. The Parties shall take the necessary steps to provide ships using their ports with updated information relevant to the obligations arising from MARPOL 73/78 and from their legislation applicable in this field.

Article 15

Environmental Risks of Maritime Traffic

In conformity with generally accepted international rules and standards and the global mandate of the International Maritime Organization, the Parties shall individually, bilaterally or multilaterally take the necessary steps to assess the environmental risks of the recognized routes used in maritime traffic and shall take the appropriate measures aimed at reducing the risks of accidents or the environmental consequences thereof.

Article 16

Reception of Ships in Distress in Ports and Places of Refuge

The Parties shall define national, subregional or regional strategies concerning reception in places of refuge, including ports, of ships in distress presenting a threat to the marine

environment. They shall cooperate to this end and inform the Regional Centre of the measures they have adopted.

Article 17
Subregional Agreements

The Parties may negotiate, develop and maintain appropriate bilateral or multilateral subregional agreements in order to facilitate the implementation of this Protocol, or part of it. Upon request of the interested Parties, the Regional Centre shall assist them, within the framework of its functions, in the process of developing and implementing these subregional agreements.

Article 18
Meetings

1. Ordinary meetings of the Parties to this Protocol shall be held in conjunction with ordinary meetings of the Contracting Parties to the Convention, held pursuant to Article 18 of the Convention. The Parties to this Protocol may also hold extraordinary meetings as provided in Article 18 of the Convention.
2. It shall be the function of the meetings of the Parties to this Protocol, in particular:
 - (a) to examine and discuss reports from the Regional Centre on the implementation of this Protocol, and particularly of its Articles 4, 7 and 16;
 - (b) to formulate and adopt strategies, action plans and programmes for the implementation of this Protocol;
 - (c) to keep under review and consider the efficacy of these strategies, action plans and programmes, and the need to adopt any new strategies, action plans and programmes and to develop measures to that effect;
 - (d) to discharge such other functions as may be appropriate for the implementation of this Protocol.

Article 19
Relationship with the Convention

1. The provisions of the Convention relating to any protocol shall apply with respect to the present Protocol.
2. The rules of procedure and the financial rules adopted pursuant to Article 24 of the Convention shall apply with respect to this Protocol, unless the Parties agree otherwise.

Final Provisions

Article 20
Effect of the Protocol on Domestic Legislation

In implementing the provisions of this Protocol, the right of Parties to adopt relevant

stricter domestic measures or other measures in conformity with international law, in the matters covered by this Protocol, shall not be affected.

Article 21

Relations with Third Parties

The Parties shall, where appropriate, invite States that are not Parties to the Protocol and international organizations to cooperate in the implementation of the Protocol.

Article 22

Signature

This Protocol shall be open for signature at Valletta, Malta, on 25 January 2002 and in Madrid from 26 January 2002 to 25 January 2003 by any Contracting Party to the Convention.

Article 23

Ratification, Acceptance or Approval

This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of Spain, which will assume the functions of Depositary.

Article 24

Accession

As from 26 January 2003, this Protocol shall be open for accession by any Party to the Convention.

Article 25

Entry into Force

1. This Protocol shall enter into force on the thirtieth day following the deposit of the sixth instrument of ratification, acceptance, approval or accession.
2. From the date of its entry into force, this Protocol shall replace the Protocol concerning Cooperation in Combating Pollution of the Mediterranean Sea by Oil and other Harmful Substances in Cases of Emergency of 1976 in the relations between the Parties to both instruments.

**Protocol for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution from Land-
Based Sources and Activities**

The Contracting Parties to the present Protocol,

Being Parties to the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution, adopted at Barcelona on 16 February 1976 and amended on 10 June 1995,

Desirous of implementing article 4, paragraph 5, and articles 8 and 21 of the said Convention,

Noting the increasing environmental pressures resulting from human activities in the Mediterranean Sea Area, particularly in the fields of industrialization and urbanization, as well as the seasonal increase in the coastal population due to tourism,

Recognizing the danger posed to the marine environment, living resources and human health by pollution from land-based sources and activities and the serious problems resulting therefrom in many coastal waters and river estuaries of the Mediterranean Sea, primarily due to the release of untreated, insufficiently treated or inadequately disposed of domestic or industrial discharges containing substances that are toxic, persistent and liable to bioaccumulate,

Applying the precautionary principle and the polluter pays principle, undertaking environmental impact assessment and utilizing the best available techniques and the best environmental practice, including clean production technologies, as provided for in article 4 of the Convention,

Recognizing the difference in levels of development between the coastal States, and taking account of the economic and social imperatives of the developing countries,

Determined to take, in close cooperation, the necessary measures to protect the Mediterranean Sea against pollution from land-based sources and activities,

Taking into consideration the Global Programme of Action for the Protection of the Marine Environment from Land-Based Activities, adopted in Washington, D.C., on 3 November 1995,

Have agreed as follows:

Article 1
General Provision

The Contracting Parties to this Protocol (hereinafter referred to as “the Parties”) shall take all appropriate measures to prevent, abate, combat and eliminate to the fullest

possible extent pollution of the Mediterranean Sea Area caused by discharges from rivers, coastal establishments or outfalls, or emanating from any other land-based sources and activities within their territories, giving priority to the phasing out of inputs of substances that are toxic, persistent and liable to bioaccumulate.

Article 2 **Definitions**

For the purposes of this Protocol:

- (a) “The Convention” means the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution, adopted at Barcelona on 16 February 1976 and amended on 10 June 1995;
- (b) “Organization” means the body referred to in article 17 of the Convention;
- (c) “Freshwater limit” means the place in watercourses where, at low tides and in a period of low freshwater flow, there is an appreciable increase in salinity due to the presence of sea-water;
- (d) The “Hydrologic Basin” means the entire watershed area within the territories of the Contracting Parties, draining into the Mediterranean Sea Area as defined in article 1 of the Convention.

Article 3 **Protocol Area**

The area to which this Protocol applies (hereinafter referred to as the “Protocol Area”) shall be:

- (a) The Mediterranean Sea Area as defined in article 1 of the Convention;
- (b) The hydrologic basin of the Mediterranean Sea Area;
- (c) Waters on the landward side of the baselines from which the breadth of the territorial sea is measured and extending, in the case of watercourses, up to the freshwater limit;
- (d) Brackish waters, coastal salt waters including marshes and coastal lagoons, and ground waters communicating with the Mediterranean Sea.

Article 4 **Protocol Application**

1. This Protocol shall apply:

- (a) To discharges originating from land-based point and diffuse sources and activities within the territories of the Contracting Parties that may affect directly or indirectly the Mediterranean Sea Area. These discharges shall include those which reach the Mediterranean Area, as defined in article 3(a), (c) and (d) of this Protocol, through coastal disposals, rivers, outfalls, canals,

or other watercourses, including ground water flow, or through run-off and disposal under the seabed with access from land;

- (b) To inputs of polluting substances transported by the atmosphere to the Mediterranean Sea Area from land-based sources or activities within the territories of the Contracting Parties under the conditions defined in annex III to this Protocol.
2. This Protocol shall also apply to polluting discharges from fixed man-made offshore structures which are under the jurisdiction of a Party and which serve purposes other than exploration and exploitation of mineral resources of the continental shelf and the sea-bed and its subsoil.
3. The Parties shall invite States that are not parties to the Protocol and have in their territories parts of the hydrologic basin of the Mediterranean Area to cooperate in the implementation of the Protocol.

Article 5

General Obligations

1. The Parties undertake to eliminate pollution deriving from land-based sources and activities, in particular to phase out inputs of the substances that are toxic, persistent and liable to bioaccumulate listed in annex I.
2. To this end, they shall elaborate and implement, individually or jointly, as appropriate, national and regional action plans and programmes, containing measures and timetables for their implementation.
3. The priorities and timetables for implementing the action plans, programmes and measures shall be adopted by the Parties taking into account the elements set out in annex I and shall be periodically reviewed.
4. When adopting action plans, programmes and measures, the Parties shall take into account, either individually or jointly, the best available techniques and the best environmental practice including, where appropriate, clean production technologies, taking into account the criteria set forth in annex IV.
5. The Parties shall take preventive measures to reduce to the minimum the risk of pollution caused by accidents.

Article 6

Authorization or Regulation System

1. Point source discharges into the Protocol Area, and releases into water or air that reach and may affect the Mediterranean Area, as defined in article 3(a), (c) and (d) of this Protocol, shall be strictly subject to authorization or regulation by the competent authorities of the Parties, taking due account of the provisions of this Protocol and annex II thereto, as well as the relevant decisions or recommendations of the meetings of the Contracting Parties.
2. To this end, the Parties shall provide for systems of inspection by their competent authorities to assess compliance with authorizations and regulations.
3. The Parties may be assisted by the Organization, upon request, in establishing new, or strengthening existing, competent structures for inspection of compliance with authorizations and regulations. Such assistance shall include special training of personnel.

4. The Parties establish appropriate sanctions in case of non-compliance with the authorizations and regulations and ensure their application.

Article 7

Common Guidelines, Standards and Criteria

1. The Parties shall progressively formulate and adopt, in cooperation with the competent international organizations, common guidelines and, as appropriate, standards or criteria dealing in particular with:
 - (a) The length, depth and position of pipelines for coastal outfalls, taking into account, in particular, the methods used for pretreatment of effluents;
 - (b) Special requirements for effluents necessitating separate treatment;
 - (c) The quality of sea-water used for specific purposes that is necessary for the protection of human health, living resources and ecosystems;
 - (d) The control and progressive replacement of products, installations and industrial and other processes causing significant pollution of the marine environment;
 - (e) Specific requirements concerning the quantities of the substances discharged (listed in annex I), their concentration in effluents and methods of discharging them.
2. Without prejudice to the provisions of article 5 of this Protocol, such common guidelines, standards or criteria shall take into account local ecological, geographical and physical characteristics, the economic capacity of the Parties and their need for development, the level of existing pollution and the real absorptive capacity of the marine environment.
3. The action plans, programmes and measures referred to in articles 5 and 15 of this Protocol shall be adopted by taking into account, for their progressive implementation, the capacity to adapt and reconvert existing installations, the economic capacity of the Parties and their need for development.

Article 8

Monitoring

Within the framework of the provisions of, and the monitoring programmes provided for in article 12 of the Convention, and if necessary in cooperation with the competent international organizations, the Parties shall carry out at the earliest possible date monitoring activities and make access to the public of the findings in order:

- (a) Systematically to assess, as far as possible, the levels of pollution along their coasts, in particular with regard to the sectors of activity and categories of substances listed in annex I, and periodically to provide information in this respect;
- (b) To evaluate the effectiveness of action plans, programmes and measures implemented under this Protocol to eliminate to the fullest possible extent pollution of the marine environment.

Article 9
Scientific and Technical Cooperation

In conformity with article 13 of the Convention, the Parties shall cooperate in scientific and technological fields related to pollution from land-based sources and activities, particularly research on inputs, pathways and effects of pollutants and on the development of new methods for their treatment, reduction or elimination, as well as the development of clean production processes to this effect. To this end, the Parties shall, in particular, endeavour to:

- (a) Exchange scientific and technical information;
- (b) Coordinate their research programmes;
- (c) Promote access to, and transfer of, environmentally sound technology including clean production technology.

Article 10
Technical Assistance

1 The Parties shall, directly or with the assistance of competent regional or other international organizations, bilaterally or multilaterally, cooperate with a view to formulating and, as far as possible, implementing programmes of assistance to developing countries, particularly in the fields of science, education and technology, with a view to preventing, reducing or, as appropriate, phasing out inputs of pollutants from land-based sources and activities and their harmful effects in the marine environment.

2 Technical assistance would include, in particular, the training of scientific and technical personnel, as well as the acquisition, utilization and production by those countries of appropriate equipment and, as appropriate, clean production technologies, on advantageous terms to be agreed upon among the Parties concerned.

Article 11
Transboundary Pollution

1. If discharges from a watercourse which flows through the territories of two or more Parties or forms a boundary between them are likely to cause pollution of the marine environment of the Protocol Area, the Parties in question, respecting the provisions of this Protocol in so far as each of them is concerned, are called upon to cooperate with a view to ensuring its full application.
2. A Party shall not be responsible for any pollution originating on the territory of a non-contracting State. However, the said Party shall endeavour to cooperate with the said State so as to make possible full application of the Protocol.

Article 12
Settlement of Disputes

1. Taking into account article 28, paragraph 1, of the Convention, when land-based pollution originating from the territory of one Party is likely to prejudice directly the interests of one or more of the other Parties, the Parties concerned shall, at the request

of one or more of them, undertake to enter into consultation with a view to seeking a satisfactory solution.

2. At the request of any Party concerned, the matter shall be placed on the agenda of the next meeting of the Parties held in accordance with article 14 of this Protocol; the meeting may make recommendations with a view to reaching a satisfactory solution.

Article 13

Reports

1. The Parties shall submit reports every two years, unless decided otherwise by the Meeting of the Contracting Parties, to the meetings of the Contracting Parties, through the Organization, of measures taken, results achieved and, if the case arises, of difficulties encountered in the application of this Protocol. Procedures for the submission of such reports shall be determined at the meetings of the Parties.
2. Such reports shall include, *inter alia*:
 - (a) Statistical data on the authorizations granted in accordance with article 6 of this Protocol;
 - (b) Data resulting from monitoring as provided for in article 8 of this Protocol;
 - (c) Quantities of pollutants discharged from their territories;
 - (d) Action plans, programmes and measures implemented in accordance with articles 5, 7 and 15 of this Protocol.

Article 14

Meetings

1. Ordinary meetings of the Parties shall take place in conjunction with ordinary meetings of the Contracting Parties to the Convention held pursuant to article 18 of the Convention. The Parties may also hold extraordinary meetings in accordance with article 18 of the Convention.
2. The functions of the meetings of the Parties to this Protocol shall be, *inter alia*:
 - (a) To keep under review the implementation of this Protocol and to consider the efficacy of the action plans, programmes and measures adopted;
 - (b) To revise and amend any annex to this Protocol, as appropriate;
 - (c) To formulate and adopt action plans, programmes and measures in accordance with articles 5, 7 and 15 of this Protocol;
 - (d) To adopt, in accordance with article 7 of this Protocol, common guidelines, standards or criteria, in any form decided upon by the Parties;
 - (e) To make recommendations in accordance with article 12, paragraph 2, of this Protocol;
 - (f) To consider the reports submitted by the Parties under article 13 of this Protocol;
 - (g) To discharge such other functions as may be appropriate for the application of this Protocol.

Article 15

Adoption of Action Plans, Programmes and Measures

1. The meeting of the Parties shall adopt, by a two-thirds majority, the short-term and medium-term regional action plans and programmes containing measures and timetables for their implementation provided for in article 5 of this Protocol.
2. Regional action plans and programmes as referred to in paragraph 1 shall be formulated by the Organization and considered and approved by the relevant technical body of the Contracting Parties within one year at the latest of the entry into force of the amendments to this Protocol. Such regional action plans and programmes shall be put on the agenda for the subsequent meeting of the Parties for adoption. The same procedure shall be followed for any additional action plans and programmes.
3. The measures and timetables adopted in accordance with paragraph 1 of this article shall be notified by the Secretariat to all the Parties. Such measures and timetables become binding on the one hundred and eightieth day following the day of notification for the Parties which have not notified the Secretariat of an objection within one hundred and seventy-nine days from the date of notification.
4. The Parties which have notified an objection in accordance with the preceding paragraph shall inform the meeting of the Parties of the provisions they intend to take, it being understood that these Parties may at any time give their consent to these measures or timetables.

Article 16

Final Provisions

1. The provisions of the Convention relating to any Protocol shall apply with respect to this Protocol.
2. The rules of procedure and the financial rules adopted pursuant to article 24 of the Convention shall apply with respect to this Protocol, unless the Parties to this Protocol agree otherwise.
3. This Protocol shall be open for signature, at Athens from 17 May 1980 to 16 June 1980, and at Madrid from 17 June 1980 to 16 May 1981, by any State invited to the Conference of Plenipotentiaries of the Coastal States of the Mediterranean Region for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution from Land-Based Sources held at Athens from 12 May to 17 May 1980. It shall also be open until the same dates for signature by the European Economic Community and by any similar regional economic grouping of which at least one member is a coastal State of the Mediterranean Sea Area and which exercises competence in fields covered by this Protocol.
4. This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of Spain, which will assume the functions of Depositary.

5. As from 17 May 1981, this Protocol shall be open for accession by the States referred to in paragraph 3 above, by the European Economic Community and by any grouping referred to in that paragraph.
6. This Protocol shall enter into force on the thirtieth day following the deposit of at least six instruments of ratification, acceptance or approval of, or accession to, the Protocol by the Parties referred to in paragraph 3 of this article.

In Witness whereof the undersigned, being duly authorized by their respective Governments, have signed this Protocol.

Done at Athens on 17 May 1980 and amended at Syracuse on 7 March 1996 in a single copy in the Arabic, English, French and Spanish languages, the four texts being equally authoritative.

Annex I
**Elements to be taken into Account in the Preparation of Action Plans,
Programmes and Measures for the Elimination of Pollution from Land-Based
Sources and Activities**

This annex contains elements which will be taken into account in the preparation of action plans, programmes and measures for the elimination of pollution from land-based sources and activities referred to in articles 5, 7 and 15 of this Protocol.

Such action plans, programmes and measures will aim to cover the sectors of activity listed in section A and also cover the groups of substances enumerated in section C, selected on the basis of the characteristics listed in section B of the present annex.

Priorities for action should be established by the Parties, on the basis of the relative importance of their impact on public health, the environment and socio-economic and cultural conditions. Such programmes should cover point sources, diffuse sources and atmospheric deposition.

In preparing action plans, programmes and measures, the Parties, in conformity with the Global Programme of Action for the Protection of the Marine Environment from Land-based Activities, adopted in Washington, D.C. in 1995, will give priority to substances that are toxic, persistent and liable to bioaccumulate, in particular to persistent organic pollutants (POPs), as well as to wastewater treatment and management.

A. Sectors of Activity

The following sectors of activity (not listed in order of priority) will be primarily considered when setting priorities for the preparation of action plans, programmes and measures for the elimination of the pollution from land-based sources and activities:

1. Energy production;
2. Fertilizer production;
3. Production and formulation of biocides;
4. The pharmaceutical industry;
5. Petroleum refining;
6. The paper and paper-pulp industry;
7. Cement production;
8. The tanning industry;
9. The metal industry;
10. Mining;
11. The shipbuilding and repairing industry;
12. Harbour operations;
13. The textile industry;
14. The electronic industry;

15. The recycling industry;
16. Other sectors of the organic chemical industry;
17. Other sectors of the inorganic chemical industry;
18. Tourism;
19. Agriculture;
20. Animal husbandry;
21. Food processing;
22. Aquaculture;
23. Treatment and disposal of hazardous wastes;
24. Treatment and disposal of domestic waste water;
25. Management of municipal solid waste;
26. Disposal of sewage sludge;
27. The waste management industry;
28. Incineration of waste and management of its residues;
29. Works which cause physical alteration of the natural state of the coastline;
30. Transport.

B. Characteristics of Substances in the Environment

For the preparation of action plans, programmes and measures, the Parties should take into account the characteristics listed below:

1. Persistence;
2. Toxicity or other noxious properties (e.g. carcinogenicity, mutagenicity, teratogenicity);
3. Bioaccumulation;
4. Radioactivity;
5. The ratio between observed concentrations and no observed effect concentrations (NOEC);
6. The risk of eutrophication of anthropogenic origin;
7. Health effects and risks;
8. Transboundary significance;
9. The risk of undesirable changes in the marine ecosystem and irreversibility or durability of effects;
10. Interference with the sustainable exploitation of living resources or with other legitimate uses of the sea;
11. Effects on the taste and/or smell of marine products for human consumption;
12. Effects on the smell, colour, transparency or other characteristics of seawater;
13. Distribution pattern (i.e. quantities involved, use patterns and probability of reaching the marine environment).

C. Categories of Substances

The following categories of substances and sources of pollution will serve as guidance in the preparation of action plans, programmes and measures:

1. Organohalogen compounds and substances which may form such compounds in the marine environment. Priority will be given to Aldrin, Chlordane, DDT, Dieldrin, Dioxins and Furans, Endrin, Heptachlor, Hexachlorobenzene, Mirex, PCBs and Toxaphene;
2. Organophosphorus compounds and substances which may form such compounds in the marine environment;
3. Organotin compounds and substances which may form such compounds in the marine environment;
4. Polycyclic aromatic hydrocarbons;
5. Heavy metals and their compounds;
6. Used lubricating oils;
7. Radioactive substances, including their wastes, when their discharges do not comply with the principles of radiation protection as defined by the competent international organizations, taking into account the protection of the marine environment;
8. Biocides and their derivatives;
9. Pathogenic microorganisms;
10. Crude oils and hydrocarbons of petroleum origin;
11. Cyanides and fluorides;
12. Non-biodegradable detergents and other non-biodegradable surface-active substances;
13. Compounds of nitrogen and phosphorus and other substances which may cause eutrophication;
14. Litter (any persistent manufactured or processed solid material which is discarded, disposed of, or abandoned in the marine and coastal environment);
15. Thermal discharges;
16. Acid or alkaline compounds which may impair the quality of water;
17. Non-toxic substances that have an adverse effect on the oxygen content of the marine environment;
18. Non-toxic substances that may interfere with any legitimate use of the sea;
19. Non-toxic substances that may have adverse effects on the physical or chemical characteristics of seawater.

Annex II

Elements to be taken into Account in the Issue of the Authorizations for Discharges of Wastes

With a view to the issue of an authorization for the discharges of wastes containing substances referred to in article 6 to this Protocol, particular account will be taken, as the case may be, of the following factors:

A. Characteristics and Composition of the Discharges

1. Type and size of point or diffuse source (e.g. industrial process).
2. Type of discharges (e.g. origin, average composition).
3. State of waste (e.g. solid, liquid, sludge, slurry).
4. Total amount (volume discharged, e.g. per year).

5. Discharge pattern (continuous, intermittent, seasonally variable, etc.).
6. Concentrations with respect to relevant constituents of substances listed in annex I and of other substances as appropriate.
7. Physical, chemical and biochemical properties of the waste discharges.

B. Characteristics of Discharge Constituents with Respect to their Harmfulness

1. Persistence (physical, chemical, biological) in the marine environment.
2. Toxicity and other harmful effects.
3. Accumulation in biological materials or sediments.
4. Biochemical transformation producing harmful compounds.
5. Adverse effects on the oxygen content and balance.
6. Susceptibility to physical, chemical and biochemical changes and interaction in the aquatic environment with other sea-water constituents which may produce harmful biological or other effects on any of the uses listed in section E below.
7. All other characteristics as listed in annex I, section B.

C. Characteristics of Discharge Site and Receiving Environment

1. Hydrographic, meteorological, geological and topographical characteristics of the coastal area.
2. Location and type of the discharge (outfall, canal outlet, etc.) and its relation to other areas (such as amenity areas, spawning, nursery, and fishing areas, shellfish grounds) and other discharges.
3. Initial dilution achieved at the point of discharge into the receiving environment.
4. Dispersion characteristics such as effects of currents, tides and wind on horizontal transport and vertical mixing.
5. Receiving water characteristics with respect to physical, chemical, biological and ecological conditions in the discharge area.
6. Capacity of the receiving marine environment to receive waste discharges without undesirable effects.

D. Availability of Waste Technologies

The methods of waste reduction and discharge for industrial effluents as well as domestic sewage should be selected taking into account the availability and feasibility of:

- (a) Alternative treatment processes;
- (b) Re-use or elimination methods;
- (c) On-land disposal alternatives;
- (d) Appropriate low-waste technologies.

E. Potential Impairment of Marine Ecosystems and Sea-Water Uses

1. Effects on human health through pollution impact on:
 - (a) Edible marine organisms;

- (b) Bathing waters;
 - (c) Aesthetics.
2. Effects on marine ecosystems, in particular living resources, endangered species and critical habitats.
 3. Effects on other legitimate uses of the sea.
 - 4.

Annex III

Conditions of Application to Pollution Transported through the Atmosphere

This annex defines the conditions of application of this Protocol to pollution from land-based sources transported by the atmosphere in terms of Article 4.1(b) are the following:

1. This Protocol shall apply to polluting discharges into the atmosphere under the following conditions:
 - (a) the discharged substance is or could be transported to the Mediterranean Sea Area under prevailing meteorological conditions;
 - (b) the input of the substance into the Mediterranean Sea Area is hazardous for the environment in relation to the quantities of the same substance reaching the Area by other means.
2. This Protocol shall also apply to polluting discharges into the atmosphere affecting the Mediterranean Sea Area from land-based sources within the territories of the Parties and from fixed man-made offshore structures, subject to the provisions of article 4.2 of this Protocol.
3. In the case of pollution of the Mediterranean Sea Area from land-based sources through the atmosphere, the provisions of articles 5 and 6 of this Protocol shall apply progressively to appropriate substances and sources listed in annex I to this Protocol as will be agreed by the Parties.
4. Subject to the conditions specified in paragraph 1 of this annex, the provisions of Article 7.1 of this Protocol shall also apply to:
 - (a) discharges —quantity and rate— of substances emitted to the atmosphere, on the basis of the information available to the Contracting Parties concerning the location and distribution of air pollution sources;
 - (b) the content of hazardous substances in fuel and raw materials;
 - (c) the efficiency of air pollution control technologies and more efficient manufacturing and fuel burning processes;
 - (d) the application of hazardous substances in agriculture and forestry.
5. The provisions of annex II to this Protocol shall apply to pollution through the atmosphere whenever appropriate. Air pollution monitoring and modelling using acceptable common emission factors and methodologies shall be carried out in the

assessment of atmospheric deposition of substances, as well as in the compilation of inventories of quantities and rates of pollutant emissions into the atmosphere from land-based sources.

6. All Articles, including parts thereof to this Protocol not mentioned in paragraphs 1 to 5 above shall apply equally to pollution from land-based sources transported by the atmosphere wherever applicable and subject to the conditions specified in paragraph 1 of this Annex.

Annex IV

Criteria for the Definition of Best Available Techniques and Best Environmental Practice

A. Best Available Techniques

1. The use of the best available techniques shall emphasize the use of non-waste technology, if available.
2. The term “best available techniques” means the latest stage of development (state of the art) of processes, of facilities or of methods of operation which indicate the practical suitability of a particular measure for limiting discharges, emissions and waste. In determining whether a set of processes, facilities and methods of operation constitute the best available techniques in general or individual cases, special consideration shall be given to:
 - (a) comparable processes, facilities or methods of operation which have recently been successfully tried out;
 - (b) technological advances and changes in scientific knowledge and understanding;
 - (c) the economic feasibility of such techniques;
 - (d) time limits for installation in both new and existing plants;
 - (e) the nature and volume of the discharges and emissions concerned.
3. It therefore follows that what is “best available techniques” for a particular process will change with time in the light of technological advances, economic and social factors, as well as changes in scientific knowledge and understanding.
4. If the reduction of discharges and emissions resulting from the use of best available techniques does not lead to environmentally acceptable results, additional measures have to be applied.
5. “Techniques” include both the technology used and the way in which the installation is designed, built, maintained, operated and dismantled.

B. Best Environmental Practice

6. The term “best environmental practice” means the application of the most appropriate combination of environmental control measures and strategies. In making a selection for individual cases, at least the following graduated range of measures should be considered:
 - (a) the provision of information and education to the public and to users about

the environmental consequences of choice of particular activities and choice of products, their use and ultimate disposal;

- (b) the development and application of codes of good environmental practice which cover all aspects of the activity in the product's life;
- (c) the mandatory application of labels informing users of environmental risks related to a product, its use and ultimate disposal;
- (d) saving resources, including energy;
- (e) making collection and disposal systems available to the public;
- (f) avoiding the use of hazardous substances or products and the generation of hazardous waste;
- (g) recycling, recovery and re-use;
- (h) the application of economic instruments to activities, products or groups of products;
- (i) establishing a system of licensing, involving a range of restrictions or a ban.

7. In determining what combination of measures constitute best environmental practice, in general or individual cases, particular consideration should be given to:

- (a) the environmental hazard of the product and its production, use and ultimate disposal;
- (b) the substitution by less polluting activities or substances;
- (c) the scale of use;
- (d) the potential environmental benefit or penalty of substitute materials or activities;
- (e) advances and changes in scientific knowledge and understanding;
- (f) time limits for implementation;
- (g) social and economic implications.

8. It therefore follows that best environmental practice for a particular source will change with time in the light of technological advances, economic and social factors, as well as changes in scientific knowledge and understanding.

9. If the reduction of inputs resulting from the use of best environmental practice does not lead to environmentally acceptable results, additional measures have to be applied and best environmental practice redefined.

Protocol concerning Specially Protected Areas and

Biological Diversity in the Mediterranean

The Contracting Parties to the present Protocol,

Being Parties to the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution, adopted at Barcelona on 16 February 1976,

Conscious of the profound impact of human activities on the state of the marine environment and the littoral and more generally on the ecosystems of areas having prevailing Mediterranean features,

Stressing the importance of protecting and, as appropriate, improving the state of the Mediterranean natural and cultural heritage, in particular through the establishment of specially protected areas and also by the protection and conservation of threatened species,

Considering the instruments adopted by the United Nations Conference on Environment and Development and particularly the Convention on Biological Diversity (Rio de Janeiro, 1992),

Conscious that when there is a threat of significant reduction or loss of biological diversity, lack of full scientific certainty should not be invoked as a reason for postponing measures to avoid or minimize such a threat,

Considering that all the Contracting Parties should cooperate to conserve, protect and restore the health and integrity of ecosystems and that they have, in this respect, common but differentiated responsibilities,

Have agreed as follows:

Part I General Provisions

Article 1 Definitions

For the purposes of this Protocol:

- (a) "Convention" means the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution, adopted at Barcelona on 16 February 1976 and amended at Barcelona in 1995;
- (b) "Biological diversity" means the variability among living organisms from all sources including, *inter alia*, terrestrial, marine and other aquatic ecosystems and the ecological complexes of which they are part; this includes diversity within species, between species and of ecosystems;
- (c) "Endangered species" means any species that is in danger of extinction throughout all

- or part of its range;
- (d) “Endemic species” means any species whose range is restricted to a limited geographical area;
 - (e) “Threatened species” means any species that is likely to become extinct within the foreseeable future throughout all or part of its range and whose survival is unlikely if the factors causing numerical decline or habitat degradation continue to operate;
 - (f) “Conservation status of a species” means the sum of the influences acting on the species that may affect its long-term distribution and abundance;
 - (g) “Parties” means the Contracting Parties to this Protocol;
 - (h) “Organization” means the organization referred to in Article 2 of the Convention;
 - (i) “Centre” means the Regional Activity Centre for Specially Protected Areas.

Article 2 **Geographical Coverage**

1. The area to which this Protocol applies shall be the area of the Mediterranean Sea as delimited in Article 1 of the Convention. It also includes:
 - the seabed and its subsoil;
 - the waters, the seabed and its subsoil on the landward side of the baseline from which the breadth of the territorial sea is measured and extending, in the case of watercourses, up to the freshwater limit;
 - the terrestrial coastal areas designated by each of the Parties, including wetlands.
1. Nothing in this Protocol nor any act adopted on the basis of this Protocol shall prejudice the rights, the present and future claims or legal views of any State relating to the law of the sea, in particular, the nature and the extent of marine areas, the delimitation of marine areas between States with opposite or adjacent coasts, freedom of navigation on the high seas, the right and the modalities of passage through straits used for international navigation and the right of innocent passage in territorial seas, as well as the nature and extent of the jurisdiction of the coastal State, the flag State and the port State.
2. No act or activity undertaken on the basis of this Protocol shall constitute grounds for claiming, contending or disputing any claim to national sovereignty or jurisdiction.

Article 3 **General Obligations**

1. Each Party shall take the necessary measures to:
 - (a) protect, preserve and manage in a sustainable and environmentally sound way areas of particular natural or cultural value, notably by the establishment of specially protected areas;
 - (b) protect, preserve and manage threatened or endangered species of flora and fauna.
2. The Parties shall cooperate, directly or through the competent international

- organizations, in the conservation and sustainable use of biological diversity in the area to which this Protocol applies.
3. The Parties shall identify and compile inventories of the components of biological diversity important for its conservation and sustainable use.
 4. The Parties shall adopt strategies, plans and programmes for the conservation of biological diversity and the sustainable use of marine and coastal biological resources and shall integrate them into their relevant sectoral and intersectoral policies.
 5. The Parties shall monitor the components of biological diversity referred to in paragraph 3 of this Article and shall identify processes and categories of activities which have or are likely to have a significant adverse impact on the conservation and sustainable use of biological diversity, and monitor their effects.
 6. Each Party shall apply the measures provided for in this Protocol without prejudice to the sovereignty or the jurisdiction of other Parties or other States. Any measures taken by a Party to enforce these measures shall be in accordance with international law.

Part II Protection of Areas

Section One-Specially Protected Areas

Article 4 **Objectives**

The objective of specially protected areas is to safeguard:

- (a) representative types of coastal and marine ecosystems of adequate size to ensure their long-term viability and to maintain their biological diversity;
- (b) habitats which are in danger of disappearing in their natural area of distribution in the Mediterranean or which have a reduced natural area of distribution as a consequence of their regression or on account of their intrinsically restricted area;
- (c) habitats critical to the survival, reproduction and recovery of endangered, threatened or endemic species of flora or fauna;
- (d) sites of particular importance because of their scientific, aesthetic, cultural or educational interest.

Article 5 **Establishment of Specially Protected Areas**

1. Each Party may establish specially protected areas in the marine and coastal zones subject to its sovereignty or jurisdiction.
2. If a Party intends to establish, in an area subject to its sovereignty or national jurisdiction, a specially protected area contiguous to the frontier and to the limits of a zone subject to the sovereignty or national jurisdiction of another Party, the competent authorities of the two Parties shall endeavour to cooperate, with a view to reaching agreement on the measures to be taken and shall, inter alia, examine the possibility of the other Party establishing a corresponding specially protected area or

adopting any other appropriate measures.

3. If a Party intends to establish, in an area subject to its sovereignty or national jurisdiction, a specially protected area contiguous to the frontier and to the limits of a zone subject to the sovereignty or national jurisdiction of a State that is not a Party to this Protocol, the Party shall endeavour to cooperate with that State as referred to in the previous paragraph.
4. If a State which is not party to this Protocol intends to establish a specially protected area contiguous to the frontier and to the limits of a zone subject to the sovereignty or national jurisdiction of a Party to this Protocol, the latter shall endeavour to cooperate with that State as referred to in paragraph 2.
- 5.

Article 6 **Protection Measures**

The Parties, in conformity with international law and taking into account the characteristics of each specially protected area, shall take the protection measures required, in particular:

- (a) the strengthening of the application of the other Protocols to the Convention and of other relevant treaties to which they are Parties;
- (b) the prohibition of the dumping or discharge of wastes and other substances likely directly or indirectly to impair the integrity of the specially protected area;
- (c) the regulation of the passage of ships and any stopping or anchoring;
- (d) the regulation of the introduction of any species not indigenous to the specially protected area in question, or of genetically modified species, as well as the introduction or reintroduction of species which are or have been present in the specially protected area;
- (e) the regulation or prohibition of any activity involving the exploration or modification of the soil or the exploitation of the subsoil of the land part, the seabed or its subsoil;
- (f) the regulation of any scientific research activity;
- (g) the regulation or prohibition of fishing, hunting, taking of animals and harvesting of plants or their destruction, as well as trade in animals, parts of animals, plants, parts of plants, which originate in specially protected areas;
- (h) the regulation and if necessary the prohibition of any other activity or act likely to harm or disturb the species or that might endanger the state of conservation of the ecosystems or species or might impair the natural or cultural characteristics of the specially protected area;
- (i) any other measure aimed at safeguarding ecological and biological processes and the landscape.

Article 7

Planning and Management

1. The Parties shall, in accordance with the rules of international law, adopt planning, management, supervision and monitoring measures for the specially protected areas.
2. Such measures should include for each specially protected area:
 - (a) the development and adoption of a management plan that specifies the legal and institutional framework and the management and protection measures applicable;
 - (b) the continuous monitoring of ecological processes, habitats, population dynamics, landscapes, as well as the impact of human activities;
 - (c) the active involvement of local communities and populations, as appropriate, in the management of specially protected areas, including assistance to local inhabitants who might be affected by the establishment of such areas;
 - (d) the adoption of mechanisms for financing the promotion and management of specially protected areas, as well as the development of activities which ensure that management is compatible with the objectives of such areas;
 - (e) the regulation of activities compatible with the objectives for which the specially protected area was established and the terms of the related permits;
 - (f) the training of managers and qualified technical personnel, as well as the development of an appropriate infrastructure.
3. The Parties shall ensure that national contingency plans incorporate measures for responding to incidents that could cause damage or constitute a threat to the specially protected areas.
4. When specially protected areas covering both land and marine areas have been established, the Parties shall endeavour to ensure the coordination of the administration and management of the specially protected area as a whole.

Section Two

Specialty Protected Areas of Mediterranean Importance

Article 8

Establishment of the List of Specialty Protected Areas of Mediterranean Importance

1. In order to promote cooperation in the management and conservation of natural areas, as well as in the protection of threatened species and their habitats, the Parties shall draw up a “List of Specialty Protected Areas of Mediterranean Importance”, hereinafter referred to as the “SPAMI List”.
2. The SPAMI List may include sites which:
 - are of importance for conserving the components of biological diversity in the Mediterranean;
 - contain ecosystems specific to the Mediterranean area or the habitats of endangered species;
 - are of special interest at the scientific, aesthetic, cultural or educational levels.
3. The Parties agree:

- (a) to recognize the particular importance of these areas for the Mediterranean;
- (b) to comply with the measures applicable to the SPAMIs and not to authorize nor undertake any activities that might be contrary to the objectives for which the SPAMIs were established.

Article 9

Procedure for the Establishment and Listing of SPAMIs

1. SPAMIs may be established, following the procedure provided for in paragraph 2 to 4 of this Article, in:

- (a) the marine and coastal zones subject to the sovereignty or jurisdiction of the Parties;
- (b) zones partly or wholly on the high seas.

2. Proposals for inclusion in the List may be submitted:

- (a) by the Party concerned, if the area is situated in a zone already delimited, over which it exercises sovereignty or jurisdiction;
- (b) by two or more neighbouring Parties concerned if the area is situated, partly or wholly, on the high sea;
- (c) by the neighbouring Parties concerned in areas where the limits of national sovereignty or jurisdiction have not yet been defined.

3. Parties making proposals for inclusion in the SPAMI List shall provide the Centre with an introductory report containing information on the area's geographical location, its physical and ecological characteristics, its legal status, its management plans and the means for their implementation, as well as a statement justifying its Mediterranean importance;

- (a) where a proposal is formulated under subparagraphs 2 (b) and 2 (c) of this Article, the neighbouring Parties concerned shall consult each other with a view to ensuring the consistency of the proposed protection and management measures, as well as the means for their implementation;
- (b) proposals made under paragraph 2 of this Article shall indicate the protection and management measures applicable to the area as well as the means of their implementation.

4. The procedure for inclusion of the proposed area in the List is the following:

- (a) for each area, the proposal shall be submitted to the National Focal Points, which shall examine its conformity with the common guidelines and criteria adopted pursuant to Article 16;
- (b) if a proposal made in accordance with subparagraph 2 (a) of this Article is consistent with the guidelines and common criteria, after assessment, the Organization shall inform the meeting of the Parties, which shall decide to include the area in the SPAMI List;
- (c) if a proposal made in accordance with subparagraphs 2 (b) and 2 (c) of this Article

is consistent with the guidelines and common criteria, the Centre shall transmit it to the Organization, which shall inform the meeting of the Parties. The decision to include the area in the SPAMI list shall be taken by consensus by the Contracting Parties, which shall also approve the management measures applicable to the area.

5 The Parties which proposed the inclusion of the area in the List shall implement the protection and conservation measures specified in their proposals in accordance with paragraph 3 of this Article. The Contracting Parties undertake to observe the rules thus laid down. The Centre shall inform the competent international organizations of the List and of the measures taken in the SPAMIs.

6 The Parties may revise the SPAMI List. To this end, the Centre shall prepare a report.

Article 10

Changes in the Status of SPAMIs

Changes in the delimitation or legal status of a SPAMI or the suppression of all or part of such an area shall not be decided upon unless there are important reasons for doing so, taking into account the need to safeguard the environment and comply with the obligations laid down in this Protocol and a procedure similar to that followed for the creation of the SPAMI and its inclusion in the List shall be observed.

Part III

Protection and Conservation of Species

Article 11

National Measures for the Protection and Conservation of Species

1. The Parties shall manage species of flora and fauna with the aim of maintaining them in a favourable state of conservation.
2. The Parties shall, in the zones subject to their sovereignty or national jurisdiction, identify and compile lists of the endangered or threatened species of flora and fauna and accord protected status to such species. The Parties shall regulate and,
3. where appropriate, prohibit activities having adverse effects on such species or their habitats, and carry out management, planning and other measures to ensure a favourable state of conservation of such species.
4. With respect to protected species of fauna, the Parties shall control and, where appropriate, prohibit:
 - (a) the taking, possession or killing (including, to the extent possible, the incidental taking, possession or killing), the commercial trade, the transport and the exhibition for commercial purposes of these species, their eggs, parts or products;
 - (b) to the extent possible, the disturbance of wild fauna, particularly during the period

of breeding, incubation, hibernation or migration, as well as other periods of biological stress.

5. In addition to the measures specified in the previous paragraph, the Parties shall coordinate their efforts, through bilateral or multilateral action, including if necessary, agreements for the protection and recovery of migratory species whose range extends into the area to which this Protocol applies.
6. With respect to protected species of flora and their parts and products, the Parties shall regulate, and where appropriate, prohibit all forms of destruction and disturbance, including the picking, collecting, cutting, uprooting, possession of, commercial trade in, or transport and exhibition for commercial purposes of such species.
7. The Parties shall formulate and adopt measures and plans with regard to ex situ reproduction, in particular captive breeding, of protected fauna and propagation of protected flora.
8. The Parties shall endeavour, directly or through the Centre, to consult with range States that are not Parties to this Protocol, with a view to coordinating their efforts to manage and protect endangered or threatened species.
9. The Parties shall make provision, where possible, for the return of protected species exported or held illegally. Efforts should be made by Parties to reintroduce such specimens to their natural habitat.

Article 12

Cooperative Measures for the Protection and Conservation of Species

1. The Parties shall adopt cooperative measures to ensure the protection and conservation of the flora and fauna listed in the Annexes to this Protocol relating to the List of Endangered or Threatened Species and the List of Species whose Exploitation is Regulated.
2. The Parties shall ensure the maximum possible protection and recovery of the species of fauna and flora listed in the Annex relating to the List of Endangered or Threatened Species by adopting at the national level the measures provided for in paragraphs 3 and 5 of Article 11 of this Protocol.
3. The Parties shall prohibit the destruction of and damage to the habitat of species listed in the Annex relating to the List of Endangered or Threatened Species and shall formulate and implement action plans for their conservation or recovery. They shall continue to cooperate in implementing the relevant action plans already adopted.
4. The Parties, in cooperation with competent international organizations, shall take all appropriate measures to ensure the conservation of the species listed in the Annex relating to the List of Species whose Exploitation is Regulated while at the same time authorizing and regulating the exploitation of these species so as to ensure and maintain their favourable state of conservation.
5. When the range area of a threatened or endangered species extends to both sides of a national frontier or of the limit that separates the territories or the areas subject to the sovereignty or the national jurisdiction of two Parties to this Protocol, these Parties shall cooperate with a view to ensuring the protection and conservation and, if necessary, the recovery of such species.
6. Provided that no other satisfactory solutions are available and that the exemption does

not harm the survival of the population or of any other species, the Parties may grant exemptions to the prohibitions prescribed for the protection of the species listed in the Annexes to this Protocol for scientific, educational or management purposes necessary to ensure the survival of the species or to prevent significant damage. Such exemptions shall be notified to the Contracting Parties.

Article 13

Introduction of Non-Indigenous or Genetically Modified Species

1. The Parties shall take all appropriate measures to regulate the intentional or accidental introduction of non-indigenous or genetically modified species to the wild and prohibit those that may have harmful impacts on the ecosystems, habitats or species in the area to which this Protocol applies.
2. The Parties shall endeavour to implement all possible measures to eradicate species that have already been introduced when, after scientific assessment, it appears that such species cause or are likely to cause damage to ecosystems, habitats or species in the area to which this Protocol applies.

Part IV

Provisions Common to protected Areas and Species

Article 14

Amendments to Annexes

1. The procedures for amendments to Annexes to this Protocol shall be those set forth in Article 23 of the Convention.
2. All proposed amendments submitted to the meeting of Contracting Parties shall have been the subject of prior evaluation by the meeting of National Focal Points.

Article 15

Inventories

Each Party shall compile comprehensive inventories of:

- (a) areas over which they exercise sovereignty or jurisdiction that contain rare or fragile ecosystems, that are reservoirs of biological diversity, that are important for threatened or endangered species;
- (b) species of fauna or flora that are endangered or threatened.

Article 16

Guidelines and Common Criteria

The Parties shall adopt:

- (a) common criteria for the choice of protected marine and coastal areas that could be included in the SPAMI List which shall be annexed to the Protocol;
- (b) common criteria for the inclusion of additional species in the Annexes;
- (c) guidelines for the establishment and management of specially protected areas.

The criteria and guidelines referred to in paragraphs (b) and (c) may be amended by the meeting of the Parties on the basis of a proposal made by one or more Parties.

Article 17

Environmental Impact Assessment

In the planning process leading to decisions on industrial and other projects and activities that could significantly affect protected areas and species and their habitats, the Parties shall evaluate and take into consideration the possible direct or indirect, immediate or long-term, impact, including the cumulative impact of the projects and activities being contemplated.

Article 18

Integration of Traditional Activities

1. In formulating protective measures, the Parties shall take into account the traditional subsistence and cultural activities of their local populations. They shall grant exemptions, as necessary, to meet such needs. No exemption which is allowed for this reason shall:

- (a) endanger either the maintenance of ecosystems protected under this Protocol or the biological processes contributing to the maintenance of those ecosystems;
- (b) cause either the extinction of, or a substantial reduction in, the number of individuals making up the populations or species of flora and fauna, in particular endangered, threatened, migratory or endemic species.

2. Parties which grant exemptions from the protection measures shall inform the Contracting Parties accordingly.

Article 19

Publicity, Information, Public Awareness and Education

1. The Parties shall give appropriate publicity to the establishment of specially protected areas, their boundaries, applicable regulations, and to the designation of protected species, their habitats and applicable regulations.
2. The Parties shall endeavour to inform the public of the interest and value of specially protected areas and species, and of the scientific knowledge which may be gained from the point of view of nature conservation and other points of view. Such

information should have an appropriate place in education programmes. The Parties shall also endeavour to promote the participation of their public and their conservation organizations in measures that are necessary for the protection of the areas and species concerned, including environmental impact assessments.

Article 20

Scientific, Technical and Management Research

1. The Parties shall encourage and develop scientific and technical research relating to the aims of this Protocol. They shall also encourage and develop research into the sustainable use of specially protected areas and the management of protected species.
2. The Parties shall consult, when necessary, among themselves and with competent international organizations with a view to identifying, planning and undertaking scientific and technical research and monitoring programmes necessary for the identification and monitoring of protected areas and species and assessing the effectiveness of measures taken to implement management and recovery plans.
3. The Parties shall exchange, directly or through the Centre, scientific and technical information concerning current and planned research and monitoring programmes and the results thereof. They shall, to the fullest extent possible, coordinate their research and monitoring programmes, and endeavour jointly to define or standardize their procedures.
4. In technical and scientific research, the Parties shall give priority to SPAMIs and species appearing in the Annexes to this Protocol.

Article 21

Mutual Cooperation

1. The Parties shall, directly or with the assistance of the Centre or international organizations concerned, establish cooperation programmes to coordinate the establishment, conservation, planning and management of specially protected areas, as well as the selection, management and conservation of protected species. There shall be regular exchanges of information concerning the characteristics of protected areas and species, the experience acquired and the problems encountered.
2. The Parties shall, at the earliest opportunity, communicate any situation that might endanger the ecosystems of specially protected areas or the survival of protected species of flora and fauna to the other Parties, to the States that might be affected and to the Centre.

Article 22

Mutual Assistance

1. The Parties shall cooperate, directly or with the assistance of the Centre or the international organizations concerned, in formulating, financing and implementing programmes of mutual assistance and assistance to developing countries that express a need for it with a view to implementing this Protocol.

2. These programmes shall include public environmental education, the training of scientific, technical and management personnel, scientific research, the acquisition, utilization, design and development of appropriate equipment, and transfer of technology on advantageous terms to be agreed among the Parties concerned.
3. The Parties shall, in matters of mutual assistance, give priority to the SPAMIs and species appearing in the Annexes to this Protocol.

Article 23

Reports of the Parties

The Parties shall submit to ordinary meetings of the Parties a report on the implementation of this Protocol, in particular on:

- (a) the status and the state of the areas included in the SPAMI List;
- (b) any changes in the delimitation or legal status of the SPAMIs and protected species;
- (c) possible exemptions allowed pursuant to Articles 12 and 18 of this Protocol.

Part V

Institutional Provisions

Article 24

National Focal Points

Each Party shall designate a National Focal Point to serve as liaison with the Centre on the technical and scientific aspects of the implementation of this Protocol. The National Focal Points shall meet periodically to carry out the functions deriving from this Protocol.

Article 25

Coordination

1. The Organization shall be responsible for coordinating the implementation of this Protocol. For this purpose, it shall receive the support of the Centre, to which it may entrust the following functions:

- (a) assisting the Parties, in cooperation with the competent international, intergovernmental and non-governmental organizations, in:
 - establishing and managing specially protected areas in the area to which this Protocol applies;
 - conducting programmes of technical and scientific research as provided for in Article 20 of this Protocol;

- conducting the exchange of scientific and technical information among the Parties as provided for in Article 20 of this Protocol;
 - preparing management plans for specially protected areas and species;
 - developing cooperative programmes pursuant to Article 21 of this Protocol;
 - preparing educational materials designed for various groups;
- (b) convening and organizing the meetings of the National Focal Points and providing them with secretariat services;
 - (c) formulating recommendations on guidelines and common criteria pursuant to Article 16 of this Protocol;
 - (d) creating and updating databases of specially protected areas, protected species and other matters relevant to this Protocol;
 - (e) preparing reports and technical studies that may be required for the implementation of this Protocol;
 - (f) elaborating and implementing the training programmes mentioned in Article 22, paragraph 2;
 - (g) cooperating with regional and international governmental and non-governmental organizations concerned with the protection of areas and species, provided that the specificity of each organization and the need to avoid the duplication of activities are respected;
 - (h) carrying out the functions assigned to it in the action plans adopted in the framework of this Protocol;
 - (i) carrying out any other function assigned to it by the Parties.

Article 26 **Meetings of the Parties**

1. The ordinary meetings of the Parties to this Protocol shall be held in conjunction with the ordinary meetings of the Contracting Parties to the Convention held pursuant to Article 18 of the Convention. The Parties may also hold extraordinary meetings in conformity with that Article.
2. The meetings of the Parties to this Protocol are particularly aimed at:
 - (a) keeping under review the implementation of this Protocol;
 - (b) overseeing the work of the Organization and of the Centre relating to the implementation of this Protocol and providing policy guidance for their activities;
 - (c) considering the efficacy of the measures adopted for the management and protection of areas and species, and examining the need for other measures, in particular in the form of Annexes and amendments to this Protocol or to its Annexes;
 - (d) adopting the guidelines and common criteria provided for in Article 16 of this Protocol;
 - (e) considering reports transmitted by the Parties under Article 23 of this Protocol, as well as any other pertinent information which the Parties transmit through the Centre;
 - (f) making recommendations to the Parties on the measures to be adopted for the implementation of this Protocol;
 - (g) examining the recommendations of the meetings of the National Focal Points pursuant to Article 24 of this Protocol;

- (h) deciding on the inclusion of an area in the SPAMI List in conformity with Article 9, paragraph 4, of this Protocol;
- (i) examining any other matter relevant to this Protocol, as appropriate;
- (j) discussing and evaluating the exemptions allowed by the Parties in conformity with Articles 12 and 18 of this Protocol.

Part VI Final Provisions

Article 27

Effect of the Protocol on Domestic Legislation

The provisions of this Protocol shall not affect the right of Parties to adopt relevant stricter domestic measures for the implementation of this Protocol.

Article 28

Relationship with Third Parties

1. The Parties shall invite States that are not Parties to the Protocol and international organizations to cooperate in the implementation of this Protocol.
2. The Parties undertake to adopt appropriate measures, consistent with international law, to ensure that no one engages in any activity contrary to the principles or purposes of this Protocol.

Article 29

Signature

This Protocol shall be open for signature in Barcelona on 10 June 1995 and in Madrid from 11 June 1995 to 10 June 1996 by any Contracting Party to the Convention.

Article 30

Ratification, Acceptance or Approval

This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of Spain, which will assume the functions of Depositary.

Article 31

Accession

As from 10 June 1996, this Protocol shall be open for accession by any State and regional economic grouping which is Party to the Convention.

Article 32
Entry into Force

1. This Protocol shall enter into force on the thirtieth day following the deposit of the sixth instrument of ratification, acceptance or approval of, or accession to, the Protocol.
2. From the date of its entry into force, this Protocol shall replace the Protocol Concerning Mediterranean Specially Protected Areas of 1982, in the relationship among the Parties to both instruments.

In Witness whereof, the undersigned, being duly authorized, have signed this Protocol.

Done at Barcelona, on 10 June 1995, in a single copy in the Arabic, English, French and Spanish languages, the four texts being equally authoritative, for signature by any Party to the Convention.

Annex I
Common Criteria for the Choice of Protected Marine and Coastal Areas that could be included in the SPAMI List

A. General Principles

The Contracting Parties agree that the following general principles will guide their work in establishing the SPAMI List:

- a) The conservation of the natural heritage is the basic aim that must characterize a SPAMI. The pursuit of other aims such as the conservation of the cultural heritage, and the promotion of scientific research, education, participation, collaboration, is highly desirable in SPAMIs and constitutes a factor in favour of a site being included on the List, to the extent in which it remains compatible with the aims of conservation.
- b) No limit is imposed on the total number of areas included in the List or on the number of areas any individual Party can propose for inscription. Nevertheless, the Parties agree that sites will be selected on a scientific basis and included in the List according to their qualities; they will have therefore to fulfil the requirements set out by the Protocol and the present criteria.
- c) The listed SPAMI and their geographical distribution will have to be representative of the Mediterranean region and its biodiversity. To this end the List will have to represent the highest number possible of types of habitats and ecosystems.
- d) The SPAMIs will have to constitute the core of a network aiming at the effective conservation of the Mediterranean heritage. To attain this objective, the Parties will develop their cooperation on bilateral and multilateral bases in the field of conservation and management of natural sites and notably through the establishment of transboundary SPAMIs.
- e) The sites included in the SPAMI List are intended to have a value of example and model for the protection of the natural heritage of the region. To this end, the Parties ensure that sites included in the List are provided with adequate legal status, protection measures and management methods and means.

B. General Features of the Areas that could be included in the SPAMI List

1. To be eligible for inclusion in the SPAMI List, an area must fulfil at least one of the general criteria set in Article 8 paragraph 2 of the Protocol. Several of these general criteria can in certain cases be fulfilled by the same area, and such a circumstance cannot but strengthen the case for the inclusion of the area in the List.

2. The regional value is a basic requirement of an area for being included in the SPAMI List. The following criteria should be used in evaluating the Mediterranean interest of an area:
 - a. Uniqueness
The area contains unique or rare ecosystems, or rare or endemic species.
 - b) Natural representativeness
The area has highly representative ecological processes, or community or habitat types or other natural characteristics. Representativeness is the degree to which an area represents a habitat type, ecological process, biological community, physiographic feature or other natural characteristic.
 - c) Diversity
The area has a high diversity of species, communities, habitats or ecosystems.
 - d) Naturalness
The area has a high degree of naturalness as a result of the lack or low level of human-induced disturbance and degradation.
 - e) Presence of habitats that are critical to endangered, threatened or endemic species.
 - f) Cultural representativeness
The area has a high representative value with respect to the cultural heritage, due to the existence of environmentally sound traditional activities integrated with nature which support the well-being of local populations.

3. To be included in the SPAMI List, an area having scientific, educational or aesthetic interest must, respectively, present a particular value for research in the field of natural sciences or for activities of environmental education or awareness or contain outstanding natural features, landscapes or seascapes.

4. Besides the fundamental criteria specified in article 8, paragraph 2, of the Protocol, a certain number of other characteristics and factors should be considered as favourable for the inclusion of the site in the List. These include:
 - (a) the existence of threats likely to impair the ecological, biological, aesthetic or cultural value of the area;
 - (b) the involvement and active participation of the public in general, and particularly of local communities, in the process of planning and management of the area;
 - (c) the existence of a body representing the public, professional, non-governmental sectors and the scientific community involved in the area;
 - (d) the existence in the area of opportunities for sustainable development;
 - (e) the existence of an integrated coastal management plan within the meaning of Article 4 paragraph 3 (e) of the Convention.

C. Legal Status

1. All areas eligible for inclusion in the SPAMI List must be awarded a legal status guaranteeing their effective long-term protection.

2. To be included in the SPAMI List, an area situated in a zone already delimited over which a Party exercises sovereignty or jurisdiction must have a protected status recognized by the Party concerned.

3. In the case of areas situated, partly or wholly, on the high sea or in a zone where the limits of national sovereignty or jurisdiction have not yet been defined, the legal status, the management plan, the applicable measures and the other elements provided for in Article 9, paragraph 3, of the Protocol will be provided by the neighbouring Parties concerned in the proposal for inclusion in the SPAMI List.

D Protection, Planning and Management Measures

1. Conservation and management objectives must be clearly defined in the texts relating to each site, and will constitute the basis for assessment of the adequacy of the adopted measures and the effectiveness of their implementation at the revisions of the SPAMI List.
2. Protection, planning and management measures applicable to each area must be adequate for the achievement of the conservation and management objectives set for the site in the short and long term, and take in particular into account the threats upon it.
3. Protection, planning and management measures must be based on an adequate knowledge of the elements of the natural environment and of socio-economic and cultural factors that characterize each area. In case of shortcomings in basic knowledge, an area proposed for inclusion in the SPAMI List must have a programme for the collection of the unavailable data and information.
4. The competence and responsibility with regard to administration and implementation of conservation measures for areas proposed for inclusion in the SPAMI List must be clearly defined in the texts governing each area.
5. In the respect of the specificity characterizing each protected site, the protection measures for a SPAMI must take account of the following basic aspects:
 - (a) the strengthening of the regulation of the release or dumping of wastes and other substances likely directly or indirectly to impair the integrity of the area;
 - (b) the strengthening of the regulation of the introduction or reintroduction of any species into the area;
 - (c) the regulation of any activity or act likely to harm or disturb the species, or that might endanger the conservation status of the ecosystems or species or might impair the natural, cultural or aesthetic characteristics of the area.
 - (d) the regulation applicable to the zones surrounding the area in question.
6. To be included in the SPAMI List, a protected area must have a management body, endowed with sufficient powers as well as means and human resources to prevent and/or control activities likely to be contrary to the aims of the protected area.
7. To be included in the SPAMI List an area will have to be endowed with a management plan. The main rules of this management plan are to be laid down as from the time of inclusion and implemented immediately. A detailed management plan must be presented within three years of the time of inclusion. Failure to respect this obligation entails the removal of the site from the List.

8. To be included in the SPAMI List, an area will have to be endowed with a monitoring programme. This programme should include the identification and monitoring of a certain number of significant parameters for the area in question, in order to allow the assessment of the state and evolution of the area, as well as the effectiveness of protection and management measures implemented, so that they may be adapted if need be. To this end further necessary studies are to be commissioned.

Annex II

List of Endangered or Threatened Species

Magnoliophyta

Posidonia oceanica

Zostera marina

Zostera noltii

Chlorophyta

Caulerpa ollivieri

Phaeophyta

Cystoseira amentacea (including var. *stricta* and var. *spicata*) *Cystoseira mediterranea*

Cystoseira sedoides *Cystoseira spinosa* (including *C. adriatica*) *Cystoseira zosteroides*

Laminaria rodriguezii

Rhodophyta

Goniolithon byssoides

Lithophyllum lichenoides

Ptilophora mediterranea

Schimmelmannia schousboei

Porifera

Asbestopluma hypogea

Aplysina sp. plur.

Axinella cannabina

Axinella polypoides

Geodia cydonium

Ircinia foetida

Ircinia pipetta

Petrobiona massiliana

Tethya sp. plur.

Cnidaria

Astroides calycularis

Errina aspera

Gerardia savaglia

Echinodermata

Asterina pancerii
Centrostephanus longispinus
Ophidiaster ophidianus

Bryozoa

Hornera lichenoides

Mollusca

Ranella olearia (= *Argobuccinum olearium* = *A. giganteum*)
Charonia lampas (= *Ch. rubicunda* = *Ch. nodifera*)
Charonia tritonis (= *Ch. seguenziae*)
Dendropoma petraeum
Erosaria spurca
Gibbula nivosa
Lithophaga lithophaga
Luria lurida (= *Cypraea lurida*)
Mitra zonata
Patella ferruginea
Patella nigra
Pholas dactylus
Pinna nobilis
Pinna rudis (= *P. pernula*)
Schilderia achatidea
Tonna galea
Zonaria pyrum

Crustacea

Ocypode cursor
Pachylasma giganteum

Pisces

Acipenser naccarii
Acipenser sturio
Aphanius fasciatus
Aphanius iberus
Cetorhinus maximus
Carcharodon carcharias
Hippocampus ramulosus
Hippocampus hippocampus
Huso huso
Lethenteron zanandreae
Mobula mobular
Pomatoschistus canestrinii
Pomatoschistus tortonesei
Valencia hispanica
Valencia letourneuxi

Reptiles

Caretta caretta

Chelonia mydas

Dermochelys coriacea

Eretmochelys imbricata

Lepidochelys kempii

Trionyx triunguis

Aves

Pandion haliaetus

Calonectris diomedea

Falco eleonora

Hydrobates pelagicus

Larus audouinii

Numenius tenuirostris

Phalacrocorax aristotelis

Phalacrocorax pygmaeus

Pelecanus onocrotalus

Pelecanus crispus

Phoenicopterus ruber

Puffinus yelkouan

Sterna albifrons

Sterna bengalensis

Sterna sandvicensis

Mammalia

Balaenoptera acutorostrata

Balaenoptera borealis

Balaenoptera physalus

Delphinus delphis

Eubalaena glacialis

Globicephala melas

Grampus griseus

Kogia simus

Megaptera novaeangliae

Mesoplodon densirostris

Monachus monachus

Orcinus orca

Phocoena phocoena

Physeter macrocephalus

Pseudorca crassidens

Stenella coeruleoalba

Steno bredanensis

Tursiops truncatus

Ziphius cavirostris

Annex III
List of Species whose Exploitation is Regulated

Porifera

Hippospongia communis

Spongia agaricina

Spongia officinalis

Spongia zimocca

Cnidaria

Antipathes sp. plur.

Corallium rubrum

Echinodermata

Paracentrotus lividus

Crustacea

Homarus gammarus

Maja squinado

Palinurus elephas

Scyllarides latus

Scyllarus pigmaeus

Scyllarus arctus

Pisces

Alosa alosa

Alosa fallax

Anguilla anguilla

Epinephelus marginatus

Isurus oxyrinchus

Lamna nasus

Lampetra fluviatilis

Petromyzon marinus

Prionace glauca

Raja alba

Sciaena umbra

Squatina squatina

Thunnus thynnus

Umbrina cirrosa

Xiphias gladius

Protocol on the Prevention of Pollution of the Mediterranean Sea by Transboundary

Movements of Hazardous Wastes and their Disposal

The Contracting Parties to the present Protocol,

Being Parties to the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution, adopted at Barcelona on 16 February 1976 and amended on 10 June 1995,

Conscious of the danger threatening the environment of the Mediterranean Sea caused by the transboundary movements and disposal of hazardous wastes,

Convinced that the most effective way of protecting human health and the marine environment from the dangers posed by hazardous wastes is the reduction and elimination of their generation, for example through substitution and other clean production methods,

Recognizing the increased will for the prohibition of transboundary movements of hazardous wastes and their disposal in other States, especially in developing countries,

Taking into account the 1992 Rio Declaration on Environment and Development and especially Principle 14 which declares that States “should effectively cooperate to discourage or prevent the relocation and transfer to other States of any activities or substances that cause severe environmental degradation or are found to be harmful to human health”,

Aware of the growing international concern regarding the need to ensure that pollution originating in one State is not transferred to other States and, consistent with this objective, of the need to reduce transboundary movements of hazardous wastes to a minimum as far as possible, with the ultimate aim of phasing out such movements,

Recognizing also that any State has the sovereign right to ban the entry, transit or disposal of hazardous wastes in its territory,

Bearing in mind the relevant provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 1982,

Taking into account also the Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal, adopted on 22 March 1989, in particular Article 11, and decisions I/22, II/12 and III/1 adopted by the First, Second and Third Meetings respectively of the Conference of the Parties to the Basel Convention,

Taking into account further that many States, among them Contracting Parties to the Barcelona Convention, have taken legal measures and entered into international agreements consistent with the Basel Convention to ban transboundary movements of hazardous wastes, for example, the IVth ACP/EEC Convention signed in Lomé on 15 December 1989 by the European Economic Community and the African, Caribbean and Pacific Group of States, and the Bamako Convention on the Ban of the Import into Africa and the Control of Transboundary Movement and Management of Hazardous Wastes within Africa, adopted under the auspices of the Organization of African Unity on 30 January 1991,

Recognizing further the differences in levels of economic and legislative development among the various Mediterranean coastal States, and realizing that hazardous waste should not be allowed to be transported in order to take advantage of such economic or legislative disparities to the detriment of the environment and of the social well-being of developing countries,

Bearing in mind also the fact that the most effective way of dealing with the threats represented by wastes for human health and the environment consists in decreasing or even prohibiting the transfer of activities which generate hazardous wastes,

Have agreed as follows:

Article 1 **Definitions**

For the purposes of this Protocol:

- (a) “Convention” means the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution, adopted at Barcelona on 16 February 1976 and amended on 10 June 1995;
- (b) A “Party” means a Contracting Party to this Protocol in accordance with Article 29, paragraph 1, of the Convention;
- (c) “Wastes” means substances or objects which are disposed of or are intended to be disposed of or are required to be disposed of by the provisions of national law;
- (d) “Hazardous wastes” means wastes or categories of substances as specified in Article 3 of this Protocol;
- (e) “Disposal” means any operation specified in Annex III to this Protocol;
- (f) “Transboundary movement” means any movement of hazardous wastes from an area under the national jurisdiction of one State to or through an area under the national jurisdiction of another State or to or through an area not under the national jurisdiction of any State, provided at least two States are involved in the movement;
- (g) “Approved site or facility” means a site or facility for the disposal of hazardous wastes which is authorized or permitted to operate for this purpose by a relevant authority of the State where the site or facility is located;
- (h) “Competent authority” means one governmental authority designated by a Party

to be responsible, within such geographical areas as the Party may think fit, for receiving the notification of a transboundary movement of hazardous waste, and any information related to it, and for responding to such a notification;

- (i) “Clean production methods” means those which reduce or avoid the generation of hazardous wastes in conformity with Articles 5 and 8 of this Protocol;
- (j) “Environmentally sound management” of hazardous wastes means taking all practicable steps to ensure that hazardous wastes are collected, transported and disposed of (including after-care of disposal sites) in a manner which will protect human health and the environment against the adverse effects which may result from such wastes;
- (k) “Area under the national jurisdiction of a State” means any land, marine area or airspace within which a State exercises administrative and regulatory responsibilities in accordance with international law in regard to the protection of human health or the environment;
- (l) “State of export” means a Party from which a transboundary movement of hazardous wastes is planned to be initiated or is initiated;
- (m) “State of import” means a Party to which a transboundary movement of hazardous wastes is planned or takes place for the purpose of disposal therein or for the purpose of loading prior to disposal in an area not under the national jurisdiction of any State;
- (n) “State of transit” means any State, other than the State of export or import, through which a movement of hazardous wastes is planned or takes place;
- (o) “Exporter” means any person under the jurisdiction of the State of export who arranges for hazardous wastes to be exported;
- (p) “Importer” means any person under the jurisdiction of the State of import who arranges for hazardous wastes to be imported;
- (q) “Generator” means any person whose activity produces hazardous wastes or, if that person is not known, the person who is in possession and/or control of those wastes;
- (r) “Disposer” means any person to whom hazardous wastes are shipped and who carries out the disposal of such wastes;
- (s) “Illegal traffic” means any transboundary movement of hazardous wastes as specified in Article 9;
- (t) “Person” means any natural or legal person;
- (u) “Developing countries” means those countries which are not Member States of the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD); *
- (v) “Developed countries” means those countries which are Member States of the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD); **
- (w) “Organization” means the body referred to in Article 2 (b) of the Convention.

Article 2 Protocol Area

The Protocol area as referred to in this Protocol shall mean the area as defined in Article 1 of the Convention.

Article 3
Scope of the Protocol

1. This Protocol shall apply to:

- (a) Wastes that belong to any category in Annex I to this Protocol;
- (b) Wastes that are not covered under paragraph (a) above but are defined as, or are considered to be, hazardous wastes by the domestic legislation of the State of export, import or transit;
- (c) Wastes that possess any of the characteristics contained in Annex II to this Protocol;
- (d) Hazardous substances that have been banned or are expired, or whose registration has been cancelled or refused through government regulatory action in the country of manufacture or export for human health or environmental reasons, or have been voluntarily withdrawn or omitted from the government registration required for use in the country of manufacture or export.

2 Wastes which derive from the normal operations of ships, the discharge of which is covered by another international instrument, are excluded from the scope of this Protocol.

3 The generator, the exporter or the importer, depending on the circumstances, shall bear the responsibility for checking with the competent authorities of the State of export, import or transit that a particular waste, prior to its transboundary movement, is not subject to this Protocol.

Article 4
National Definitions of Hazardous Wastes

1. Each Party to the Convention shall, within six months of becoming a Party, inform the Organization of the wastes, other than those listed in Annex I to this Protocol, considered or defined as hazardous wastes under its national legislation, and of any requirements concerning transboundary movement procedures applicable to such wastes.
2. Each Party shall subsequently inform the Organization of any significant changes in information it has provided pursuant to paragraph 1 of this Article.
3. The Organization shall inform all Parties of the information it has received pursuant to paragraphs 1 and 2 of this Article.
4. The Parties shall be responsible for making the information transmitted to them by the Organization under paragraph 3 of this Article available to their exporters.

Article 5
General Obligations

1. The Parties shall take all appropriate measures to prevent, abate and eliminate

- pollution of the Protocol area which can be caused by transboundary movements and disposal of hazardous wastes.
2. The Parties shall take all appropriate measures to reduce to a minimum, and where possible eliminate, the generation of hazardous wastes.
 3. The Parties shall also take all appropriate measures to reduce to a minimum the transboundary movement of hazardous wastes, and if possible to eliminate such movement in the Mediterranean. To achieve this goal, Parties have the right individually or collectively to ban the import of hazardous wastes. Other Parties shall respect this sovereign decision and not permit the export of hazardous wastes to States which have prohibited their import.
 4. Subject to the specific provisions relating to the transboundary movement of hazardous wastes through the territorial sea of a State of transit, referred to in Article 6.4 of this Protocol, all Parties shall take appropriate legal, administrative and other measures within the area under their jurisdiction to prohibit the export and transit of hazardous wastes to developing countries, and Parties which are not Member States of the European Community *** shall prohibit all imports and transit of hazardous wastes.
 5. The Parties shall cooperate with other United Nations agencies, relevant international and regional organizations in order to prevent illegal traffic, and shall take appropriate measures to achieve this goal, including criminal punishment measures in accordance with their national legislation.

Article 6

Transboundary Movement and Notification Procedures

In exceptional cases, unless otherwise prohibited, when hazardous wastes cannot be disposed of in an environmentally sound manner in the country in which they originated, transboundary movements of such wastes can be allowed if:

1. The special situation of the Mediterranean developing countries which do not have the technical capabilities nor the disposal facilities for the environmentally sound management of hazardous wastes is taken into consideration.
2. The competent authority of the State of import ensures that the hazardous waste is disposed of in an approved site or facility with the technical capacity for its environmentally sound disposal.
3. The transboundary movement of hazardous wastes only takes place with the prior written notification of the State of export as specified in Annex IV to this Protocol, and the prior written consent of the State(s) of import and the State(s) of transit. This paragraph does not apply to conditions of passage through the territorial sea, which are governed by paragraph 4 of this Article.
4. The transboundary movement of hazardous wastes through the territorial sea of a State of transit only takes place with the prior notification by the State of export to the State of transit, as specified in Annex IV to this Protocol. After reception of the notification, the State of transit brings to the attention of the State of export all the

obligations relating to passage through its territorial sea in application of international law and the relevant provisions of its domestic legislation adopted in compliance with international law to protect the marine environment. Where necessary, the State of transit may take appropriate measures in accordance with international law. This procedure must be complied with within the delays provided for by the Basel Convention.

5. Every State involved in a transboundary movement ensures that such movement is consistent with international safety standards and financial guarantees, in particular the procedures and standards set out in the Basel Convention.

Article 7 **Duty to Reimport**

The State of export shall reimport the hazardous wastes if the transboundary movement cannot be completed by reason of impossibility of performance of the contracts relating to the movement and disposal of the wastes. To this end, any State of transit shall not oppose, hinder or prevent the return of those wastes to the State of export after being properly informed by the State of export.

Article 8 **Regional Cooperation**

1. In conformity with Article 13 of the Convention, the Parties shall cooperate as far as possible in scientific and technological fields related to pollution from hazardous wastes, particularly in the implementation and development of new methods for reducing and eliminating hazardous waste generated through clean production methods.
2. To this end, the Parties shall submit annual reports to the Organization regarding the hazardous wastes they generate and transfer within the Protocol area in order to enable the Organization to produce a hazardous waste audit.
3. The Parties shall cooperate in taking appropriate measures to implement the precautionary approach based on prevention of pollution problems arising from hazardous wastes and their transboundary movement and disposal. To this end, the Parties shall ensure that clean production methods are applied to production processes.

Article 9 **Illegal Traffic**

1. For the purpose of this Protocol, any transboundary movement of hazardous wastes in contravention of this Protocol or of other rules of international law shall be deemed to be illegal traffic.
2. Each Party shall introduce appropriate national legislation to prevent and punish illegal traffic, including criminal penalties on all persons involved in such illegal activities.

3. In the case of illegal traffic due to the conduct of the generator or the exporter, the State of export shall ensure that the wastes in question are taken back by the exporter or the generator or, if necessary, by itself, into the State of export within 30 days from the time the illegal traffic has come to its attention and that appropriate legal action is taken against the contravenor(s).
4. In the case of illegal traffic due to the conduct of the importer or disposer, the State of import shall ensure that the wastes in question are eliminated according to environmentally sound methods by the importer within 30 days from the time the illegal traffic has come to the attention of the State of import; if not possible, the State of export shall ensure that the wastes are taken back by the exporter, the generator or, if necessary, by itself into the State of export. The competent authorities of the importing or exporting States shall ensure that legal proceedings according to this Protocol are taken against the contravenor(s).
5. In cases where the responsibility for the illegal traffic cannot be assigned either to the exporter or generator or to the importer or disposer, the Parties concerned or other Parties, as appropriate, shall ensure, through cooperation that the wastes in question are disposed of as soon as possible in an environmentally sound manner either in the State of export or the State of import or elsewhere as appropriate.
6. The Parties shall forward, as soon as possible, all information relating to illegal traffic to the Organization, which shall distribute the information to all Contracting Parties.
7. The Parties shall cooperate to ensure that no illegal traffic takes place. Upon request, the Organization shall assist Parties in their identification of cases of illegal traffic and shall circulate immediately to the Parties concerned any information it has received regarding illegal traffic.
8. The Organization shall undertake the necessary coordination with the Secretariat of the Basel Convention in relation to the effective prevention and monitoring of illegal traffic in hazardous wastes. Such coordination shall be mainly based on:
 - (a) Exchange of information on cases or alleged cases of illegal traffic in the Mediterranean and coordination of action to remedy such cases;
 - (b) Providing assistance in the field of capacity-building, including development of national legislation and of appropriate infrastructure in the Mediterranean States with a view to the prevention and penalization of illegal traffic in hazardous wastes;
 - (c) The establishment of a mechanism to prevent and monitor illegal traffic in hazardous wastes in the Mediterranean.

Article 10

Assistance to Developing Countries

The Parties shall, directly or with the assistance of competent or other international organizations or bilaterally, cooperate with a view to formulating and implementing programmes of financial and technical assistance to developing countries for the implementation of this Protocol.

Article 11
Transmission of Information

The Parties shall inform one another through the Organization of measures taken, of results achieved and, if the case arises, of difficulties encountered in the application of this Protocol. Procedures for the collection and distribution of such information shall be determined at the meetings of the Parties.

Article 12
Information to and Participation of the Public

1. In the exceptional cases in which transboundary movement of hazardous wastes is permitted under Article 6 of this Protocol, the Parties shall ensure that adequate information is made available to the public, transmitted through such channels as the Parties deem appropriate.
2. The State of export and the State of import shall, in accordance with the provisions of this Protocol and whenever possible and appropriate, give the public an opportunity to participate in relevant procedures with the aim of making known its views and concerns.

Article 13
Verification

1. Any Party which has reason to believe that another Party is acting or has acted in breach of its obligations under this Protocol informs the Organization thereof, and, in such an event, simultaneously and immediately informs, directly or through the Organization, the Party against whom the allegations are made.
2. The Organization shall carry out a verification of the substance of the allegation through consultation with the Parties concerned and submit a report thereon to the Parties.

Article 14
Liability and Compensation

The Parties shall cooperate with a view to setting out, as soon as possible, appropriate guidelines for the evaluation of the damage, as well as rules and procedures in the field of liability and compensation for damage resulting from the transboundary movement and disposal of hazardous wastes.

Article 15
Meetings

1. Ordinary meetings of the Parties shall take place in conjunction with ordinary meetings of the Contracting Parties to the Convention held pursuant to Article 18 of the Convention. The Parties to this Protocol may also hold extraordinary meetings in conformity with Article 18 of the Convention.

2. The functions of the meetings of the Parties shall be, *inter alia*:
 - (a) To keep under review the implementation of this Protocol, and consider any additional measures, including in the form of annexes;
 - (b) To revise and amend this Protocol and any annex thereto, as appropriate;
 - (c) To formulate and adopt programmes, methods and measures in accordance with the relevant Articles of this Protocol;
 - (d) To consider any information submitted by the Parties to the Organization or to the meetings of the Parties in accordance with the relevant Articles of this Protocol;
 - (e) To perform such other functions as may be appropriate for the application of this Protocol.

Article 16

Adoption of Additional Programmes and Measures

The meeting of the Parties shall adopt, by a two-thirds (2/3) majority, any additional programmes and measures for the prevention and elimination of pollution from trans-boundary movements of hazardous wastes and their disposal.

Article 17

Final Clauses

1. The provisions of the Convention relating to any Protocol shall apply with respect to this Protocol.
2. The rules of procedure and the financial rules adopted pursuant to Article 24 of the Convention shall apply with respect to this Protocol, unless the Parties to this Protocol agree otherwise.
3. This Protocol shall be open for signature at Izmir on 1 October 1996, and at Madrid from 2 October 1996 to 1 October 1997 by any State Party to the Convention. It shall also be open on the same dates for signature by the European Community and by any similar regional economic grouping of which at least one member is a coastal State of the Protocol area and which exercises competence in the fields covered by this Protocol.
4. This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of Spain, which will assume the functions of Depositary.
5. As from 2 October 1997, this Protocol shall be open for accession by the States referred to in paragraph 3 above, by the European Community and by any grouping referred to in that paragraph.
6. This Protocol shall enter into force on the thirtieth (30) day following the deposit of at least six (6) instruments of ratification, acceptance or approval of, or accession to, the Protocol by the Parties referred to in paragraph 3 of this Article.

In Witness whereof, the undersigned, being duly authorized by their respective Governments, have signed this Protocol.

Done at Izmir on this first day of October 1996 in a single copy in the Arabic, English, French, and Spanish languages, the four texts being equally authoritative.

Annex I

Categories of Wastes Subject to this Protocol

A. Hazardous Wastes

- Y0 All wastes containing or contaminated by radionuclides, the radionuclide concentration or properties of which result from human activity
- Y1 Clinical wastes from medical care in hospitals, medical centres and clinics
- Y2 Wastes from the production and preparation of pharmaceutical products
- Y3 Waste pharmaceuticals, drugs and medicines
- Y4 Wastes from the production, formulation and use of biocides and phytopharmaceuticals
- Y5 Wastes from manufacturing, formulation and use of wood preserving chemicals
- Y6 Wastes from the production, formulation and use of organic solvents
- Y7 Wastes from heat treatment and tempering operations containing cyanides
- Y8 Waste mineral oils unfit for their originally intended use
- Y9 Waste oils/water, hydrocarbons/water mixtures, emulsions
- Y10 Waste substances and articles containing or contaminated with polychlorinated biphenyls (PCBs) and/or polychlorinated terphenyls (PCTs) and/or polybrominated biphenyls (PBBs)
- Y11 Waste tarry residues arising from refining, distillation and any pyrolytic treatment
- Y12 Wastes from production, formulation and use of inks, dyes, pigments, paints, lacquers, varnishes
- Y13 Wastes from production, formulation and use of resins, latex, plasticizers, glues/adhesives
- Y14 Waste chemical substances arising from research and development or teaching activities which are not identified and/or are new and whose effects on man and/or the environment are not known
- Y15 Wastes of an explosive nature not subject to other legislation
- Y16 Wastes from production, formulation and use of photographic chemicals and processing materials
- Y17 Wastes resulting from surface treatment of metals and plastics
- Y18 Residues arising from industrial waste disposal operations
- Y19 Metal carbonyls
- Y20 Beryllium; beryllium compounds
- Y21 Hexavalent chromium compounds
- Y22 Copper compounds
- Y23 Zinc compounds
- Y24 Arsenic; arsenic compounds
- Y25 Selenium; selenium compounds
- Y26 Cadmium; cadmium compounds
- Y27 Antimony; antimony compounds
- Y28 Tellurium; tellurium compounds
- Y29 Mercury; mercury compounds
- Y30 Thallium; thallium compounds
- Y31 Lead; lead compounds

- Y32 Inorganic fluorine compounds excluding calcium fluoride
- Y33 Inorganic cyanides
- Y34 Acidic solutions or acids in solid form
- Y35 Basic solutions or bases in solid form
- Y36 Asbestos (dust and fibres)
- Y37 Organic phosphorus compounds
- Y38 Organic cyanides
- Y39 Phenols; phenolic compounds including chlorophenols
- Y40 Ethers Y41 Halogenated organic solvents
- Y42 Organic solvents excluding halogenated solvents
- Y43 Any congener of polychlorinated dibenzo-furan
- Y44 Any congener of polychlorinated dibenzo-p-dioxin
- Y45 Organohalogen compounds other than substances referred to in this Annex (e.g. Y39, Y41, Y42, Y43, Y44)

B Household Wastes

- Y46 Wastes collected from households, including sewage and sewage sludges
- Y47 Residues arising from the incineration of household wastes.

Annex II

List of Hazardous Characteristics

UN Class * Code Characteristics

- 1 H1 Explosive. An explosive substance or waste is a solid or liquid substance or waste (or mixture of substances or wastes) which is in itself capable by chemical reaction of producing gas at such a temperature and pressure and at such a speed as to cause damage to the surroundings.

- 3 H3 Flammable liquids. The word “flammable” has the same meaning as “inflammable”. Flammable liquids are liquids, or mixtures of liquids, or liquids containing solids in solution or suspension (for example paints, varnishes, lacquers, etc., but not including substances or wastes otherwise classified on account of their dangerous characteristics) which give off a flammable vapour at temperatures of not more than 60.5 degrees C, closed-cup test, or not more than 65.6 degrees C, open-cup test. (Since the results of open-cup tests and of closed-cup tests are not strictly comparable and even individual results by the same test are often variable, regulations varying from the above figures to make allowance for such difference would be within the spirit of this definition.)

- 4.1 H4.1 Flammable solids. Solids, or waste solids, other than those classed as explosives, which under conditions encountered in transport are readily combustible, or may cause or contribute to fire through friction.

- 4.2 H4.2 Substances or wastes liable to spontaneous combustion. Substances or wastes which are liable to spontaneous heating under normal conditions encountered in transport, or in heating up on contact with air, and being liable to catch fire.
- 4.3 H4.3 Substances or wastes which, in contact with water, emit flammable gases. Substances or wastes which, by interaction with water, are liable to become spontaneously flammable or to give off flammable gases in dangerous quantities.
- 5.1 H5.1 Oxidizing.
Substances or wastes which, while in themselves not necessarily combustible, may generally by yielding oxygen, cause or contribute to the combustion of other materials.
- 5.2 H5.2 Organic peroxides
Organic substances or wastes which contain the bivalent-O-Ostructure are thermally unstable substances which may undergo exothermic self-accelerating decomposition.
- 6.1 H6.1 Poisonous (Acute)
Substances or wastes liable either to cause death or serious injury or to harm human health if swallowed or inhaled or by skin contact.
- 6.2 H6.2 Infectious substances. Substances or wastes containing viable microorganisms or their toxins which are known or suspected to cause disease in animals or humans.
- 8 H8 Corrosives. Substances or wastes which, by chemical action, will cause severe damage when in contact with living tissue, or in the case of leakage, will materially damage, or even destroy, other goods or the means of transport; they may also cause other hazards.
- 9 H10 Liberation of toxic gases in contact with air or water. Substances or wastes which, by interaction with air or water, are liable to give off toxic gases in dangerous quantity
- 9 H11 Toxic (Delayed or chronic). Substances or wastes which, if they are inhaled or ingested or if they penetrate the skin, may involve delayed or chronic effects, including carcinogenicity.
- 9 H12 Ecotoxic. Substances or wastes which if released present or may present immediate or delayed adverse impacts on the environment by means of bioaccumulation and/or toxic effects upon biotic systems.
- 9 H13 Capable, by any means, after disposal, of yielding another material, e.g. leachate, which possesses any of the characteristics listed above.

Annex III Disposal Operations

The list of disposal operations contained in this Annex reflects those which occur or have occurred in practice. It does not necessarily reflect a list of acceptable disposal operations. Pursuant to Articles 5 and 6 of this Protocol, hazardous wastes must in any event be managed in an environmentally sound manner.

A. Operations which do not lead to the possibility of resource recovery, recycling, reclamation, direct reuse or alternative uses

Section A encompasses all such disposal operations which occur in practice.

- D1 Deposit into or onto land (e.g. landfill, etc.)
- D2 Land treatment (e.g. biodegradation of liquid or sludgy discards in soils, etc.)
- D3 Deep injection (e.g. injection of pumpable discards into wells, salt domes or Naturally occurring repositories, etc.)
- D4 Surface impoundment (e.g. placement of liquid or sludge discards into pits, ponds, lagoons, etc.)
- D5 Specially engineered landfill (e.g. placement into lined discrete cells which are capped and isolated from one another and the environment, etc.)
- D6 Release into a water body except seas/oceans
- D7 Release into seas/oceans including sea-bed insertion
- D8 Biological treatment not specified elsewhere in this Annex which results in final compounds or mixtures which are discarded by means of any of the operations in Section A
- D9 Physico-chemical treatment not specified elsewhere in this Annex which results in final compounds or mixtures which are discarded by means of any of the operations in Section A (e.g. evaporation, drying, calcination, neutralization, precipitation, etc.)
- D10 Incineration on land
- D11 Incineration at sea
- D12 Permanent storage (e.g. emplacement of containers in mines, etc.)
- D13 Blending or mixing prior to submission to any of the operations in Section A
- D14 Repackaging prior to submission to any of the operations in Section A
- D15 Storage pending any of the operations in Section A

B. Operations which may lead to resource recovery, recycling, reclamation, direct reuse or alternative uses

Section B encompasses all such operations with respect to materials legally defined as or considered to be hazardous wastes and which otherwise would have been destined for operations included in Section A.

- R1 Use as a fuel (other than in direct incineration) or other means to generate energy
- R2 Solvent reclamation/regeneration
- R3 Recycling/reclamation of organic substances which are not used as solvents
- R4 Recycling/reclamation of metals and metal compounds
- R5 Recycling/reclamation of other inorganic materials
- R6 Regeneration of acids or bases

- R7 Recovery of components used for pollution abatement
- R8 Recovery of components from catalysts
- R9 Used oil re-refining or other reuses of previously used oil
- R10 Land treatment resulting in benefit to agriculture or ecological improvement
- R11 Uses of residual materials obtained from any of the operations numbered R1-R10
- R12 Exchange of wastes for submission to any of the operations numbered R1-R11
- R13 Accumulation of material intended for any operation in Section B

Annex IV (A)
Information to be Provided on Notification

1. Reason for waste export;
2. Exporter of the waste 1;
3. Generator(s) of the waste and site of generation 1;
4. Importer and disposer of the waste and actual site of disposal 1;
5. Intended carrier(s) of the waste or their agents, if known 1;
6. Country of export of the waste Competent authority 2;
7. Expected countries of transit Competent authority 2;
8. Country of import of the waste Competent authority 2;
9. Projected date(s) of shipment(s) and period of time over which waste is to be exported and proposed itinerary (including point of entry and exit) 3;
10. Means of transport envisaged (road, rail, sea, air, inland waters);
11. Information relating to insurance 4;
12. Designation and physical description of the waste including Y number and UN number and its composition 5 and information on any special handling requirements including emergency provisions in case of accidents;
13. Type of packaging envisaged (e.g. bulk, drums, tanker);
14. Estimated quantity in weight/volume 6;
15. Process by which the waste is generated 7;
16. Code according to ANNEX I, classifications according to ANNEX II, H number, and UN class;
17. Method of disposal as per ANNEX III;
18. Declaration by the generator and exporter that the information is correct;
19. Information transmitted (including technical description of the plant) to the exporter or generator from the disposer of the waste upon which the latter has based his assessment that there is no reason to believe that the waste will not be managed in an environmentally sound manner in accordance with the laws and regulations of the country of import;
20. Information concerning the contract between the exporter and the disposer.

Notes

The Organization should make use of a Notification Form and accompanying documents such as those developed within the framework of the Basel Convention, the OECD and the European Community.

- 1 Full name and address, telephone, telex or telefax number and the name, address, telephone, telex or telefax number of the person to be contacted.

- 2 Full name and address, telephone, telex or telefax number.
- 3 In the case of a general notification covering several shipments, either the expected dates of each shipment or, if this is not known, the expected frequency of the shipments will be required.
- 4 Information to be provided on relevant insurance requirements and how they are met by exporter, carrier and disposer.
- 5 The nature and the concentration of the most hazardous components, in terms of toxicity and other dangers presented by the waste both in handling and in relation to the proposed disposal method.
- 6 In the case of a general notification covering several shipments, both the estimated total quantity and the estimated quantities for each individual shipment will be required.
- 7 Insofar as this is necessary to assess the hazard and determine the appropriateness of the proposed disposal operation.

Annex IV (B)
Information to be Provided on the Movement Document

- 1 Exporter of the waste ¹;
- 2 Generator(s) of the waste and site of generation ¹;
- 3 Disposer of the waste and actual site of disposal ¹;
- 4 Carrier(s) of the waste ¹ or his agent(s);
- 5 The date the transboundary movement started and date(s) and signature on
0 receipt by each person who takes charge of the waste;
- 6 Means of transport (road, rail, inland waterway, sea, air) including countries
of export, transit and import, also point of entry and exit where these have been
designated;
- 7 General description of the waste (physical state, proper UN shipping name
and class, UN number, Y number and H number as applicable);
- 8 Information on special handling requirements including emergency
provision in case of accidents;
- 9 Type and number of packages;
- 10 Quantity in weight/volume;
- 11 Declaration by the generator or exporter that the information is correct;
- 12 Declaration by the generator or exporter indicating no objection from the
competent authorities of all States concerned which are Parties;
- 13 Certification by disposer of receipt at designated disposal facility and
indication of method of disposal and of the approximate date of disposal.
- 14 The insurance documents, bond or other guarantee as may be required by the
Parties, as provided in Article 6, paragraph 5.

Notes

The Organization should make use of a Movement Document and accompanying documents such as those developed within the framework of the Basel Convention, the OECD and the European Community.

The information required on the Movement Document shall where possible be integrated in one document with that required under transport rules. Where this is not possible, the

information should complement rather than duplicate that required under the transport rules. The Movement Document shall carry instructions as to who is to provide information and fill out any form.

¹ Full name and address, telephone, telex or telefax number and the name, address, telephone, telex or telefax number of the person to be contacted in case of emergency.

KONVENCIJA

O ZAŠTITI MORSKE SREDINE I PRIOBALNOG PODRUČJA SREDOZEMLJA

Strane ugovornice,

svjesne ekonomskih, društvenih i kulturnih vrijednosti kao i zdravstvenog značaja morske sredine u području Sredozemnog mora;

potpuno svjesne svoje odgovornosti u pogledu očuvanja i održivog razvoja ovog zajedničkog nasljeđa za dobrobit i sreću sadašnjih i budućih generacija;

uviđajući da zagađivanje predstavlja opasnost za morsku sredinu, njenu ekološku ravnotežu, resurse i zakonito korišćenje;

vodeći računa o posebnim hidrografskim i ekološkim osobenostima područja Sredozemnog mora i njegovoj posebnoj podložnosti zagađivanju;

imajući u vidu da postojećim međunarodnim konvencijama o ovoj materiji, uprkos postignutom napretku nijesu obuhvaćeni svi aspekti i svi izvori zagađivanja morske sredine i da one ne odgovaraju u potpunosti posebnim potrebama područja Sredozemnog mora;

shvatajući u potpunosti potrebu tijesne saradnje između država i zainteresovanih međunarodnih organizacija, u okviru koordiniranog i sveobuhvatnog regionalnog pristupa, u zaštiti i unapređivanju morske sredine u području Sredozemnog mora;

u potpunosti svjesne da je Akcioni plan za zaštitu životne sredine u Sredozemlju, od usvajanja 1975. godine i kroz svoj razvoj, doprinio procesu održivog razvoja na području Sredozemlja i da predstavlja bitno i snažno sredstvo za sprovođenje aktivnosti koje se odnose na konvenciju i njene protokole, a koje preduzimaju strane ugovornice;

uzimajući u obzir rezultate Konferencije Ujedinjenih nacija o zaštiti čovjekove okoline i razvoju, koja je održana u Rio de Žaneiru od 4. do 14. juna 1992;

uzimajući takođe u obzir Ženevsku deklaraciju iz 1985, Povelju iz Nikozije iz 1990, Kairsku deklaraciju o evropsko-sredozemnoj saradnji u zaštiti čovjekove okoline na području Sredozemlja iz 1992, preporuke Konferencije iz 1993. donesene u Kazablanci i Tunisku deklaraciju o održivom razvoju Sredozemlja iz 1994;

imajući u vidu odgovarajuće odredbe Konvencije Ujedinjenih nacija o pravu mora, koja je izrađena u zalivu Montego 10. decembra 1982. i koju su potpisale mnoge strane ugovornice,

sporazumjele su se o sljedećem:

Član 1

GEOGRAFSKO PODRUČJE

1. Za svrhe ove konvencije, područje Sredozemnog mora obuhvata morske vode Sredozemnog mora u užem smislu, uključujući njegove zalive i pučinu, pri čemu zapadnu granicu čini meridijan koji prolazi kroz svetionik Cape Spartel na ulazu u Gibraltarski moreuz, dok se istočna granica poklapa sa južnom granicom Dardanelskog moreuza, između svetionika Mehmetčik i Kumkale.
2. Primjena ove konvencije može se proširiti na priobalna područja kako ih je definisala svaka strana ugovornica na svojoj teritoriji.
3. Svakim protokolom uz ovu konvenciju može da se proširi geografsko područje na koje se taj određeni protokol odnosi.

Član 2

DEFINICIJE

Za svrhe ove konvencije:

(a) »zagađivanje« označava neposredno ili posredno unošenje u morsku sredinu, uključujući i ušća, od strane čovjeka materija ili energije koje će štetno uticati, ili može štetno da utiče na živa bića i morske organizme, predstavljati opasnost po zdravlje ljudi, ometati pomorske aktivnosti, uključujući ribarstvo i druge vidove zakonitog korišćenja mora, pogoršati kvalitet morske vode u pogledu korišćenja i smanjiti mogućnost njenog korišćenja za rekreaciju.

(b) »Organizacija« označava instituciju koja je zadužena da sprovodi funkcije sekretarijata shodno članu 17. ove konvencije.

Član 3

OPŠTE ODREDBE

1. Strane ugovornice dužne su da u primjeni ove konvencije i njenih protokola postupaju u skladu sa međunarodnim pravom.
2. Strane ugovornice mogu zaključiti bilateralne ili multilateralne sporazume, uključujući regionalne ili subregionalne sporazume o unapređenju održivog razvoja, zaštiti sredine, očuvanju prirodnih resursa u području Sredozemnog mora, pod uslovom da su takvi sporazumi usaglašeni sa ovom konvencijom i protokolima i međunarodnim pravom. Primjerci takvih sporazuma dostavljaju se Organizaciji. Strane ugovornice treba da, po potrebi, koriste postojeće organizacije, sporazume i aranžmane u području Sredozemnog mora.
3. Nijedna odredba ove konvencije i njenih protokola neće nepovoljno uticati na prava i stavove bilo koje države po pitanju Konvencije Ujedinjenih nacija o pravu mora iz 1982. godine.

4. Strane ugovornice će pojedinačno ili zajednički preduzimati inicijative koje su u skladu sa međunarodnim pravom, putem odgovarajućih međunarodnih organizacija, kako bi podstakle primjenu odredaba ove konvencije i njenih protokola od strane svih država nečlanica.

5. Nijedna odredba ove konvencije i njenih protokola neće ni na koji način uticati na suvereni imunitet ratnih brodova ili drugih brodova u vlasništvu ili u nadležnosti države, prilikom obavljanja vankomercijalnih vladinih dužnosti. Međutim, sve strane ugovornice će se postarati da se njihovi brodovi i vazduhoplovi, koji saglasno međunarodnom pravu imaju pravo na suvereni imunitet, koriste u skladu sa odredbama ovog protokola.

Član 4

OPŠTE OBAVEZE

1. Strane ugovornice će pojedinačno ili zajednički preduzeti sve odgovarajuće mjere koje su u skladu sa odredbama ove konvencije i važećih protokola čije su one članice, kako bi spriječile, smanjile, suzbile i u najvećoj mogućoj mjeri otklonile zagađivanje u području Sredozemnog mora i zaštitile i unaprijedile morsku sredinu u tom području kako bi se doprinijelo njenom održivom razvoju.

2. Strane ugovornice se obavezuju da će preduzeti odgovarajuće mjere u pravcu sprovođenja Akcionog plana za zaštitu životne sredine Sredozemlja i da će takođe nastaviti da rade na zaštiti morske sredine i prirodnih resursa na području Sredozemnog mora kao sastavni dio procesa razvoja, ispunjavajući potrebe sadašnjih i budućih generacija na pravičan način. Za svrhe sprovođenja ciljeva održivog razvoja, strane ugovornice će u potpunosti voditi računa o preporukama Komisije za održivi razvoj Sredozemlja koja je osnovana u okviru Akcionog plana za zaštitu životne sredine Sredozemlja.

3. U cilju zaštite morske sredine i doprinosa održivom razvoju područja Sredozemnog mora strane ugovornice će:

(a) primjenjivati, u skladu sa svojim mogućnostima, princip sprečavanja, prema kojem, tamo gdje postoji opasnost od nanošenja ozbiljne ili nenadoknadive štete, nedostatak pune naučne sigurnosti neće biti uziman kao razlog za odlaganje isplativih mjera za sprečavanje narušavanja životne sredine;

(b) primjenjivati načelo »zagađivač plaća«, prema kojem troškove sprečavanja nadzora i smanjivanja zagađivanja treba da snosi zagađivač, poštujući pri tom javne interese;

(c) izvršiti procjenu uticaja na sredinu predloženih aktivnosti za koje se vjeruje da bi mogle imati značajan nepovoljan uticaj na morsku sredinu, a koje podliježu odobrenju od strane nadležnih državnih organa;

(d) unapređivati saradnju između država u postupcima izrade ocjene uticaja na sredinu za djelatnosti u okviru njihove jurisdikcije, odnosno pod njihovim nadzorom, za koje se vjeruje da bi mogle imati značajan nepovoljan uticaj na morsku sredinu drugih država, odnosno područja izvan granica državne jurisdikcije, na osnovu obavještanja, razmjene informacija i konsultovanja;

(e) preuzeti obavezu da unapređuju cjelovito upravljanje priobalnim područjima, vodeći računa o zaštiti područja koja su od ekološkog i pejzažnog značaja, kao i racionalnom korišćenju prirodnih bogatstava;

4. U sprovođenju konvencije i njenih protokola, strane ugovornice će:

(a) usvojiti programe i mjere koji, prema potrebi, sadrže rokove za njihovo ostvarivanje;

(b) koristiti najbolje raspoložive tehnike i najbolje provjerene mjere zaštite sredine, kao i promovisati primjenu, pristupanje i prenošenje ekološki prihvatljive tehnologije, uključujući tehnologije čiste proizvodnje, vodeći pri tom računa o društvenoj, privrednoj i tehnološkoj situaciji.

5. Strane ugovornice će sarađivati u izradi i usvajanju protokola, propisujući dogovorene mjere, procedure i norme za primjenu ove konvencije.

6. Strane ugovornice se takođe obavezuju da, u okviru međunarodnih organa koje one smatraju nadležnim, donose mjere za sprovođenje programa održivog razvoja, zaštitu, očuvanje i saniranje morske sredine i prirodnih bogatstava u području Sredozemnog mora.

Član 5

ZAGAĐIVANJE USLJED POTAPANJA OTPADNIH I DRUGIH MATERIJAMA SA BRODOVA I VAZDUHOPLOVA ILI SPALJIVANJA NA MORU

Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere da spriječe, smanje i u najvećoj mogućoj mjeri suzbiju zagađivanje područja Sredozemnog mora nastalo usljed potapanja otpadnih i drugih materija sa brodova i vazduhoplova, odnosno spaljivanja na moru.

Član 6

ZAGAĐIVANJE SA BRODOVA

Strane ugovornice će preduzeti sve mjere u skladu sa međunarodnim pravom kako bi spriječile, smanjile, suzbile i u najvećoj mogućoj mjeri otklonile zagađivanje područja Sredozemnog mora koje može nastati usljed potapanja sa brodova i kako bi u tom području obezbijedile efikasnu primjenu propisa koji su opšteprihvaćeni na međunarodnom nivou u vezi sa kontrolom ove vrste zagađivanja.

Član 7

ZAGAĐIVANJE KAO POSLJEDICA ISTRAŽIVANJA I ISKORIŠĆAVANJA EPIKONTINENTALNOG POJASA, MORSKOG DNA I PODMORJA

Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi spriječile, smanjile, suzbile i u najvećoj mogućoj mjeri otklonile zagađivanje područja Sredozemnog mora

nastalo usljed istraživanja i iskorišćavanja epikontinentalnog pojasa, morskog dna i podmorja.

Član 8

ZAGAĐIVANJE IZ KOPNENIH IZVORA

Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi spriječile, smanjile, suzbile i u najvećoj mogućoj mjeri otklonile zagađivanje područja Sredozemnog mora i kako bi izradile i sprovele planove za smanjivanje i uklanjanje iz upotrebe materija koje su otrovne, postojeane i sklone biološkom nagomilavanju iz kopnenih izvora. Ove mjere će se odnositi na:

(a) zagađivanje iz kopnenih izvora koji se nalaze na teritoriji strana ugovornica, a koje dopire u more:

- neposredno iz ispusta koji se izlivaju u more ili kroz odlaganje na obali;
- posredno iz rijeka, kanala i drugih vodenih tokova, uključujući podzemne vode, ili oticanjem;

(b) zagađivanje iz kopnenih izvora koje se prenosi vazduhom.

Član 9

SARADNJA NA RJEŠAVANJU HITNIH PROBLEMA ZAGAĐIVANJA

1. Strane ugovornice će saradivati u preduzimanju potrebnih mjera u cilju rješavanja hitnih problema zagađivanja u području Sredozemnog mora, bez obzira na uzroke koji su doveli do kritične situacije, kao i u smanjivanju i odstranjivanju nastale štete.

2. Svaka strana ugovornica koja sazna za kritičnu situaciju koja može prouzrokovati zagađivanje područja Sredozemnog mora dužna je da bez odlaganja obavijesti Organizaciju i, preko Organizacije ili neposredno, svaku stranu ugovornicu koja bi mogla u tom slučaju biti ugrožena.

Član 10

OČUVANJE BIODIVERZITETA

Strane ugovornice će, pojedinačno ili zajednički, preduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi zaštitile i očuvale biodiverzitet, rijetke ili osjetljive ekosisteme, kao i divlje vrste faune i flore koje su rijetke, prorijeđene, ugrožene ili pred istrebljenjem, kao i njihova staništa, u području na koje se odnosi ova konvencija.

Član 11

ZAGAĐENJE KAO POSLJEDICA PREKOGRANIČNOG PROMETA OPASNIH OTPADNIH MATERIJAMA I NJIHOVOG ODLAGANJA

Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi spriječile, suzbile i u najvećoj mogućoj mjeri otklonile zagađivanje okoline nastalo usljed prekograničnog prometa

i odlaganja opasnih otpadnih materija i kako bi svele na minimum, a po mogućnosti i otklonile, takav prekogranični promet.

Član 12

STALNI NADZOR

1. Strane ugovornice će nastojati da u bliskoj saradnji sa nadležnim međunarodnim tijelima uspostave dopunske ili zajedničke programe stalnog nadzora u području Sredozemnog mora, uključujući, po potrebi, i bilateralne ili multilateralne programe i da uspostave sistem stalnog nadzora zagađivanja u tom području.
2. U tom cilju strane ugovornice će odrediti nadležne organe koji će biti odgovorni za stalni nadzor i obavještavanje o zagađivanju u područjima pod njihovom nacionalnom jurisdikcijom i učestvovaće, ukoliko to bude moguće, u međunarodnim sporazumima o stalnom nadzoru zagađivanja u područjima koja se nalaze van njihove nacionalne jurisdikcije.
3. Strane ugovornice se obavezuju da saraduju u izradi, usvajanju i sprovođenju u djelo takvih priloga uz ovu konvenciju koji mogu biti potrebni za propisivanje zajedničkih procedura i normi za nadzor zagađivanja.

Član 13

SARADNJA U OBLASTI NAUKE I TEHNOLOGIJE

1. Strane ugovornice se obavezuju da u oblasti nauke i tehnologije saraduju po mogućnosti neposredno ili, kada je potrebno, preko nadležnih regionalnih ili drugih međunarodnih organizacija, kao i da za svrhe ove konvencije vrše razmjenu podataka i drugih naučnih informacija.
2. Strane ugovornice se obavezuju da unapređuju istraživanja, pristup i prenos ekološki prihvatljive tehnologije, uključujući tehnologije čiste proizvodnje, kao i da saraduju u izradi, uspostavljanju i primjeni procesa čiste proizvodnje.
3. Strane ugovornice se obavezuju da saraduju u pružanju tehničke i druge pomoći u oblasti zagađivanja morske sredine, dajući prioritet posebnim potrebama zemalja u razvoju u području Sredozemlja.

Član 14

ZAKONSKI PROPISI U OBLASTI ZAŠTITE SREDINE

1. Strane ugovornice će donijeti zakonske propise za sprovođenje Konvencije i protokola.
2. Sekretarijat može, na zahtjev neke od strana ugovornica, da pomogne toj strani u postupku izrade prijedloga zakonskih propisa u oblasti zaštite sredine u skladu sa Konvencijom i protokolima.

Član 15

OBAVJEŠTAVANJE I UČEŠĆE JAVNOSTI

1. Strane ugovornice će se postarati da njihovi nadležni organi omoguće javnosti odgovarajući pristup podacima o stanju morske sredine na planu primjene konvencije i protokola, o aktivnostima ili mjerama koje nepovoljno utiču ili bi mogle nepovoljno da utiču na sredinu, kao i o aktivnostima i mjerama preduzetim u skladu sa Konvencijom i protokolima.
2. Strane ugovornice će se postarati da javnosti pruže priliku da učestvuje u procesima odlučivanja koji su važni za područje primjene Konvencije i protokola, prema potrebi.
3. Odredba stava 1 ovog člana neće nepovoljno uticati na ostvarivanje prava strana ugovornica da odbiju, u skladu sa svojim pravnim sistemima i važećim međunarodnim propisima, da obezbijede pristup takvim podacima u interesu povjerljivosti, javne bezbjednosti ili postupka istrage, navodeći pri tom razloge odbijanja.

Član 16

ODGOVORNOST I NAKNADA ŠTETE

Strane ugovornice se obavezuju da uspostave saradnju u izradi i usvajanju odgovarajućih pravila i procedura za određivanje odgovornosti i visine naknade štete koja je nastala kao posljedica zagađivanja morske sredine u području Sredozemnog mora.

Član 17

ORGANIZACIONI ARANŽMANI

Strane ugovornice određuju Program Ujedinjenih nacija za zaštitu čovjekove okoline da vrši sljedeće funkcije sekretarijata:

- (i) sazivanje i pripremanje sastanaka strana ugovornica kao i konferencija predviđenih u čl. 18, 21 i 22 ove konvencije;
- (ii) dostavljanje stranama ugovornicama obavještenja, izvještaja i ostalih informacija koji se primaju u skladu sa čl. 3, 9 i 2 ove konvencije;
- (iii) primanje, razmatranje i odgovaranje na zahtjeve koje upućuju i informacija koje dostavljaju strane ugovornice;
- (iv) primanje, razmatranje i odgovaranje na zahtjeve koje upućuju i informacija koje dostavljaju nevladine organizacije i javnost o pitanjima koja su od zajedničkog interesa ili o aktivnostima koje su izvršene na regionalnom nivou; u tom slučaju će strane ugovornice o kojima je riječ biti na odgovarajući način obaviještene;
- (v) vršenje funkcija koje su povjerene u protokolima ove konvencije;
- (vi) redovno obavještanje strana ugovornica o sprovođenju konvencije i protokola;
- (vii) vršenje svih drugih funkcija koje mogu povjeriti strane ugovornice;

(viii) obezbjeđivanje neophodne koordinacije sa drugim međunarodnim organima koje strane ugovornice smatraju nadležnim, a naročito zaključivanje administrativnih aranžmana koji mogu biti potrebni za izvršenje funkcija sekretarijata.

Član 18

SASTANCI STRANA UGOVORNICA

1. Strane ugovornice će održavati redovne sastanke svake druge godine i vanredne sastanke u bilo koje vrijeme kada to bude potrebno, na zahtjev Organizacije ili na zahtjev bilo koje strane ugovornice, pod uslovom da te zahtjeve podrže najmanje dvije strane ugovornice.

2. Cilj sastanaka strana ugovornica je da se razmotri sprovođenje u djelo ove konvencije i protokola, a posebno da se:

(i) razmotre opšti pregledi koje su izradile strane ugovornice i nadležne međunarodne organizacije o stanju zagađenosti mora i njegovim posljedicama u području Sredozemnog mora;

(ii) proučavaju izvještaji koje su podnijele strane ugovornice shodno članu 26 ove konvencije;

(iii) usvajaju, razmatraju i dopunjuju, po potrebi, prilozi ove konvencije i protokoli, u skladu sa procedurom predviđenom u članu 23 ove konvencije;

(iv) daju preporuke u pogledu usvajanja dopunskih protokola ili izmjena ove konvencije ili protokola u skladu sa odredbama čl. 21 i 22 ove konvencije;

(v) formiraju, po potrebi, radne grupe koje će razmatrati sva pitanja u vezi sa ovom konvencijom, protokolima i priložima;

(vi) razmatraju i preduzimaju sve dopunske akcije koje mogu biti potrebne za postizanje ciljeva ove konvencije i protokola;

(vii) odobri budžet Programa.

Član 19

BIRO

1. Biro strana ugovornica sastojće se od predstavnika strana ugovornica izabranih na sastancima strana ugovornica. Prilikom izbora članova biroa, na sastancima ugovornih stranaka vodiće se računa o principu pravične geografske raspodijeljenosti.

2. Dužnosti biroa, kao i uslovi njegovog rada, odrediće se u okviru poslovnika usvojenog na sastancima ugovornih stranaka.

Član 20

POSMATRAČI

1. Strane ugovornice mogu odlučiti da na svojim sastancima i konferencijama, u svojstvu posmatrača, prihvate:

(a) bilo koju državu koja nije strana ugovornica Konvencije;

(b) bilo koju međunarodnu vladinu ili nevladinu organizaciju čije su djelatnosti vezane za Konvenciju.

2. Navedeni posmatrači mogu na sastancima učestvovati bez prava glasa, a dopušteno im je iznošenje svakog obaveštenja ili izvještaja koji su od važnosti za ciljeve Konvencije.

3. Uslovi za prijem i učešće posmatrača biće uređeni poslovníkom koji će usvojiti strane ugovornice.

Član 21

USVAJANJE DOPUNSKIH PROTOKOLA

1. Strane ugovornice mogu, na diplomatskoj konferenciji, da usvoje dopunske protokole uz ovu konvenciju u skladu sa članom 4 stav 5 ove konvencije.

2. Radi usvajanja dopunskih protokola Organizacija će sazvati diplomatsku konferenciju na zahtjev dvije trećine strana ugovornica.

Član 22

IZMJENE I DOPUNE KONVENCIJE I PROTOKOLA

1. Svaka strana ugovornica ove konvencije može predložiti izmjene ove konvencije. Izmjene će biti usvojene na diplomatskoj konferenciji koju će sazvati Organizacija na zahtjev dvije trećina strana ugovornica.

2. Svaka strana ugovornica ove konvencije može predložiti izmjene bilo kog protokola. Takve izmjene će biti usvojene na diplomatskoj konferenciji koju će sazvati Organizacija na zahtjev dvije trećine strana ugovornica koje su pristupile odnosnom protokolu.

3. Izmjene ove konvencije usvajaju se dvotrećinskom većinom glasova strana ugovornica Konvencije koje su predstavljene na diplomatskoj konferenciji, a depozitar ih podnosi na usvajanje svim zemljama ugovornicama ove konvencije. Izmjene bilo kog protokola usvajaju se tročetvrtinskom većinom glasova zemalja ugovornica odnosno protokola koje su predstavljene na diplomatskoj konferenciji, a depozitar će ih podnijeti na usvajanje svim stranama ugovornicama takvog protokola.

4. Depozitar će pismenim putem biti obaviješten o usvajanju izmjena. Izmjene usvojene u skladu sa stavom 3 ovog člana stupaju na snagu između strana ugovornica koje su usvojile te izmjene tridesetog dana od dana kad je depozitar primio obavještenje o njihovom usvajanju od strane najmanje tri četvrtine zemalja ugovornica ove konvencije ili odnosnog protokola, zavisno od slučaja.

5. Poslije stupanja izmjene ove konvencije ili nekog protokola na snagu, svaka nova strana ugovornica ove konvencije ili takvog protokola postaje strana ugovornica tako dopunjenog instrumenta.

Član 23

PRILOZI I IZMJENE PRILOGA

1. Prilozi ove konvencije ili bilo kog protokola predstavljaju sastavni dio Konvencije ili protokola, u zavisnosti od slučaja.
2. Osim ukoliko nije drukčije predviđeno u nekom od protokola, na usvajanje i stupanje na snagu izmjena priloga ove konvencije ili bilo kog protokola, primjenjivaće se sljedeća procedura, sa izuzetkom izmjena priloga o arbitraži:
 - (i) svaka strana ugovornica može predložiti na sastancima predviđenim članom 18 ove konvencije izmjene priloga ove konvencije ili njenih protokola ;
 - (ii) te izmjene će biti usvojene tročetvrtinskom većinom glasova strana ugovornica odnosno instrumenta;
 - (iii) depozitar će bez odlaganja obavijestiti sve strane ugovornice o tako usvojenim izmjenama;
 - (iv) svaka strana ugovornica koja nije u mogućnosti da odobri neku izmjenu priloga ove konvencije ili bilo kog protokola obavještava o tome depozitara pismenim putem u roku koji su utvrdile zainteresovane strane ugovornice prilikom usvajanja izmjena;
 - (v) depozitar će bez odlaganja obavijestiti sve strane ugovornice o svakom primljenom obavještenju u skladu sa prethodnom tačkom;
 - (vi) po isteku perioda pomenutog u tački (iv) ovog stava, izmjena priloga stupa na snagu za sve strane ugovornice konvencije ili odnosnog protokola koje nijesu dostavile obavještenje u skladu sa odredbama pomenute tačke.
3. Usvajanje ili stupanje novog priloga ove konvencije ili bilo kog protokola na snagu podliježe istoj proceduri kao i usvajanje i stupanje na snagu neke izmjene priloga u skladu sa odredbama stava 2 ovog člana, pod uslovom da, ako je u pitanju neka izmjena Konvencije ili odnosnog protokola, novi prilog ne stupi na snagu prije nego što stupi na snagu izmjena Konvencije ili odnosnog protokola.
4. Izmjene priloga o arbitraži smatraće se izmjenama ove konvencije i biće predložene i usvojene u skladu sa procedurama predviđenim u članu 22 ove konvencije.

Član 24

POSLOVNIK I FINANSIJSKE ODREDBE

1. Strane ugovornice će usvojiti poslovnik za sastanke i konferencije predviđene u čl. 18, 21 i 22 ove konvencije.
2. Strane ugovornice će usvojiti finansijske odredbe koje će biti pripremljene u dogovoru sa Organizacijom, na osnovu kojih će se, naročito, utvrditi njihovo finansijsko učešće.

Član 25

POSEBNO PRAVO GLASA

U okviru svojih nadležnosti, Evropska ekonomska zajednica, kao i svaka druga regionalna ekonomska grupacija na koju se odnosi član 30 ove konvencije, koristi sa svojim pravom glasa i to brojem glasova koji je jednak broju zemalja članica koje su strane ugovornice ove konvencije i jednog ili više protokola; Evropska ekonomska zajednica i svaka gorepomenuta grupacija neće se koristiti svojim pravom glasa u slučajevima kada se države članice koriste svojim pravom glasa i obratno.

Član 26

IZVJEŠTAJI

1. Strane ugovornice će dostavljati Organizaciji izvještaje:
 - (a) o pravnim, administrativnim ili drugim mjerama koje su preduzele u cilju primjene ove konvencije, protokola i preporuka usvojenih na njihovim sastancima;
 - (b) o djelotvornosti mjera iz tačke (a) ovog stava i problemima na koje su naišle u primjeni gore navedenih instrumenata.
2. Izvještaji će se dostavljati u obliku i vremenskim razmacima koje odrede strane ugovornice na svojim sastancima.

Član 27

KONTROLA PRIMJENE

Strane ugovornice će na svojim sastancima, na osnovu periodičnih izvještaja iz člana 26. i svih drugih izvještaja koje podnesu strane ugovornice, ocijeniti primjenu Konvencije i protokola, kao i mjera i preporuka. One će, prema potrebi, preporučiti korake koji su neophodni za postizanje pune primjene Konvencije i protokola i unapređivati sprovođenje odluka i preporuka.

Član 28

RJEŠAVANJE SPOROVA

1. U slučaju spora između strana ugovornica u vezi sa tumačenjem ili primjenom ove konvencije ili protokola, strane će tražiti rješenje spora putem pregovora ili na bilo koji drugi miroljubiv način, koji same izaberu.
2. Ako strane u sporu ne mogu da riješe spor sredstvima pomenutim u stavu 1 ovog člana, spor će, na osnovu zajedničkog dogovora, biti podnjet na arbitražu pod uslovima određenim u Prilogu A ove konvencije.
3. Strane ugovornice mogu u svako doba izjaviti da smatraju za obaveznu *ipso facto* i bez posebne saglasnosti, u odnosu na svaku drugu stranu koja prihvata istu obavezu, primjenu

procedure o arbitraži u skladu sa odredbama Priloga A ove konvencije. O takvoj izjavi biće pismenim putem obaviješten depozitar koji će to obavještenje dostaviti ostalim stranama.

Član 29

ODNOS IZMEĐU KONVENCIJE I PROTOKOLA

1. Niko ne može postati strana ugovornica ove konvencije ukoliko nije istovremeno i strana ugovornica najmanje jednog od protokola. Niko ne može postati strana ugovornica jednog od protokola ukoliko nije ili istovremeno ne postane strana ugovornica ove konvencije.
2. Svaki protokol uz ovu konvenciju obavezuje samo strane ugovornice odnosnog protokola.
3. Odluke u vezi sa bilo kojim protokolom u skladu sa čl. 18, 22 i 23 ove konvencije donose samo strane datog protokola.

Član 30

POTPISIVANJE

Ova konvencija, Protokol o sprečavanju zagađivanja Sredozemnog mora usljed potapanja otpadnih i drugih materija sa brodova i vazduhoplova i Protokol o saradnji u borbi protiv zagađivanja Sredozemnog mora naftom i drugim štetnim materijama u slučaju udesa otvoreni su za potpisivanje u Barceloni 16. februara 1976. godine i u Madridu od 17. februara 1976. godine do 16. februara 1977. godine svakoj državi koja je pozvana da učestvuje na Konferenciji opunomoćenih predstavnika priobalnih država u području Sredozemnog mora o zaštiti Sredozemnog mora, održanoj u Barceloni od 2. do 16. februara 1976. godine, i svakoj drugoj državi ovlašćenoj da potpiše bilo koji od protokola u skladu sa odredbama tog protokola. Oni će takođe do navedenog datuma biti otvoreni za potpisivanje zemljama Evropske ekonomske zajednice i svakoj sličnoj regionalnoj ekonomskoj grupaciji čiji najmanje jedan član pripada grupi priobalnih država u području Sredozemnog mora i čija se nadležnost prenosi na oblasti obuhvaćene ovom konvencijom, ili bilo kojim protokolom koji se na njih odnosi.

Član 31

RATIFIKACIJA, PRIHVATANJE ILI USVAJANJE

Ova konvencija i svaki protokol uz Konvenciju podliježe ratifikaciji, prihvatanju ili usvajanju. Instrumenti o ratifikaciji, prihvatanju ili usvajanju biće deponovani kod Vlade Španije koja će vršiti funkcije depozitara.

Član 32

PRISTUPANJE

1. Od 17. februara 1977. godine ova konvencija, Protokol o sprečavanju zagađivanja Sredozemnog mora usljed potapanja otpadnih i drugih materija sa brodova i vazduhoplova i

Protokol o saradnji u borbi protiv zagađivanja Sredozemnog mora naftom i drugim štetnim materijama u slučaju udesa biće otvoreni za pristupanje državama, Evropskoj ekonomskoj zajednici i svakoj grupaciji na koju se odnosi član 30 ove konvencije.

2. Poslije stupanja na snagu Konvencije i protokola, svaka država na koju se ne odnosi član 30 ove konvencije može pristupiti ovoj konvenciji i bilo kom protokolu, s tim što će njeno pristupanje prethodno odobriti većina od tri četvrtine strana ugovornica odnosnog protokola.

3. Instrumenti o pristupanju biće deponovani kod depozitara.

Član 33

STUPANJE NA SNAGU

1. Ova konvencija stupa na snagu na dan stupanja na snagu prvog protokola.

2. Konvencija će takođe stupiti na snagu za države, Evropsku ekonomsku zajednicu i bilo koju regionalnu ekonomsku grupaciju na koju se odnosi član 30 ove konvencije, ako su ispunjeni formalni uslovi na osnovu kojih one mogu postati strane ugovornice bilo kog drugog protokola koji još nije stupio na snagu.

3. Svaki protokol uz ovu konvenciju, osim ako nije drukčije predviđeno u tom protokolu, stupiće na snagu tridesetog dana od dana deponovanja najmanje šest instrumenata o ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju tog protokola ili pristupanja takvom protokolu strana na koje se odnosi član 30 ove konvencije.

4. Stoga ova konvencija i bilo koji protokol stupaju na snagu u odnosu na bilo koju državu, Evropsku ekonomsku zajednicu i bilo koju regionalnu ekonomsku grupaciju na koju se odnosi član 30 ove konvencije tridesetog dana od dana deponovanja instrumenata o ratifikaciji, prihvatanju, usvajanju ili pristupanju.

Član 34

OTKAZIVANJE

1. Po isteku tri godine od dana stupanja na snagu ove konvencije svaka strana ugovornica može u bilo koje vrijeme otkazati ovu konvenciju putem pismenog obavještenja o otkazivanju.

2. Osim ako nije drukčije predviđeno u jednom od protokola uz ovu konvenciju, svaka strana ugovornica može u bilo koje vrijeme poslije isteka roka od tri godine, računajući od dana stupanja na snagu takvog protokola, otkazati takav protokol putem pismenog obavještenja o otkazivanju.

3. Otkaz stupa na snagu devedeset dana od dana kad depozitar primi obavještenje o otkazivanju.

4. Smatra se da je svaka strana ugovornica koja je otkazala ovu konvenciju takođe otkazala i sve protokole čija je bila strana ugovornica.

5. Smatra se da je svaka strana ugovornica koja poslije otkazivanja nekog protokola prestane da bude strana ugovornica bilo kog protokola uz ovu konvenciju takođe otkazala i ovu konvenciju.

Član 35

OBAVEZE DEPOZITARA

1. Depozitar obavještava strane ugovornice, sve ostale strane na koje se odnosi član 30 ove konvencije i Organizaciju o sljedećem:

(i) potpisivanju ove konvencije i bilo kog protokola uz Konvenciju, kao i o deponovanju instrumenata o ratifikaciji, prihvatanju, usvajanju ili pristupanju, u skladu sa čl. 30, 31 i 32 ove konvencije;

(ii) datumu kad će Konvencija i bilo koji protokol stupiti na snagu, u skladu sa odredbama člana 33 ove konvencije;

(iii) obavještenjima o otkazivanju, u skladu sa članom 34 ove konvencije;

(iv) usvojenim izmjenama Konvencije i protokola, njihovom prihvatanju od strana ugovornica, kao i o datumu stupanja na snagu tih izmjena, u skladu sa odredbama člana 22 ove konvencije;

(v) usvajanju novih priloga i izmjena bilo kog priloga, u skladu sa članom 23 ove konvencije;

(vi) izjavama kojima se primjena arbitražne procedure pomenute u članu 28 stav 3 ove konvencije priznaje kao obavezna.

2. Izvorni primjerak ove konvencije i svakog protokola uz Konvenciju biće deponovani kod depozitara, Vlade Španije, koja će ovjerene primjerke dostaviti stranama ugovornicama, Organizaciji i generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija radi registrovanja i objavljivanja u skladu sa članom 102 Povelje Ujedinjenih Nacija.

Kao potvrda gore navedenog, niže navedene strane, propisno ovlašćene od svojih vlada, potpisuju ovu konvenciju.

Sačinjeno 16. februara 1976. godine u Barceloni, u jednom primjerku na arapskom, engleskom, francuskom i španskom jeziku, pri čemu su sva četiri teksta podjednako vjerodostojna.

ARBITRAŽA

Član 1

Ako se strane u sporu drukčije ne dogovore, arbitražna procedura će se sprovesti u skladu sa odredbama ovog priloga.

Član 2

1. Na zahtjev koji jedna strana ugovornica uputi drugoj strani ugovornici u skladu sa odredbama stava 2 ili stava 3 člana 28 Konvencije, obrazovaće se arbitražni sud. U zahtjevu za arbitražu naznačiće se predmet zahtjeva, uključujući naročito one članove Konvencije ili protokola čiji su tumačenje ili primjena sporni.

2. Strana koja podnosi zahtjev obavijestit će Organizaciju da je zatražila da se obrazuje arbitražni sud, navodeći ime druge strane u sporu i članove Konvencije ili protokola čiji su tumačenje ili primjena po njenom mišljenju sporni. Organizacija će primljene informacije dostaviti svim stranama ugovornicama ove konvencije.

Član 3

Arbitražni sud sačinjavaju tri člana: svaka strana u sporu imenuje po jednog arbitražnog sudiju; tako imenovana dvojica sudija sporazumno određuju trećeg arbitražnog sudiju koji će biti predsjednik suda. Predsjednik suda ne može biti državljanin jedne ili druge strane u sporu, ne može biti stalno nastanjen na teritoriji jedne od strana, niti može biti u njihovoj službi, ili se baviti odnosnim slučajem u bilo kom drugom svojstvu.

Član 4

1. Ako u roku od dva mjeseca poslije imenovanja drugog arbitražnog sudije ne bude određen predsjednik arbitražnog suda, generalni sekretar Ujedinjenih Nacija određuje predsjednika na zahtjev bilo koje strane.

2. Ako u roku od dva mjeseca poslije prijema zahtjeva jedna od strana u sporu ne imenuje jednog arbitražnog sudiju, druga strana može obavijestiti o tome generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija, koji će odrediti predsjednika arbitražnog suda u roku od sljedeća dva mjeseca. Kad bude određen, predsjednik arbitražnog suda će zahtijevati od strane koja nije imenovala arbitražnog sudiju da to učini u roku od dva mjeseca. Po isteku tog roka, on će obavijestiti generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija, koji će izvršiti naimenovanje u roku od sljedeća dva mjeseca.

Član 5

1. Arbitražni sud će donositi odluke u skladu sa normama međunarodnog prava, posebno sa odredbama ove konvencije, i odgovarajućih protokola.

2. Svaki arbitražni sud koji je obrazovan u skladu sa odredbama ovog priloga donijet će svoj poslovnik.

Član 6

1. Odluke arbitražnog suda, i u pogledu procedure i u pogledu suštine, donose se većinom glasova njegovih članova.

2. Sud može preduzeti sve odgovarajuće mjere da bi utvrdio činjenično stanje. On može, na zahtjev jedne od strana, preporučiti neophodne privremene zaštitne mjere.

3. Ako dva ili više arbitražna suda, koji su obrazovani u skladu sa odredbama ovog priloga dobiju zahtjeve koji se odnose na iste ili slične predmete, oni mogu obavijestiti jedan drugog o postupcima za utvrđivanje činjeničnog stanja i, ako je to moguće, uzeti u obzir postupke.

4. Strane u sporu će obezbijediti sve potrebne uslove za efikasno vođenje postupka.

5. Odsustvo ili izostanak jedne strane u sporu neće predstavljati prepreku za vođenje postupka.

Član 7

1. Presuda arbitražnog suda treba da bude obrazložena. Ona je konačna i obavezna za strane u sporu.

2. Svaki spor do kojeg bi moglo doći između strana u vezi sa tumačenjem ili izvršenjem presude, najrevnosnija strana može iznijeti pred arbitražni sud koji je donio tu presudu ili ukoliko se ne može obratiti tom sudu, pred drugi arbitražni sud, obrazovan za tu svrhu na isti način kao i prvi.

Član 8

Evropska ekonomska zajednica i svaka regionalna ekonomska grupacija na koju se odnosi član 30. Konvencije, kao i svaka strana ugovornica ove konvencije, imaju pravo da pred arbitražnim sudom istupaju kao tužioci ili kao tuženi.

**PROTOKOL
O SARADNJI U SPREČAVANJU ZAGAĐIVANJA
SREDOZEMNOG MORA SA BRODOVA I BORBI PROTIV ZAGAĐIVANJA U
SLUČAJU UDESA**

Strane ugovornice ovog protokola,

budući da su strane ugovornice Konvencije o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja, koja je usvojena u Barceloni 16. februara 1976. i dopunjena 10. juna 1995. godine;

u cilju sprovođenja čl. 6 i 9 ove Konvencije;

uviđajući da ozbiljno zagađivanje vode Sredozemnog mora naftom i drugim škodljivim materijama predstavlja opasnost za priobalne države i morsku sredinu;

smatrajući da je za sprečavanje zagađivanja sa brodova i ponašanje u slučaju udesa, bez obzira na to kako je nastao, potrebna saradnja svih priobalnih država Sredozemnog mora;

uviđajući ulogu Međunarodne organizacije za pomorstvo i značaj saradnje u okviru ove organizacije, naročito za usvajanje i razvoj međunarodnih pravila i standarda u cilju sprečavanja, smanjivanja i suzbijanja zagađivanja morske sredine od brodova,

naglašavajući napore koje priobalne države Sredozemnog mora vrše u cilju sprovođenja ovih međunarodnih pravila i standarda,

potvrđujući takođe doprinos Evropske zajednice u sprovođenju međunarodnih standarda u pogledu sigurnosti na moru i sprečavanja zagađivanja sa brodova,

imajući u vidu i značaj saradnje u području Sredozemnog mora na unapređivanju djelotvorne primjene međunarodnih propisa za sprečavanje, smanjivanje i suzbijanje zagađivanja morske sredine od brodova;

uviđajući značaj brze i djelotvorne akcije na državnom, subregionalnom i regionalnom nivou na preduzimanju hitnih mjera za sprečavanje zagađivanja morske sredine ili mogućeg zagađivanja;

primjenjujući načelo predostrožnosti, načelo »zagađivač plaća« i metod ocjene uticaja na sredinu, i koristeći najbolje raspoložive tehnike i najbolje provjerene mjere zaštite sredine, kao što je predviđeno u članu 4. Konvencije;

imajući u vidu odgovarajuće odredbe Konvencije Ujedinjenih nacija o pravu mora, donesene u zalivu Montego 10. decembra 1982. koja je na snazi i čije su potpisnice mnoge priobalne države Sredozemnog mora i Evropska zajednica;

vodeći računa o međunarodnim konvencijama koje se bave naročito pitanjima sigurnosti na moru, sprečavanja zagađivanja od brodova, spremnosti i reakcije u slučajevima zagađivanja, i odgovornosti za štetu nastalu zagađivanjem kao i nadoknade za štetu;

u želji da dalje razvijaju međusobnu pomoć i saradnju u sprečavanju i borbi protiv zagađivanja;

dogovorile su se o sledećem:

Član 1

DEFINICIJE

Za svrhe ovog protokola:

(a) Izraz »Konvencija« označava Konvenciju za zaštitu Sredozemnog mora od zagađivanja koja je usvojena u Barceloni 16. februara 1976. i dopunjena 10. juna 1995. godine;

(b) Izraz »slučaj zagađivanja« označava događaj ili niz događaja istog porijekla koji je doveo ili može dovesti do ispuštanja nafte, odnosno opasnih i škodljivih materija i koji predstavlja ili može da predstavlja opasnost za morsku sredinu, ili za obalu ili srodne interese jedne ili više država, i koji zahtijeva hitno djelovanje ili druge vrste neposredne reakcije;

(c) Izraz »opasne i škodljive materije« označava bilo koju materiju, osim nafte, koja će, ukoliko bude izbačena u morsku sredinu, vjerovatno prouzrokovati opasnost za zdravlje čovjeka, izazvati štetu po živa bića i život u morskih organizama, izazvati oštećenje sredstava za rekreaciju ili ometati druge zakonite vidove korišćenja mora.

(d) Izraz »srodni interesi« označava interese jedne priobalne države koji su neposredno ugroženi ili kojima prijeti opasnost i koji, između ostalog, obuhvataju sljedeće:

(i) pomorske aktivnosti u priobalnim vodama, lukama i pri ušću, uključujući ribarstvo;

(ii) istorijske i turističke znamenitosti tog područja, uključujući sportove na vodi i rekreacione aktivnosti;

(iii) zdravlje obalskog stanovništva;

(iv) kulturne, estetske, naučne i edukativne vrijednosti područja;

(v) konzervaciju biodiverziteta i održivu upotrebu morskih i priobalnih bioloških resursa;

(e) izraz »međunarodni propisi« označava propise čiji je cilj sprečavanje, smanjivanje i suzbijanje zagađivanja morske sredine sa brodova koji su usvojeni na svjetskom nivou i u saglasnosti sa međunarodnim pravom, pod pokroviteljstvom specijalizovanih agencija Ujedinjenih nacija, a naročito Međunarodne organizacije za pomorstvo.

(f) izraz »regionalni centar« označava »Regionalni centar za reagovanje u hitnim slučajevima zagađivanja Sredozemnog mora« (REMPEC), koji je osnovan Rezolucijom 7. koja je usvojena na Konferenciji ovlašćenih predstavnika priobalnih država Sredozemnog regiona o zaštiti Sredozemnog mora u Barceloni 9. februara 1976, kojim upravlja Međunarodna organizacija za pomorstvo i Program Ujedinjenih nacija za zaštitu životne sredine, i čije ciljeve i dužnosti određuju strane ugovornice Konvencije.

Član 2

PODRUČJE PRIMJENE PROTOKOLA

Područje na koje se ovaj protokol primjenjuje biće područje Sredozemnog mora koje je određeno u članu 1 Konvencije.

Član 3

OPŠTE ODREDBE

1. Strane ugovornice ovog protokola sarađivaće:
 - (a) u primjeni međunarodnih propisa za sprečavanje, smanjivanje i suzbijanje zagađivanja morske sredine sa brodova i
 - (b) u preduzimanju svih neophodnih mjera u slučajevima zagađivanja.
2. Prilikom saradnje, strane će voditi računa o učešću lokalnih organa, nevladinih organizacija i društveno-ekonomskih aktera.
3. Svaka strana u primjeni ovog protokola neće narušavati suverenitet ili jurisdikciju drugih strana ili drugih država. Sve mjere koje strane preduzimaju u primjeni ovog protokola biće u skladu sa međunarodnim pravom.

Član 4

PLANOVI ZA NEPREDVIĐENE SLUČAJEVE I DRUGA SREDSTVA ZA SPREČAVANJE I BORBU PROTIV SLUČAJEVA ZAGAĐIVANJA MORA

1. Strane će nastojati da, bilo pojedinačno, bilo putem bilateralne ili multilateralne saradnje, održavaju i unapređuju planove za nepredviđene slučajeve i druga sredstva za sprečavanje i borbu protiv slučajeva zagađivanja. Ova sredstva obuhvataju naročito opremu, brodove, vazduhoplove i ljudstvo, koji su spremni da djeluju u kritičnim situacijama, usvajanje odgovarajuće zakonske regulative, razvoj ili jačanje sposobnosti reagovanja na slučajeve zagađivanja i imenovanje nacionalnog organa ili više organa zaduženih za primjenu ovog protokola.
2. Strane će takođe preduzimati mjere u saglasnosti sa međunarodnim pravom za sprečavanje zagađivanja u području Sredozemnog mora sa brodova kako bi se obezbijedila djelotvorna primjena odgovarajućih međunarodnih konvencija u tom području u njihovom svojstvu kao države zastave, države luke ili priobalne države i njihove važeće zakonske regulative. One će razvijati nacionalne kapacitete u pogledu primjene ovih međunarodnih konvencija i mogu sarađivati u njihovoj djelotvornoj primjeni putem bilateralnih ili multilateralnih sporazuma.
3. Strane će svake dvije godine obavještavati regionalni centar o mjerama koje preduzimaju u cilju sprovođenja ovog člana. Regionalni centar će stranama dostavljati izvještaj sačinjen na osnovu dobijenih informacija.

Član 5

STALNI NADZOR

Strane će pojedinačno ili putem bilateralne ili multilateralne saradnje razvijati i vršiti aktivnost praćenja, koja će obuhvatiti područje Sredozemnog mora, kako bi spriječile, otkrile i suzbijale zagađivanje i kako bi osigurale usaglašenost sa važećim međunarodnim propisima.

Član 6

SARADNJA U AKTIVNOSTIMA SPASAVANJA

U slučaju ispuštanja ili pada u more opasnih i škodljivih materija u ambalaži, uključujući kontejnere, pokretne cistijerne, kamione-cistijerne, vagone-cistijerne i barže, strane će saradivati, u granicama svojih mogućnosti, na njihovom spasavanju i vađenju iz mora kako bi se smanjila opasnost od zagađivanja morske sredine i priobalnog područja.

Član 7

DOSTAVLJANJE I RAZMJENA INFORMACIJA

1. Svaka strana se obavezuje da će dostavljati drugim stranama informacije koje se odnose na:

(a) odgovarajuću nacionalnu organizaciju ili organe nadležne za borbu protiv zagađivanja mora naftom i drugim opasnim i škodljivim materijama;

(b) nadležne nacionalne organe odgovorne za primanje izvještaja o zagađivanju mora naftom i opasnim i škodljivim materijama, kao i za rad na mjerama za pružanje pomoći drugim stranama;

(c) nacionalne organe koji su ovlašćeni da u ime države rade na mjerama međusobne pomoći i saradnje sa drugim stranama;

(d) nacionalnu organizaciju ili organe nadležne za primjenu stava 2 člana 4, naročito one koji su nadležni za primjenu međunarodnih konvencija i drugih odgovarajućih propisa, one koji su nadležni za prihvatne kapacitete u lukama, kao i one koji su nadležni za praćenje nelegalnog ispuštanja materijala shodno MARPOL-u 73/78;

(e) njene propise i druga pitanja koja su direktno vezana za spremnost za reagovanje u slučaju zagađivanja mora naftom i opasnim i škodljivim materijama;

(f) nove načine pomoću kojih se može izbjeći zagađivanje mora naftom i opasnim i škodljivim materijama, nove mjere za borbu protiv zagađivanja, novi tehnološki razvoj u oblasti praćenja i razvoj istraživačkih programa;

2. Strane koje se dogovore da vrše neposrednu međusobnu razmjenu informacija dostavljaju ove informacije regionalnom centru. Centar će obezbijediti da se takve informacije dostavljaju ostalim stranama na recipročnoj osnovi, kao i priobalnim državama u području Sredozemnog mora koje nijesu članice ovog protokola.

3. Strane koje zakluče bilateralne ili multilateralne sporazume u okviru ovog protokola obavijestiće regionalni centar o tim sporazumima, a centar će ih dalje saopštiti ostalim stranama.

Član 8

SAOPŠTAVANJE INFORMACIJA I IZVJEŠTAJA O SLUČAJEVIMA ZAGAĐIVANJA

Strane se obavezuju da usaglašavaju korišćenje sredstava komunikacije kojima raspolažu kako bi sa odgovarajućom brzinom i pouzdanošću obezbijedile prijem, dostavljanje i rasturanje svih izvještaja i hitnih obavještenja koji se odnose na slučajeve

zagađivanja. Regionalni centar će biti opremljen neophodnim sredstvima komunikacije koja će mu omogućiti da učestvuje u ovom koordiniranom poduhvatu, a naročito da obavlja zadatke predviđene u članu 12 stav 2 ovog protokola.

Član 9

POSTUPAK IZVJEŠTAVANJA

1. Svaka strana će kapetanima ili drugim odgovornim licima brodova koji plove pod njenom zastavom i pilotima aviona koji su registrovani na njenoj teritoriji izdavati uputstva zahtijevajući od njih da izvijeste najbržim i najpogodnijim kanalima u datim okolnostima i u mjeri u kojoj se to traži i u skladu sa odgovarajućim odredbama važećih međunarodnih sporazuma, najbližu priobalnu državu i tu stranu:

(a) o svim udesima koji su doveli ili mogu dovesti do ispuštanja u more nafte ili opasnih i škodljivih materija;

(b) o prisustvu, osobinama i količini ispuštene nafte ili opasnih i škodljivih materija, uključujući opasne i škodljive materije u paketima, koji su primijećeni na moru i koji predstavljaju ili će vjerovatno predstavljati prijetnju za morsku sredinu ili obalu ili srodne interese jedne ili više strana;

2. Ne utičući na odredbe člana 20 Protokola, svaka strana će preduzeti odgovarajuće mjere kako bi osigurala da kapetan svakog broda koji plovi u njenim teritorijalnim vodama ispunjava obaveze iz stava 1, tačke (a) i (b) ovog člana i može da zatraži pomoć od regionalnog centra u tom smislu. Ona će obavijestiti Međunarodnu organizaciju za pomorstvo o preduzetim mjerama.

3. Svaka strana će licima koja su zadužena za pomorske luke ili za upotrebu kapaciteta koji su pod njenom jurisdikcijom izdavati uputstva zahtijevajući od njih da je izvijeste, u skladu sa primjenjivim zakonima, o svim udesima koji nastanu ili mogu nastati usljed ispuštanja nafte ili opasnih i štetnih materija.

4. U skladu sa odgovarajućim odredbama Protokola o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja nastalog usljed istraživanja i iskorišćavanja epikontinentalnog pojasa, morskog dna i podmorja, svaka strana će licima koja su zadužena za konstrukcije koje se nalaze na moru, a koje su pod njenom jurisdikcijom izdavati uputstva zahtijevajući od njih da je izvijeste najbržim i najpogodnijim kanalima u datim okolnostima, i u skladu sa postupkom izvještavanja koji je ona propisala, o svim udesima koji su nastali ili mogu nastati usljed ispuštanja nafte ili opasnih i štetnih materija.

5. U stavovima 1, 3 i 4 ovog člana, izraz »udes« označava događaj u kome se ispunjavaju uslovi opisani u ovim stavovima bez obzira da li se radi o slučaju zagađivanja mora.

6. Ukoliko se desi slučaj zagađivanja mora, podaci prikupljeni u skladu sa stavovima 1, 3 i 4 saopštavaju se regionalnom centru.

7. Obavještenja, prikupljena u skladu sa stavovima 1, 3 i 4 ovog člana, dostavlja bez odlaganja i drugim stranama koje mogu biti pogođene zagađivanjem:

- (a) strana koja je primila obavještenje, po mogućnosti neposredno ili preko regionalnog centra, ili
- (b) regionalni centar.

U slučaju neposrednog obavješćavanja između strana, one će obavijestiti regionalni centar o preduzetim mjerama, a centar će o tome obavijestiti ostale strane.

8. Za obaveštavanje o slučajevima zagađenja koje se zahtijeva u st. 6 i 7 ovog člana, strane će koristiti međusobno usaglašeni standardni obrazac koji predloži regionalni centar.

9. Primjenom odredaba stava 7 ovog člana, strane nijesu obavezne da ispune obavezu utvrđenu u članu 9 stav 2 Konvencije.

Član 10

OPERATIVNE MJERE

1. Svaka strana koja se suoči sa slučajem zagađivanja treba da:

- (a) izvrši potrebnu procjenu vrste, obima i mogućih posljedica zagađivanja koje zahtijeva hitne mjere, ili, u zavisnosti od slučaja, vrste i približne količine nafte ili opasnih i škodljivih materija, kao i pravca i brzine kretanja slojeva prolivenih materija;

- (b) preduzme sve mjere, koje su praktično moguće, kako bi se spriječile, smanjile i u najvećoj mogućoj mjeri otklonile posledice zagađivanja;

- (c) odmah obavijesti sve strane koje mogu biti pogođene zagađivanjem o svojoj procjeni i svakoj akciji koju je preduzela ili namjerava da preduzme, uz istovremeno dostavljanje istih obavješćenja regionalnom centru, koji ih prenosi svim ostalim stranama;

- (d) i dalje osmatra situaciju sve dok je to moguće i da o tome izvještava u skladu sa članom 9 ovog protokola.

2. U slučajevima kada se preduzima akcija borbe protiv zagađivanja koje potiče sa nekog broda, preduzeće se sve potrebne mjere kako bi se zaštitili:

- (a) životi ljudi;

- (b) sam brod, pri čemu štetu po životnu sredinu uopšte treba spriječiti ili svesti na minimum.

Svaka strana koja preduzme takvu akciju obavijestiće o tome Međunarodnu organizaciju za pomorstvo bilo neposredno bilo preko regionalnog centra.

Član 11

VANREDNE MJERE NA BRODOVIMA, INSTALACIJAMA NA MORU I U LUKAMA

1. Svaka strana preduzima neophodne mjere kako bi osigurala da brodovi koji plove pod njenom zastavom imaju spreman plan reagovanja u kritičnim situacijama zagađivanja koji se zahtijeva i koji je u skladu sa odgovarajućim međunarodnim propisima.

2. Svaka strana od kapetana brodova koji plove pod njenom zastavom, u slučaju zagađivanja, zahtijeva da se pridržavaju postupaka opisanih u planu reagovanja u kritičnim situacijama koji se nalazi na tom brodu i naročito da obavijeste odgovarajuće organe, na njihov zahtjev, o svim pojedinostima koje se odnose na brod i njegov teret, a koje su bitne za akcije preduzete u skladu sa članom 9, kao i da saraduju sa tim organima.

3. Bez obzira na odredbe člana 20 protokola, svaka strana preuzima odgovarajuće mjere kako bi osigurala da kapetan svakog broda koji plovi u njenim teritorijalnim vodama ispunjava obavezu iz stava 2 ovog člana i može da zatraži pomoć od regionalnog centra u tom smislu. Ona će obavijestiti Međunarodnu organizaciju za pomorstvo o preduzetim mjerama.

4. Svaka strana zahtijeva da organi ili rukovodioci nadležni za pomorske luke i korišćenje kapaciteta koji su pod njenom jurisdikcijom, ukoliko to smatra potrebnim, imaju planove za postupanje u vanrednim situacijama zagađivanja ili slične aranžmane koji su usaglašeni sa nacionalnim sistemom ustanovljenim u skladu sa članom 4 ovog protokola i odobrenim u skladu sa postupcima koje odredi nadležni nacionalni organ.

5. Svaka strana zahtijeva da rukovodioci nadležni za instalacije na moru koje su pod njenom jurisdikcijom imaju plan postupanja u vanrednim okolnostima za borbu protiv svakog nastalog zagađivanja, koji je usaglašen sa nacionalnim sistemom ustanovljenim u skladu sa članom 4 ovog protokola i odobrenim u skladu sa postupcima koje odredi nadležni nacionalni organ.

Član 12

PRUŽANJE POMOĆI

1. Svaka strana, kojoj je potrebna pomoć u borbi protiv zagađivanja može zatražiti pomoć od drugih strana, neposredno ili preko regionalnog centra, počev najprije od onih strana koje će vjerovatno biti pogođene zagađivanjem. Ta pomoć može se naročito sastojati u savjetima stručnjaka i isporuci ili stavljanju na raspolaganje toj strani potrebnog specijalizovanog osoblja, proizvoda, opreme i plovnih objekata. Strane od kojih se traži pomoć treba da učine sve što je u njihovoj moći da pruže tu pomoć.

2. Ako strane angažovane u nekoj operaciji borbe protiv zagađivanja ne mogu da se slože o organizaciji te operacije, regionalni centar može, uz saglasnost svih uključenih strana, vršiti koordinaciju djelovanja sredstava kojima se te strane koriste.

3. U skladu sa važećim međunarodnim sporazumima, svaka strana dužna je da preduzme neophodne zakonske i administrativne mjere kako bi omogućila:

(a) da brodovi, vazduhoplovi i druga sredstva saobraćaja koja se angažuju u borbi protiv nastalog zagađivanja ili kojima se prevoze ljudi, teret, materijali i oprema koji su potrebni za borbu protiv tog zagađivanja mogu da dođu na njenu teritoriju, da se na njoj koriste i da je napuste;

(b) da ljudi, teret, materijali i oprema iz tačke (a) ovog člana mogu na ekspeditivan način da uđu na njenu teritoriju, prođu kroz nju i da je napuste.

Član 13

NADOKNADA TROŠKOVA PRUŽANJA POMOĆI

1. Ako sporazum o finansijskim aranžmanima koji se odnose na akcije koje strane preduzimaju u borbi protiv slučajeva zagađivanja nije bio zaključen na bilateralnoj ili multilateralnoj osnovi prije nastanka zagađivanja, strane snose troškove svojih odnosnih radnji u borbi protiv zagađivanja u skladu sa stavom 2 ovog člana.

2. (a) Ako je jedna strana preduzela akcije na izričit zahtjev druge strane, strana koja je uputila zahtjev nadoknadiće troškove tih radnji strani koja je pružila pomoć. Ako je zahtjev otkazan, strana koja je uputila zahtjev snosiće nastale troškove strane koja je pružila pomoć.

(b) Ako je neka strana preduzela akcije na svoju sopstvenu inicijativu, ta strana će snositi troškove svojih radnji.

(c) Načela iz tačaka (a) i (b) ovog stava primjenjuju se ukoliko se dotične strane drukčije ne dogovore u svakom pojedinačnom slučaju.

3. Ukoliko nije drukčije dogovoreno, troškovi akcija koje preduzme jedna strana na zahtjev druge strane obračunavaju se na fer način u skladu sa zakonom i postojećom praksom strane koja pruža pomoć u pogledu nadoknade takvih troškova.

4. Strana koja upućuje zahtjev za pomoć i strana koja pruža pomoć saraduju, kad je to prikladno, u okončavanju eventualnog spora usljed podnošenja reklamacije za nadoknadu. U tom cilju, one će razmotriti postojeće pravne režime. Ako tako zaključen spor ne dozvoljava punu nadoknadu troškova nastalih u operaciji pružanja pomoći, strana koja je uputila zahtjev može da traži od strane koja je pružila pomoć da odustane od nadoknade troškova koji prelaze već nadoknađeni iznos ili da smanje troškove koji su obračunati u skladu sa stavom 3 ovog člana. Ona takođe može da zatraži odlaganje nadoknade tih troškova. Prilikom razmatranja takvog zahtjeva, strane koje pružaju pomoć pažljivo će razmotriti potrebe zemalja u razvoju.

5. Odredbe ovog člana neće se tumačiti na način koji bi ometao ostvarivanje prava strana da od trećih strana izvrše nadoknadu troškova radnji preduzetih u borbi protiv zagađivanja po drugim važećim odredbama i pravilima nacionalnog i međunarodnog prava koje se primjenjuje na jednu ili na drugu stranu uključenu u pružanje pomoći.

Član 14

PRIHVATNI KAPACITETI U LUKAMA

1. Strane će pojedinačno, bilateralno ili multilateralno preduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurali da prihvatni kapaciteti koji ispunjavaju potrebe brodova budu na raspolaganju u njihovim lukama i pristaništima. One će obezbijediti efikasno korišćenje ovih kapaciteta koje neće prouzrokovati neželjena kašnjenja za brodove.

Strane se pozivaju da istraže načine i sredstva za zaračunavanje razumnih troškova za korišćenje tih kapaciteta.

2. Strane će takođe osigurati da budu obezbijeđeni adekvatni prihvatni kapaciteti za brodove koji se koriste u rekreativne svrhe.
3. Strane će preduzeti sve neophodne mjere kako bi osigurali da se prihvatni kapaciteti koriste na efikasan način koji ograničava bilo kakav uticaj odlaganja otpadnih i drugih materija iz tih kapaciteta na morsku sredinu.
4. Strane će preduzeti neophodne mjere kako bi brodovi koji koriste njihove luke dobili ažurne podatke koji su bitni za obaveze koje proističu iz MARPOL-a 73/78 i iz njihove važeće zakonske regulative u ovoj oblasti.

Član 15

EKOLOŠKI RIZICI POMORSKOG SAOBRAĆAJA

U skladu sa opšte prihvaćenim međunarodnim pravilima i standardima i globalnim mandatom Međunarodne organizacije za pomorstvo, strane će pojedinačno, bilateralno ili multilateralno preduzeti sve neophodne mjere kako bi procijenile ekološke rizike priznatih putnih pravaca koji se koriste u pomorskom saobraćaju i preduzeće sve odgovarajuće mjere u cilju smanjivanja rizika od dešavanja udesa ili ekoloških posljedica takvih udesa.

Član 16

PRIHVAT BRODOVA U NEVOLJI U LUKAMA I MJESTO SMJEŠTAJA

Strane će definisati nacionalne, subregionalne ili regionalne strategije o prihvatanju brodova koji su u nevolji i predstavljaju prijetnju za morsku sredinu u mjestima za smještaj, uključujući luke. One će u tom cilju saradivati i obavještavati regionalni centar o usvojenim mjerama.

Član 17

SUBREGIONALNI UGOVORI

Strane mogu da dogovaraju, razvijaju i održavaju odgovarajuće bilateralne ili multilateralne subregionalne ugovore kako bi omogućile sprovođenje ovog protokola ili njegovih djelova. Na zahtjev zainteresovanih strana, regionalni centar će im, u okviru svojih dužnosti, pružiti pomoć u procesu izrade i sprovođenja ovih subregionalnih ugovora.

Član 18

SASTANCI

1. Redovni sastanci strana ovog protokola organizovaće se prilikom redovnih sastanaka strana ugovornica konvencije, koji se održavaju u skladu sa članom 18 Konvencije. Strane ovog protokola mogu takođe održavati vanredne sastanke predviđene članom 18 Konvencije.
2. Strane ovog protokola imaće na sastancima dužnost naročito:

(a) da ispituju i razmotre izvještaje regionalnog centra o primjeni ovog protokola i naročito njegovih čl. 4, 7 i 16;

(b) da formulišu i usvoje strategije, akcione planove i programe za primjenu ovog protokola;

(c) da prate i razmatraju efikasnost ovih strategija, akcionih planova i programa, kao i potrebu usvajanja novih strategija, akcionih planova i programa i da izrade mjere u tom cilju;

(d) da vrše i ostale dužnosti koje mogu biti bitne za primjenu ovog protokola.

Član 19

ODNOS PREMA KONVENCIJI

1. Odredbe konvencije koje se odnose na bilo koji protokol primjenjivaće se i na ovaj protokol.

2. Poslovnik i finansijske odredbe usvojene u skladu sa članom 24 Konvencije primjenjivaće se i na ovaj protokol, ukoliko se strane ne dogovore drukčije.

ZAVRŠNE ODREDBE

Član 20

UTICAJ PROTOKOLA NA DOMAĆE ZAKONSKE PROPISE

U primjeni odredaba ovog protokola, pravo strana da usvoje odgovarajuće strožije domaće mjere ili druge mjere u saglasnosti sa međunarodnim pravom, u vezi sa pitanjima na koja se odnosi ovaj protokol, neće biti ugroženo.

Član 21

ODNOS PREMA TREĆIM STRANAMA

Strane će, kada je to primjereno, pozvati države koje nijesu potpisnice protokola i međunarodne organizacije na saradnju u primjeni protokola.

Član 22

POTPISIVANJE

Ovaj protokol je otvoren za potpisivanje u Valeti, Malta, 25. januara 2002. godine i u Madridu od 26. januara 2002. do 25. januara 2003. godine za sve strane ugovornice konvencije.

Član 23

RATIFIKACIJA, PRIHVATANJE ILI ODOBRAVANJE

Ovaj protokol podliježe ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju. Instrumenti o ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju biće deponovani kod Vlade Španije koja će vršiti dužnosti deponitara.

Član 24

PRISTUPANJE

Ovaj protokol je otvoren za pristupanje bilo kojoj strani ugovornici konvencije od 26. januara 2003. godine.

Član 25

STUPANJE NA SNAGU

1. Ovaj protokol stupa na snagu tridesetog dana od dana deponovanja šestog instrumenata o ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju tog protokola ili pristupanja takvom protokolu.
2. Od datuma stupanja na snagu, ovaj protokol će zamijeniti Protokol o saradnji u borbi protiv zagađivanja Sredozemnog mora naftom i drugim štetnim materijama u slučaju udesa iz 1976. godine u odnosima između strana oba ova instrumenta.

**PROTOKOL
O ZAŠTITI SREDOZEMNOG MORA OD ZAGAĐIVANJA
IZ KOPNENIH IZVORA I KOPNENIH AKTIVNOSTI**

Strane ugovornice ovog protokola,

budući da su strane ugovornice Konvencije o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja, koja je usvojena u Barceloni 16. februara 1976. i dopunjena 10. juna 1995. godine;

u cilju sprovođenja člana 4 stav 5 i čl. 8 i 21 ove konvencije;

imajući u vidu sve veći ekološki pritisak koji je rezultat ljudskih aktivnosti u području Sredozemnog mora, naročito na polju industrijalizacije i urbanizacije, kao i sezonskog povećanja stanovništva u priobalnim područjima usljed turizma;

uviđajući opasnost po morsku sredinu, živa bića i zdravlje ljudi koja potiče od zagađivanja iz kopnenih izvora i aktivnosti kao i ozbiljne probleme koji zbog toga nastaju u mnogim priobalnim vodama i ušćima rijeka na Sredozemnom moru, prvenstveno usled ispuštanja neprerađenih, nedovoljno prerađenih ili neadekvatno odloženog neindustrijskog ili industrijskog otpada koji sadrže materije koje su toksične, nerazgradive i podložne biološkom nagomilavanju;

primjenjujući princip predostrožnosti i princip »zagađivač plaća«, vršeći ocjenu uticaja na životnu sredinu i koristeći najbolje raspoložive tehnike i najbolje provjerene mjere zaštite životne sredine, uključujući tehnologije čiste proizvodnje, predviđene članom 4. konvencije;

priznajući razliku u nivoima razvoja između priobalnih država i vodeći računa o ekonomskim i socijalnim imperativima zemalja u razvoju,

odlučne da, u bliskoj saradnji preduzmu neophodne mjere za zaštitu Sredozemnog mora od zagađivanja iz kopnenih izvora i aktivnosti,

uzimajući u obzir Globalni program djelovanja u zaštiti morske sredine od kopnenih aktivnosti, koji je usvojen u Vašingtonu, D.C., 3. novembra 1995,

dogovorile su se o sledećem:

Član 1

OPŠTE ODREDBE

Strane ugovornice ovog protokola (u daljem tekstu: »strane«) preduzeće sve odgovarajuće mjere kako bi spriječile, smanjile, suzbile i u najvećoj mogućoj mjeri otklonile zagađivanje u području Sredozemnog mora nastalo usljed izliva iz rijeka, objekata na obali ili kanala, ili bilo kojih drugih kopnenih izvora i aktivnosti na svojim teritorijama, dajući prio-

ritet postepenom prestanku korišćenja sirovina koje su toksične, nerazgradive i podložne biološkom nagomilavanju.

Član 2

DEFINICIJE

Za svrhe ovog protokola:

(a) Izraz »konvencija« označava Konvenciju o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja, koja je usvojena u Barceloni 16. februara 1976. i dopunjena 10. juna 1995. godine;

(b) Izraz »Organizacija« označava instituciju iz člana 17 Konvencije;

(c) Izraz »linija razgraničenja slatke i morske vode« označava mjesto u vodenim tokovima na kojem se, u periodu osjeke i niskog nivoa slatkih voda, pojavljuje prilično povećanje saliniteta zbog prisustva morske vode;

(d) Izraz »hidrološki bazen« označava sve vode sliva na teritorijama strana ugovornica, koje otiču u područje Sredozemnog mora koje je određeno u članu 1 Konvencije.

Član 3

PODRUČJE PRIMJENE PROTOKOLA

Područje na koje se ovaj protokol primjenjuje (u daljem tekstu: »područje primjene protokola«) je:

(a) područje Sredozemnog mora određeno u članu 1 Konvencije;

(b) hidrološki bazen područja Sredozemnog mora;

(c) vode sa kopnene strane osnovnih linija sa kojih se vrši mjerenje širine teritorijalnih voda i koje se protežu, u slučaju vodenih tokova, do linije razgraničenja slatke i slane vode;

(d) pomiješane vode, priobalne slane vode koje uključuju močvare i lagune na obali i podzemne vode koje su povezane sa Sredozemnim morem.

Član 4

PRIMJENA PROTOKOLA

1. Ovaj protokol se primjenjuje na:

(a) izlive koji potiču iz kopnenih stacionarnih i nestacionarnih izvora i aktivnosti na teritoriji strana ugovornica koje mogu da pogode područje Sredozemnog mora posredno ili neposredno. Ovi izlivi uključuju i one koji dopiru do područja Sredozemnog mora, prema definiciji iz člana 3 (a), (c) i (d) ovog protokola, preko odlaganja na obali, rijeka, kanala ili drugih vodenih tokova, uključujući podzemne vodene tokove, ili kroz oticanje ili odlaganje ispod morskog dna gdje postoji pristup sa kopna;

(b) sirovine od zagađujućih supstanci koje se prenose u područje Sredozemnog mora atmosferskim putem iz kopnenih izvora ili aktivnosti na teritoriji strana ugovornica pod uslovima koji su definisani u prilogu III uz ovaj protokol;

2. Ovaj protokol se takođe primjenjuje na zagađujuće izlive iz stalnih konstrukcija na moru koje su pod jurisdikcijom neke strane i koje ne služe u svrhe istraživanja i iskorišćavanja mineralnih resursa epikontinentalnog pojasa i morskog dna i podmorja.

3. Strane pozivaju države koje nijesu strane protokola i koje na svojoj teritoriji imaju djelove hidrološkog bazena područja Sredozemnog mora da sarađuju u primjeni protokola.

Član 5

OPŠTE OBAVEZE

1. Strane se obavezuju da će ukloniti zagađivanje koje potiče iz kopnenih izvora i aktivnosti i naročito prekinuti unošenje materija koje su toksične, otporne i podložne biološkom nagomilavanju i koje su navedene u prilogu I.

2. U tom cilju one će razraditi i sprovesti, pojedinačno ili zajednički, zavisno od okolnosti, nacionalne i regionalne akcione planove i programe, koji sadrže mjere i dinamički plan za njihovu realizaciju.

3. Strane će usvojiti prioritete i dinamički plan za sprovođenje akcionih planova, programa i mjera vodeći računa o elementima koji su sadržani u prilogu I i koji će biti periodično razmatrani.

4. Prilikom usvajanja akcionih planova, programa i mjera, strane će voditi računa, bilo pojedinačno ili zajednički, o najboljim raspoloživim tehnikama i najboljim provjerenim mjerama za zaštitu sredine, koje uključuju, gdje je primjenjivo, tehnologije čiste proizvodnje, vodeći računa o kriterijumima iz priloga IV.

5. Strane će preduzeti preventivne mjere kako bi svele na minimum rizik od zagađivanja prouzrokovanog udesima.

Član 6

SISTEM DAVANJA OVLAŠĆENJA ILI REGULACIJE

1. Izlivi u područje primjene protokola i ispuštanje u vodu ili vazduh koje dopire do područja Sredozemnog mora, prema definiciji iz člana 3 (a), (c) i (d) ovog protokola, i koje može da ga pogodi, podliježu strogom izdavanju ovlašćenja i regulaciji nadležnih organa strana, vodeći računa o odredbama ovog protokola i priloga II uz protokol, kao i o odgovarajućim odlukama i preporukama sa sastanaka strana ugovornica.

2. U tom cilju, strane će omogućiti da nadležni organi vrše inspekciju sistema kako bi procijenili njihovu usaglašenost sa ovlašćenjima i propisima.

3. Organizacija može, na zahtjev, pružati pomoć stranama u osnivanju novih ili jačanju postojećih struktura nadležnih za kontrolu usaglašenosti sa ovlašćenjima i propisima. Ta pomoć uključuje i posebnu obuku osoblja.

4. Strane utvrđuju odgovarajuće sankcije u slučaju neusaglašenosti sa ovlaštenjima i propisima i staraju se o njihovoj primjeni.

Član 7

ZAJEDNIČKE SMJERNICE, STANDARDI I KRITERIJUMI

1. Strane će progresivno formulirati i usvajati, u saradnji sa nadležnim međunarodnim organizacijama, zajedničke smjernice i, po potrebi, standarde odnosno kriterijume koji će se odnositi naročito na:

(a) dužinu, dubinu i položaj cjevovoda za izlive iz priobalnog područja, vodeći naročito računa o metodima prethodnog prečišćavanja otpadnih voda;

(b) posebne zahtjeve za otpadne vode koje zahtijevaju poseban tretman;

(c) kvalitet morske vode koja se koristi za specifične namjene i koja je neophodna za zaštitu ljudskog zdravlja, živih bića i ekosistema;

(d) kontrolu i postepenu zamjenu proizvoda, instalacija i industrijskih i ostalih procesa koji prouzrokuju značajno zagađivanje morske sredine;

(e) specifične zahtjeve u pogledu količine ispuštenih materija (navedenih u prilogu I), njihove koncentracije u otpadnim vodama i metodama za njihovo ispuštanje.

2. Bez obzira na odredbe člana 5 ovog protokola, te zajedničke smjernice, standardi, odnosno kriterijumi vodiće računa o lokalnim ekološkim, geografskim i fizičkim karakteristikama, ekonomskoj sposobnosti strana i njihovom potrebom za razvojem, nivou postojećeg zagađivanja i stvarnoj sposobnosti apsorbovanja morske sredine.

3. Akcioni planovi, programi i mjere iz čl. 5 i 15 ovog protokola biće usvojeni vodeći računa, u cilju postepene primjene, o mogućnostima prilagođavanja i promjene namjene postojećih instalacija, ekonomskim mogućnostima strana i njihovoj potrebi za razvojem.

Član 8

STALNI NADZOR

U okviru odredaba, kao i programa stalnog nadzora predviđenih u članu 12 Konvencije, i ukoliko bude potrebno u saradnji sa nadležnim međunarodnim organizacijama, strane će, čim prije budu u mogućnosti izvoditi aktivnosti praćenja i objaviće svoje nalaze u javnosti u cilju:

(a) sistematske ocjene, koliko je to moguće, nivoa zagađenosti duž njihovih obala, naročito u odnosu na one sektore djelatnosti i kategorije materija koje su navedene u prilogu I i periodičnog obavještanja u tom smislu;

(b) ocjene djelotvornosti akcionih planova, programa i mjera ostvarenih u skladu sa ovim protokolom kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri uklonilo zagađivanje morske sredine.

Član 9

NAUČNA I TEHNIČKA SARADNJA

U skladu sa članom 13 Konvencije, strane će saradivati na naučnim i tehnološkim poljima koja su u vezi sa zagađivanjem iz kopnenih izvora i aktivnosti, a naročito u istraživanjima unošenja, puteva i efekata zagađivača i razvoja novih metoda za njihovo prečišćavanje, smanjivanje ili eliminaciju, kao i razvoja čistih proizvodnih procesa u tom smislu. U tom cilju, strane će naročito nastojati da:

- (a) vrše razmjenu naučnih i tehničkih informacija;
- (b) koordiniraju svoje istraživačke programe;
- (c) unapređuju pristup ekološki zdravim tehnologijama uključujući tehnologiju čiste proizvodnje, kao i prelazak na ove tehnologije.

Član 10

TEHNIČKA POMOĆ

1. Strane će, neposredno ili uz pomoć nadležnih regionalnih ili drugih međunarodnih organizacija, bilateralno ili multilateralno, saradivati u cilju formulisanja i, koliko je to moguće, sprovođenja programa pomoći zemljama u razvoju, naročito u oblastima nauke, obrazovanja i tehnologije, kako bi se spriječilo, smanjilo ili, po potrebi postepeno ukinulo unošenje zagađivača iz kopnenih izvora i aktivnosti i njihovi štetni efekti po morsku sredinu.
2. Tehnička pomoć bi naročito obuhvatala obuku naučnog i tehničkog kadra, kao i sticanje, korišćenje i proizvodnju odgovarajuće opreme u tim zemljama i, po potrebi tehnologija čiste proizvodnje, po povoljnim uslovima koji bi se dogovorili između uključenih strana.

Član 11

PREKOGRANIČNO ZAGAĐIVANJE

1. Ako postoji vjerovatnoća da izlivi iz vodenog toka koji teče peko teritorija dvije ili više strana i predstavlja granicu između njih izazovu zagađivanje morske sredine u području primjene protokola, dotične strane se pozivaju da, poštujući odredbe ovog protokola u mjeri u kojoj se na njih odnosi, sarađuju kako bi obezbijedili njegovu punu primjenu.
2. Strana neće biti odgovorna za bilo koje zagađivanje koje potiče sa teritorije države koja nije strana ugovornica. Međutim, pomenuta strana će nastojati da sarađuje sa pomenutom državom kako bi omogućila punu primjenu protokola.

Član 12

RJEŠAVANJE SPOROVA

1. Vodeći računa o članu 28 stav 1 Konvencije, ako će kopneno zagađivanje koje potiče sa teritorije jedne strane najvjerojatnije direktno ugroziti interese jedne ili više drugih strana, dotične strane se obavezuju da će, na zahtjev jedne ili više od njih, stupiti u konsultacije kako bi se iznašlo zadovoljavajuće rešenje.
2. Na zahtjev bilo koje od dotičnih strana, to pitanje će se staviti na dnevni red narednog sastanka strana koji se održava u skladu sa članom 14 ovog protokola. Na sastanku se mogu donijeti preporuke u cilju postizanja zadovoljavajućeg rešenja.

Član 13

IZVJEŠTAJI

1. Strane će na sastancima strana ugovornica svake dvije godine, ukoliko se na sastanku strana ugovornica ne odluči drukčije, podnositi izvještaje preko Organizacije, o preduzetim mjerama, postignutim rezultatima i, ukoliko se takav slučaj pojavi, o teškoćama na koje se naišlo u primjeni ovog protokola. Postupak podnošenja ovih izvještaja odrediće se na sastancima strana.
2. Takvi izvještaji će, između ostalog, obuhvatati:
 - (a) statističke podatke o izdatim odobrenjima u skladu sa članom 6 ovog protokola;
 - (b) podatke koji su rezultat stalnog nadzora predviđenog članom 8 ovog protokola;
 - (c) količine materija koje izazivaju zagađivanje koje su ispuštene sa njihovih teritorija;
 - (d) akcione planove, programe i mjere koji su sprovedeni u skladu sa čl. 5, 7 i 15 ovog protokola.

Član 14

SASTANCI

1. Redovni sastanci strana organizovaće se prilikom redovnih sastanaka strana ugovornica konvencije koji se održavaju u skladu sa članom 18 Konvencije. Strane takođe mogu održavati vanredne sastanke u skladu sa članom 18. konvencije.
2. Strane ovog protokola će na sastancima imati, između ostalog, sljedeće dužnosti:
 - (a) da prate primjenu ovog protokola i razmatraju djelotvornost usvojenih akcionih planova, programa i mjera;
 - (b) da revidiraju i dopunjavaju bilo koji prilog uz ovaj protokol, po potrebi;
 - (c) da formulišu i usvajaju akcione planove, programe i mjere u skladu sa čl. 5, 7 i 15 ovog protokola;

- (d) da usvajaju, u skladu sa članom 7 ovog protokola, zajedničke smjernice, standarde odnosno kriterijume, u bilo kojoj formi koju strane odaberu;
- (e) da daju preporuke u skladu sa članom 12 stav 2 ovog protokola;
- (f) da razmatraju izvještaje koje strane dostave u skladu sa članom 13 ovog protokola;
- (g) da vrše i sve ostale funkcije koje mogu biti potrebne za primjenu ovog protokola.

Član 15

USVAJANJE AKCIONIH PLANOVA, PROGRAMA I MJERA

1. Na sastancima strana će se, dvotrećinskom većinom glasova, usvajati kratkoročni i srednjoročni regionalni akcioni planovi i programi koji sadrže mjere i dinamički plan za njihovu realizaciju, predviđene u članu 5 ovog protokola.
2. Regionalne akcione planove i programe iz stava 1 ovog člana formulisaće Organizacija, a razmatraće ih i odobravati odgovarajući tehnički organ strana ugovornica u roku od najviše jedne godine nakon stupanja na snagu izmjena i dopuna ovog protokola. Ti regionalni akcioni planovi i programi biće stavljeni na dnevni red narednog sastanka strana radi usvajanja. Isti postupak će se primjenjivati za sve dodatne akcione planove i programe.
3. Mjere i dinamički planovi usvojeni u skladu sa stavom 1. ovog člana sekretarijat će saopštiti svim stranama. Te mjere i dinamički planovi postaju obavezujući 180-og dana od dana obavještanja za one strane koje sekretarijatu nijesu uputile prigovor u roku od 179 dana od dana prijema obavještenja.
4. Strane koje su uputile prigovor u skladu sa prethodnim stavom ovog člana će na sastanku obavijestiti strane o odredbama koje namjeravaju da predlože, s tim što se podrazumijeva da ove strane mogu u bilo kojem trenutku da daju saglasnost na ove mjere ili dinamičke planove.

Član 16

ZAVRŠNE ODREDBE

1. Odredbe konvencije koje se odnose na bilo koji protokol shodno će se primjenjivati i na ovaj protokol.
2. Pravilnik i finansijske odredbe usvojene u skladu sa članom 24 Konvencije primjenjivaće se i na ovaj protokol, ukoliko se strane ovog protokola ne dogovore drukčije.
3. Ovaj protokol je otvoren za potpisivanje u Atini od 17. maja 1980. do 16. juna 1980. godine i u Madridu od 17. juna 1980. do 16. maja 1981. godine svim državama koje su pozvane na Konferenciju ovlašćenih predstavnika priobalnih država Sredozemnog regiona o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja iz kopnenih izvora, koja je održana u Atini od 12. maja do 17. maja 1980. godine. Ona je takođe otvorena za potpisivanje do istih datuma Evropskoj ekonomskoj zajednici i bilo kojoj sličnoj regionalnoj ekonomskoj grupaciji u kojoj

je barem jedna članica priobalna država u području Sredozemnog mora, koja vrši nadležnosti u poljima obuhvaćenim ovim protokolom.

4. Ovaj protokol podliježe ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju. Instrumenti ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja deponuju se kod vlade Španije, koja vrši dužnosti depozitara.

5. Od 17. maja 1981. godine, ovaj protokol je otvoren za pristupanje zemljama iz stava 3 ovog člana, Evropskoj ekonomskoj zajednici i bilo kojoj grupaciji iz tog stava.

6. Ovaj protokol stupa na snagu tridesetog dana nakon što strane iz stava 3 ovog člana deponuju najmanje šest instrumenata ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja protokola, odnosno pristupanja protokolu.

Kao potvrda gore navedenog, niže potpisane strane, propisno ovlašćene od svojih vlada, potpisuju ovaj protokol.

Sačinjeno u Atini, 17. maja 1980. i dopunjeno u Sirakuzi 7. marta 1996. godine, u jednom primjerku na arapskom, engleskom, francuskom i španskom jeziku, pri čemu su sva četiri teksta jednako vjerodostojna.

**ELEMENTI KOJE TREBA UZETI U OBZIR U PRIPREMI
AKCIONIH PLANOVA, PROGRAMA I MJERA ZA
ELIMINACIJU ZAGAĐIVANJA IZ KOPNENIH IZVORA I AKTIVNOSTI**

Ovaj prilog sadrži elemente koji će biti uzeti u obzir prilikom izrade akcionih planova programa i mjera za odstranjivanje zagađivanja iz kopnenih izvora i aktivnosti iz čl. 5, 7 i 15 ovog protokola.

Cilj takvih akcionih planova, programa i mjera biće da obuhvate sektore aktivnosti koji su navedeni u dijelu A kao i da obuhvate grupe materija koje su pobrojane u dijelu C, odabrane na osnovu karakteristika navedenih u dijelu B ovog priloga.

Strane treba da utvrde prioritete djelovanja na osnovu relativnog značaja njihovog uticaja na javno zdravlje, životnu sredinu i društveno-ekonomske i kulturne uslove. Ti programi treba da obuhvate stacionarne izvore, nestacionarne izvore i atmosfersko deponovanje.

U izradi akcionih planova programa i mjera strane će, u saglasnosti sa Globalnim programom djelovanja u zaštiti morske sredine od kopnenih aktivnosti, koji je usvojen u Vašingtonu, D.C. 1995. godine, dati prioritet materijama koje su toksične, postojeane i podložne biološkom nagomilavanju, naročito postojećim organskim zagađivačima (POP), kao i obradi i upravljanju otpadnim vodama.

A. SEKTORI AKTIVNOSTI

Prilikom utvrđivanja prioriteta za izradu akcionih planova, programa i mjera za otklanjanje zagađivanja iz kopnenih izvora i aktivnosti, razmatraće se prvenstveno sljedeći sektori aktivnosti (koji nijesu navedeni po redosljedu prioriteta):

1. proizvodnja energije;
2. proizvodnja vještačkih đubriva;
3. proizvodnja i formulacija biocida;
4. farmaceutska industrija;
5. naftne rafinerije;
6. proizvodnja papira i papirne pulpe;
7. proizvodnja cementa;
8. kožarska industrija;
9. industrija metala;
10. rudarstvo;
11. brodogradnja i remont brodova;
12. lučke operacije;
13. tekstilna industrija;
14. elektronska industrija;
15. industrija reciklaže;
16. ostali sektori organske hemijske industrije;

17. ostali sektori neorganske hemijske industrije;
18. turizam;
19. poljoprivreda;
20. stočarstvo;
21. prehrambena industrija;
22. marikultura;
23. prerada i odlaganje opasnih otpadnih materija;
24. prerada i odlaganje otpadnih voda iz domaćinstava;
25. regulisanje čvrstog otpadnog materijala na nivou opština;
26. odvod kanalizacionog mulja;
27. industrija prerade otpadnih materija;
28. spaljivanje otpadnih materija i staranje o njihovim ostacima;
29. radovi koji prouzrokuju fizičke promjene prirodnog stanja obale;
30. transport.

B. KARAKTERISTIKE MATERIJU U SREDINI

U pripremi akcionih planova, programa i mjera, strane treba da vode računa o sljedećim karakteristikama:

1. nerazgradivost;
2. toksičnost ili druga škodljiva svojstva (na primjer, karcinogeno, mutageno, teratogeno);
3. biološko nagomilavanje;
4. radioaktivnost;
5. odnos između koncentracija za koje je zapaženo da imaju efekta i koncentracija kod kojih ne postoji zapažen efekat (NOEC);
6. rizik eutrofitiranja antropogenog porijekla;
7. uticaj i rizici po zdravlje;
8. prekogranični značaj;
9. rizik neželjenih promjena u morskom ekosistemu i efekti koji su nepovratni ili trajni;
10. ometanje održive eksploatacije živih bića ili drugih vidova zakonitog korišćenja mora;
11. uticaj na ukus i/ili miris morskih proizvoda koji su namijenjeni za ljudsku potrošnju;
12. uticaj na miris, boju, providnost ili druge karakteristike morske vode;
13. način širenja (tj. količine o kojima se radi, načini korišćenja i vjerovatnoća da će dospjeti u morsku sredinu).

C. KATEGORIJE MATERIJU

Sljedeće kategorije materija i izvori zagađivanja poslužiće kao smjernica u izradi akcionih planova, programa i mjera:

1. organska jedinjenja halogenih elemenata i supstance koje mogu obrazovati takva jedinjenja u morskoj sredini. Prioritet se daje aldrinu, hlordanu, DDT, dieldrinu, dioksinima i furanima, endrinu, heptahloru, heksahlorobenzanu, mireksu, PCB i toksafenu;
2. organska jedinjenja fosfora i supstance koje mogu da formiraju takva jedinjenja u morskoj sredini;
3. organotinska jedinjenja i supstance koje mogu da formiraju takva jedinjenja u morskoj sredini;
4. policiklični aromatski ugljovodonici;
5. teški metali i njihova jedinjenja;
6. korišćena ulja za podmazivanje;
7. radioaktivne supstance, uključujući njihove otpatke, kada njihovo odlaganje nije u skladu sa principima zaštite od radijacije koje su definisale nadležne međunarodne organizacije vodeći računa o zaštiti morske sredine;
8. biocidi i njihovi derivati;
9. patogeni mikroorganizmi;
10. sirova nafta i ugljovodonici naftnog porijekla;
11. cijanidi i fluoridi;
12. deterđženti koji se ne mogu biološki degradirati i druge površinski aktivne supstance koje se ne mogu biološki degradirati;
13. jedinjenja azota i fosfora i drugih supstanci koje mogu da izazovu eutrofikaciju;
14. otpaci (svi nerazgradivi proizvedeni ili prerađeni čvrsti materijali koji se izbacuju, deponuju ili ostavljaju u morskoj ili priobalnoj sredini);
15. izlivi otpadnih materija povišene temperature;
16. jedinjenja kiselina i baza koja mogu narušiti kvalitet vode;
17. netoksične supstance koje imaju nepovoljan uticaj na sadržaj kiseonika u morskoj sredini;
18. netoksične supstance koje mogu ometati bilo koji vid zakonitog korišćenja mora;
19. netoksične supstance koje mogu imati nepovoljan uticaj na fizičke ili hemijske karakteristike morske vode.

ELEMENTI O KOJIMA TREBA VODITI RAČUNA PRILIKOM IZDAVANJA OVLAŠĆENJA ZA ODLAGANJE OTPADNIH MATERIJA

Prilikom izdavanja ovlašćenja za odlaganje otpadnih materija koje sadrže supstance iz člana 6 ovog protokola, posebno treba voditi računa, zavisno od slučaja, o sljedećim faktorima:

A. KARAKTERISTIKE I SASTAV ODLOŽENOG MATERIJALA

1. Vrsta i veličina stacionarnog ili nestacionarnog izvora (na primjer, industrijski proces);
2. vrsta odloženog materijala (na primjer, porijeklo, prosječan sastav);
3. agregatno stanje odpadaka (na primjer, čvrsto, tečno, muljevito);
4. ukupna količina (odložena zapremina, na primjer, godišnje);
5. obrazac odlaganja (kontinuirano, sa prekidima, sa sezonskim varijacijama itd.);
6. koncentracije u pogledu odgovarajućih sastojaka supstanci koje su navedene u prilogu I i drugih supstanci po potrebi;
7. fizička, hemijska i biohemijska svojstva odloženog otpadnog materijala.

B. KARAKTERISTIKE SASTAVNIH ELEMENATA OTPADNOG MATERIJALA U POGLEDU ŠTETNOSTI

1. Otpornost (fizička, hemijska, biološka) u morskoj sredini;
2. toksičnost i drugi štetni efekti;
3. nagomilavanje u biološkim materijama ili talozima;
4. biohemijska transformacija koja proizvodi štetna jedinjenja;
5. nepovoljan uticaj na sadržaj i ravnotežu kiseonika;
6. podložnost fizičkim, hemijskim i biološkim promjenama i interakcija u vodenoj sredini sa drugim sastojcima morske vode koja može proizvesti štetna biološka ili druga dejstva na bilo koje od vidova korišćenja navedenih u dijelu E ovog priloga;
7. sve ostale karakteristike koje su navedene u prilogu I, dio B.

C. KARAKTERISTIKE LOKACIJE ZA ODLAGANJE I PRIHVATNE SREDINE

1. Hidrografske, meteorološke, geološke i topografske karakteristike priobalnog područja;
2. lokacija i vrsta odlaganja (kanali itd.) i njena povezanost sa drugim područjima (kao što su oblasti za rekreaciju, mrešćenje, uzgajanje riba, za ribolov i uzgajanje ljuskara i mekušaca), kao i drugih odlaganja;
3. početno rastvaranje koje se ostvaruje na mjestu odlaganja u prihvatnu sredinu;

4. karakteristike širenja kao što su djelovanje struja, plime i vjetra na horizontalni prenos i vertikalno miješanje;
5. karakteristike vode koja prima odloženi materijal u pogledu fizičkih, hemijskih, bioloških i ekoloških uslova na mjestu odlaganja;
6. mogućnost prihvatne morske sredine da primi odloženi otpad bez nepoželjnih efekata.

D. RASPOLOŽIVOST TEHNOLOGIJA VEZANIH ZA OTPADNE MATERIJALE

Metodi smanjivanja otpadnog materijala i njegovog odlaganja kad su u pitanju industrijske otpadne vode kao i kanalizacioni odvod iz domaćinstava, treba da se biraju vodeći računa o raspoloživosti i izvodljivosti:

- (a) alternativnih procesa obrade;
- (b) metoda za ponovno korišćenje ili eliminaciju;
- (c) alternativa za odlaganje na kopnu;
- (d) odgovarajućih niskozagađujućih tehnologija.

E. POTENCIJALNO NARUŠAVANJE MORSKIH EKOSISTEMA I VIDOVI KORIŠĆENJA MORSKE VODE

1. Djelovanje na ljudsko zdravlje kroz uticaj zagađenosti na:
 - (a) jestive morske organizme;
 - (b) vode za kupanje;
 - (c) estetiku.
2. Djelovanje na morske ekosisteme, naročito živa bića, vrste koje su pred istrebljenjem i kritična staništa.
3. Djelovanje na ostale vidove zakonitog korišćenja mora.

**USLOVI PRIMJENE NA ZAGAĐIVANJE KOJE SE PRENOSI ATMOSFERSKIM
PUTEM**

U ovom prilogu se definišu uslovi primjene ovog protokola na zagađivanje iz kopnenih izvora koje se prenosi atmosferskim putem u smislu čl. 4.1 (b) ovog protokola.

1. Ovaj protokol se primjenjuje na zagađivanje putem ispuštanja u atmosferu pod sljedećim uslovima:

(a) kada se ispuštena supstanca prenosi ili bi mogla da bude prenesena u područje Sredozemnog mora pod vladajućim meteorološkim uslovima;

(b) kada je unos supstanci u područje Sredozemnog mora opasno za životnu sredinu u pogledu količina iste supstance koje dopijevaju u ovo područje drugim načinima.

2. Ovaj protokol se takođe primjenjuje na zagađivanje putem ispuštanja u atmosferu koje pogađa područje Sredozemnog mora iz kopnenih izvora u okviru teritorija strana i iz fiksnih konstrukcija na moru, u smislu odredaba člana 4.2 ovog protokola.

3. U slučaju zagađivanja područja Sredozemnog mora iz kopnenih izvora atmosferskim putem, odredbe čl. 5 i 6 ovog protokola će se progresivno primjenjivati na odgovarajuće supstance i izvore navedene u prilogu I ovog protokola kao što bude dogovoreno među stranama.

4. U zavisnosti od uslova koji su navedeni u stavu 1 ovog priloga, odredbe člana 7.1. ovog protokola takođe se primjenjuju na:

(a) odlaganje – u pogledu količine i brzine odlaganja – supstanci koje su emitovane u atmosferu, na osnovu informacija koje strane ugovornice imaju o lokaciji i rasprostranjenosti izvora vazdušnog zagađivanja;

(b) sadržaj opasnih supstanci u gorivu i sirovinama;

(c) efikasnost tehnologija za kontrolu zagađenosti vazduha i efikasnije procese proizvodnje i sagorijevanja goriva;

(d) primjenu opasnih supstanci u poljoprivredi i šumarstvu.

5. Odredbe priloga II uz ovaj protokol primjenjuju se na zagađivanje atmosferskim putem kad god je to primjereno. Praćenje zagađenosti vazduha i pravljenje modela uz primjenu prihvatljivih uobičajenih faktora emisije i metodologija vrše se prilikom procjene atmosferskog deponovanja supstanci, kao i popisivanja količina i nivoa emisije zagađivača u atmosferu iz kopnenih izvora.

6. Svi članovi, uključujući njihove djelove u ovom protokolu, koji nijesu pomenuti u stavovima od 1 do 5 ovog priloga jednako će se primjenjivati na zagađivanje iz kopnenih izvora koje se prenosi atmosferskim putem kad god je to primjenjivo i zavisno od uslova iz stava 1 ovog priloga.

**KRITERIJUMI ZA ODREĐIVANJE
NAJBOLJIH RASPOLOŽIVIH TEHNIKA I NAJBOLJIH PROVJERENIH MJERA
ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE**

A. NAJBOLJE RASPOLOŽIVE TEHNIKE

1. Upotrebom najboljih raspoloživih tehnika treba da se naglasi upotreba nezagađujuće tehnologije, ukoliko je moguće.

2. Izraz »najbolje raspoložive tehnike« označava najnoviji (najmoderniji) razvitak procesa, objekata ili metoda rada koji ukazuju na praktičnost određene mjere u ograničavanju ispusta, emisija i otpadaka. U utvrđivanju da li neka grupa procesa, objekata i metoda rada predstavlja najbolje moguće tehnike u opštim ili pojedinačnim slučajevima, posebnu pažnju treba posvetiti sljedećem:

(a) komparativnim procesima, objektima ili metodima rada koji su nedavno sa uspjehom isprobani;

(b) tehnološkim naprecima i promjenama u naučnim saznanjima i shvatanjima;

(c) ekonomskoj izvodljivosti tih tehnika;

(d) rokovima za instaliranje kako u novim tako i u postojećim pogonima;

(e) prirodi i obimu dotičnih ispuštanja i emitovanja.

3. Dakle, slijedi da će se »najbolje raspoložive tehnike« za određeni proces vremenom mijenjati u svjetlu tehnoloških dostignuća, ekonomskih i socijalnih faktora, kao i promjena u naučnim saznanjima i shvatanjima.

4. Ukoliko manje ispuštanje i emitovanje usljed upotrebe najboljih raspoloživih tehnika ne dovede do ekološki prihvatljivih rezultata, moraju se primijeniti dodatne mjere.

5. Izraz »tehnike« obuhvata i primijenjenu tehnologiju i način na koji su instalacije projektovane, izgrađene, održavane, korišćene i razmontirane.

B. NAJBOLJE PROVJERENE MJERE ZA ZAŠTITU SREDINE

6. Izraz »najbolje provjerene mjere za zaštitu sredine« označava primjenu najpodesnije kombinacije mjera i strategija ekološke kontrole. Prilikom vršenja izbora za pojedinačne slučajeve, mora se uzeti u obzir barem sljedeći gradirani spektar mjera:

(a) informisanje i edukacija javnosti i korisnika o ekološkim posljedicama izbora određenih aktivnosti i izbora proizvoda, njihove upotrebe i konačnog odlaganja;

(b) razvoj i primjena dobrog ekološkog ponašanja koje obuhvata sve aspekte aktivnosti u životu jednog proizvoda;

(c) obavezno korišćenje etiketa pomoću kojih se korisnici obavještavaju o ekološkim rizicima tog proizvoda, njegove upotrebe i konačnog odlaganja;

(d) mogućnost uštede resursa, uključujući energiju;

(e) stavljanje sistema za prikupljanje i odlaganje na raspolaganje javnosti;

- (f) izbjegavanje upotrebe opasnih supstanci ili proizvoda i generisanja opasnih otpadaka;
- (g) reciklaža, povraćaj i ponovna upotreba;
- (h) primjena ekonomskih instrumenata na aktivnosti, proizvode ili grupe proizvoda;
- (i) uspostavljanje sistema za izdavanje dozvola, uključujući čitav niz restrikcija ili zabrana.

7. U utvrđivanju koja kombinacija mjera predstavlja najbolju provjerenu mjeru zaštite sredine, u opštim ili pojedinačnim slučajevima, posebnu pažnju treba posvetiti sljedećem:

- (a) ekološkim rizicima proizvoda i njegove proizvodnje, upotrebe i konačnog odlaganja;
- (b) supstituciji aktivnostima ili supstancama koje su manji zagađivači;
- (c) obimu upotrebe;
- (d) potencijalnoj ekološkoj koristi ili šteti od zamijenjenih materijala ili aktivnosti;
- (e) napretku i promjenama u naučnim saznanjima i shvatanjima;
- (f) vremenskim rokovima za realizaciju;
- (g) društvenim i ekonomskim implikacijama.

8. Prema tome, slijedi da će se najbolje provjerene mjere za određeni izvor vremenom mijenjati u svijetlu tehnološkog napretka, ekonomskih i drugih faktora, kao i promjena u naučnim saznanjima i shvatanjima.

9. Ukoliko smanjivanje unošenja usljed primjene najboljih provjerenih mjera zaštite ne dovede do ekološki prihvatljivih rezultata, moraju se primijeniti dodatne mjere i izvršiti redefinicija najbolje provjerene mjere.

**PROTOKOL
O PODRUČJIMA POD POSEBNOM ZAŠTITOM I
BIODIVERZITETU SREDOZEMLJA**

Strane ugovornice ovog protokola,

budući da su strane ugovornice Konvencije o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja, koja je usvojena u Barceloni 16. februara 1976. godine,

svjesne velikog uticaja ljudskih aktivnosti na stanje morske sredine i priobalnog područja i uopšte na ekosisteme područja u kojima preovlađuju karakteristike Sredozemlja,

naglašavajući značaj zaštite i, po potrebi, unapređenja stanja prirodnog i kulturnog nasleđa Sredozemlja, naročito kroz ustanovljavanje područja pod posebnom zaštitom, kao i kroz zaštitu i konzervaciju ugroženih vrsta,

imajući u vidu instrumente koje je usvojila Konferencija Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju i naročito Konvenciju o biodiverzitetu (Rio de Žaneiro, 1992),

svjesni da ukoliko postoji prijetnja od značajnog smanjivanja ili gubitka biodiverziteta, nedostatak pune naučne izvjesnosti ne treba uzimati kao razlog za odlaganje mjera u cilju izbjegavanja ili svođenja na minimum te prijetnje,

imajući u vidu da sve strane ugovornice treba da sarađuju u očuvanju, zaštiti i obnavljanju zdravlja i integriteta ekosistema i da one u tome imaju zajedničke, ali različite odgovornosti,

dogovorile su se o sljedećem:

**DIO I
OPŠTE ODREDBE**

Član 1

DEFINICIJE

Za svrhe ovog protokola:

(a) izraz »konvencija« označava Konvenciju o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja, koja je usvojena u Barceloni 16. februara 1976. i dopunjena u Barceloni 1995. godine;

(b) izraz »biodiverzitet« označava varijabilnost među živim organizmima iz svih izvora uključujući, između ostalog, zemaljske, morske i druge vodene ekosisteme i ekološke komplekse čiji su oni dio; ovo uključuje diverzitet u okviru vrsta, između vrsta i diverzitet ekosistema;

(c) izraz »ugrožene vrste« označava sve vrste koje su u opasnosti od istrebljenja u okviru cijele ili dijela te vrste;

(d) izraz »endemske vrste« označava one vrste koje su ograničene na određeno geografsko područje;

(e) izraz »vrste koje su pred istrebljenjem« označava sve vrste koje će se vjerovatno istrijebiti u doglednoj budućnosti u okviru cijele ili dijela te vrste i čiji opstanak nije vjerovatan ukoliko nastave da djeluju faktori koji prouzrokuju pad u njihovoj brojnosti ili degradaciju njihovih staništa;

(f) izraz »stanje očuvanosti vrste« označava zbir uticaja koji djeluju na jednu vrstu, a koji može da se odrazi na njenu dugoročnu rasprostranjenost i broj;

(g) izraz »strane« označava strane ugovornice ovog protokola;

(h) izraz »Organizacija« označava organizaciju iz člana 2 Konvencije;

(i) izraz »centar« označava Regionalni centar djelovanja za područja pod posebnom zaštitom.

Član 2

GEOGRAFSKO PODRUČJE

1. Područje na koje se ovaj protokol primjenjuje je područje Sredozemnog mora čije su granice definisane u članu 1 Konvencije. Ono takođe uključuje:

- morsko dno i podmorje;

- vode, morsko dno i podmorje na kopnenoj strani osnovne linije sa koje se mjeri širina teritorijalnih voda i koja se proteže, kada je riječ o vodenim tokovima, do linije razgraničenja slatke i morske vode;

- kopnena priobalna područja koja odredi svaka od strana, uključujući površine pod močvarama.

2. Nijedna odredba iz ovog protokola niti akt usvojen na osnovu ovog protokola neće nepovoljno uticati na prava, sadašnje i buduće zahtjeve ili pravna mišljenja bilo koje države u vezi sa pravom mora, a naročito prirodom i prostiranjem teritorijalnih voda, razgraničenjem teritorijalnih voda između država na suprotnim ili susjednim obalama mora, slobodom plovljenja po pučini, pravom i modalitetima prolaska kroz moreuze koji se koriste za međunarodne plovidbe i pravom slobodnog prelaska preko teritorijalnih voda, kao i prirodom i obimom jurisdikcije priobalne države, države zastave i države luke.

3. Nijedan akt ili aktivnost preduzeti na osnovu ovog protokola neće predstavljati osnov za zahtijevanje ili prisvajanje nacionalnog suvereniteta ili ili jurisdikcije ili osporavanje bilo kojeg zahtjeva na nacionalni suverenitet ili jurisdikciju.

Član 3

OPŠTE OBAVEZE

1. Svaka strana će preduzeti neophodne mjere kako bi:

(a) zaštitila, očuvala i vodila na održiv i ekološki zdrav način oblasti od posebne prirodne ili kulturne vrijednosti, a naročito ustanovljavanjem područja pod posebnom zaštitom;

(b) zaštitila, očuvala i pratila ugrožene vrste flore i faune, odnosno, vrste koje su pred istrebljenjem.

2. Strane će, neposredno ili preko nadležnih međunarodnih organizacija, saradivati u očuvanju i održivoj upotrebi biodiverziteta u oblasti na koju se primjenjuje ovaj protokol.

3. Strane će identifikovati i popisati komponente biodiverziteta koje su važne za njegovo očuvanje i održivu upotrebu.

4. Strane će usvojiti strategije, planove i programe za očuvanje biodiverziteta i održivu upotrebu morskih i priobalnih bioloških resursa i uključiti ih u svoje odgovarajuće sektorske i međusektorske politike.

5. Strane će pratiti komponente biodiverziteta iz stava 3 ovog člana, identifikovaće procese i kategorije aktivnosti koje imaju ili vjerovatno mogu imati značajan nepovoljan uticaj na očuvanje i održivu upotrebu biodiverziteta, i pratiće njihove efekte.

6. Svaka strana će primjenjivati mjere predviđene ovim protokolom ne ugrožavajući pri tom suverenitet ili jurisdikciju ostalih strana ili ostalih država. Sve mjere koje jedna strana preduzima u sprovođenju ovih mjera biće u skladu sa međunarodnim pravom.

DIO II OBLASTI ZAŠTITE

ODJELJAK 1 – OBLASTI POD POSEBNOM ZAŠTITOM

Član 4

CILJEVI

Cilj oblasti pod posebnom zaštitom je da se očuvaju:

(a) reprezentativne vrste priobalnih i morskih ekosistema adekvatne veličine kako bi se osigurala njihova dugoročna održivost i sačuvalo njihov biodiverzitet;

(b) staništa koja su u opasnosti od nestanka u njihovoj prirodnoj rasprostranjenosti na Sredozemlju ili koja imaju smanjenu prirodnu rasprostranjenost kao posljedica smanjenja njihove brojnosti ili teritorijalne ograničenosti;

(c) staništa koja su od presudnog značaja za opstanak, razmnožavanje i oporavak ugroženih ili endemskih vrsta flore i faune, odnosno vrsta koje su pred istrebljenjem;

(d) mjesta od naročitog značaja zbog svog naučnog, estetskog, kulturnog ili edukativnog aspekta.

Član 5

USTANOVLJAVANJE OBLASTI POD POSEBNOM ZAŠTITOM

1. Svaka strana može da ustanovi oblasti pod posebnom zaštitom u morskim i priobalnim zonama koje su pod njenim suverenitetom ili jurisdikcijom.
2. Ukoliko neka strana ima namjeru da, u području koje je pod njenim suverenitetom ili nacionalnom jurisdikcijom, ustanovi oblast pod posebnom zaštitom koja se nalazi uz samu granicu ili zonu koja je pod suverenitetom ili nacionalnom jurisdikcijom neke druge strane, nadležni organi dviju strana će nastojati da sarađuju, u cilju postizanja sporazuma o mjerama koje treba preduzeti, i ispitaće, između ostalog, mogućnost da druga strana ustanovi odgovarajuću oblast pod posebnom zaštitom ili usvoji druge odgovarajuće mjere.
3. Ukoliko neka strana ima namjeru da u području koje je pod njenim suverenitetom ili nacionalnom jurisdikcijom, ustanovi oblast pod posebnom zaštitom koja se nalazi uz samu granicu ili zonu koja je pod suverenitetom ili nacionalnom jurisdikcijom države koja nije strana ovog protokola, strana će nastojati da sarađuje sa tom državom na način opisan u prethodnom stavu.
4. Ukoliko država koja nije članica ovog protokola ima namjeru da ustanovi oblast pod posebnom zaštitom koja se nalazi uz samu granicu ili zonu koja je pod suverenitetom ili nacionalnom jurisdikcijom strane ovog protokola, ta strana će nastojati da sarađuje sa tom državom na način opisan u stavu 2 ovog člana.

Član 6

MJERE ZAŠTITE

Strane će, u skladu sa međunarodnim pravom i vodeći računa o karakteristikama svake oblasti pod posebnom zaštitom, preduzeti potrebne mjere zaštite, a naročito:

- (a) jačanje primjene drugih protokola uz konvenciju i drugih relevantnih sporazuma u kojima su one strane;
- (b) zabrana potapanja ili odlaganja otpadaka i drugih materija koje će vjerovatno posredno ili neposredno narušiti integritet oblasti pod posebnom zaštitom;
- (c) regulisanje prolaska brodova i svakog zaustavljanja ili usidranja;
- (d) regulisanje uvođenja bilo kojih vrsta koje nijesu autohtone u datoj oblasti koja je pod posebnom zaštitom, ili genetski modifikovanih vrsta, kao i uvođenje ili ponovno uvođenje vrsta koje su prisutne ili su bile prisutne u oblasti pod posebnom zaštitom;
- (e) regulisanje ili zabrana bilo kakve aktivnosti koja uključuje istraživanje ili modifikaciju zemljišta ili eksploataciju podmorja kopnenog dijela, morskog dna ili podmorja;
- (f) regulisanje svih naučnoistraživačkih aktivnosti;
- (g) regulisanje ili zabrana ribolova, lova, odvođenja životinja i branja biljaka ili njihovog uništavanja, kao i trgovine životinjama, djelovima životinja, biljem, djelovima biljaka, koje potiču sa oblasti pod posebnom zaštitom;
- (h) regulisanje i po potrebi zabrana svake druge aktivnosti ili radnje koja može da naruši ili poremeti vrste ili koja može da dovede u opasnost stanje konzervisanosti

ekosistema ili vrsta ili bi mogla da naruši prirodne ili kulturne karakteristike oblasti pod posebnom zaštitom;

(i) bilo koje druge mjere čiji je cilj očuvanje ekoloških i bioloških procesa i pejzažnih vrijednosti.

Član 7

PLANIRANJE I UPRAVLJANJE

1. Strane će, u skladu sa odredbama međunarodnog prava, usvojiti mjere planiranja, upravljanja, nadgledanja i praćenja za oblasti koje su pod posebnom zaštitom.

2. Te mjere treba da za svaku od oblasti pod posebnom zaštitom obuhvate:

(a) izradu i usvajanje plana upravljanja kojim se preciziraju primjenjivi pravni i institucionalni okvir i mjere upravljanja i zaštite;

(b) kontinuirano praćenje ekoloških procesa, staništa, populacione dinamike, pejzaža, kao i uticaja ljudskih aktivnosti;

(c) aktivno uključivanje lokalnih zajednica i stanovništva, prema potrebi, u upravljanje oblastima pod posebnom zaštitom, uključujući pružanje pomoći lokalnim stanovnicima koji mogu biti pogođeni formiranjem takvih oblasti;

(d) usvajanje mehanizama za finansiranje unapređenja i upravljanja oblastima pod posebnom zaštitom, kao i razvoj aktivnosti kojima se obezbjeđuje da to upravljanje bude usklađeno sa ciljevima ovih oblasti;

(e) regulisanje aktivnosti koje su usklađene sa ciljevima zbog kojih je formirana oblast pod posebnom zaštitom i sa uslovima odgovarajućih dozvola;

(f) obuka rukovodilaca i kvalifikovanog tehničkog osoblja kao i razvoj odgovarajuće infrastrukture.

3. Strane će obezbijediti da u nacionalnim planovima djelovanja u vanrednim okolnostima budu ugrađene mjere za reagovanje na udese koji bi mogli nanijeti štetu ili predstavljati prijetnju oblastima pod posebnom zaštitom.

4. Ukoliko se formiraju oblasti pod posebnom zaštitom koje obuhvataju i kopnene i morske površine, strane će nastojati da obezbijede koordinaciju u upravljanju i vođenju oblasti pod posebnom zaštitom kao cjeline.

ODJELJAK 2 - OBLASTI POD POSEBNOM ZAŠTITOM KOJE SU OD ZNAČAJA ZA SREDOZEMLJE

Član 8

FORMIRANJE LISTE OBLASTI POD POSEBNOM ZAŠTITOM KOJE SU OD ZNAČAJA ZA SREDOZEMLJE

1. U cilju unapređenja saradnje u upravljanju i očuvanju prirodnih oblasti, kao i u zaštiti vrsta koje su pred istrebljenjem i njihovih staništa, strane će sastaviti »Listu oblasti pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje«, u daljem tekstu »Lista SPAMI«.
2. Lista SPAMI može da obuhvati mjesta:
 - koja su od značaja za očuvanje komponenti biodiverziteta u Sredozemlju;
 - koja sadrže ekosisteme specifične za oblast Sredozemlja ili ugroženih vrsta;
 - koje su od posebnog značaja sa naučnog, estetskog, kulturnog ili edukativnog aspekta.
3. Strane se slažu:
 - (a) da priznaju poseban značaj ovih oblasti za Sredozemlje;
 - (b) da poštuju mjere koje se odnose na oblasti pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje i da ne dozvole niti preduzmu bilo kakve aktivnosti koje bi mogle biti suprotne ciljevima zbog kojih su ove oblasti i formirane.

Član 9

POSTUPAK ZA FORMIRANJE I ULAZAK NA LISTU OBLASTI POD POSEBNOM ZAŠTITOM KOJA SU OD ZNAČAJA ZA SREDOZEMLJE

1. Oblasti pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje mogu se formirati, u skladu sa procedurom predviđenom u stavovima od 2 do 4 ovog člana, u: (a) morskim i priobalnim zonama koje su pod suverenitetom i jurisdikcijom strana; (b) zonama koje su djelimično ili u cjelosti na pučini.
2. Prijedlog za ulazak na listu mogu da dostave:
 - (a) dotična strana, ukoliko se oblast nalazi u već razgraničenoj zoni, nad kojom ona ima suverenitet ili jurisdikciju;
 - (b) dvije ili više dotičnih susjednih strana, ukoliko se oblast, djelimično ili u cjelosti, nalazi na pučini;
 - (c) dotične susjedne strane u područjima gdje granice nacionalnog suvereniteta ili jurisdikcije još uvijek nijesu definisane.
3. Strane koje daju predloge za ulazak na listu SPAMI dostaviće centru uvodni izvještaj sa obavještenjima o geografskoj lokaciji te oblasti, njenim fizičkim i ekološkim karakteristikama, njenom pravnom statusu, planovima za njeno upravljanje i sredstvima za njihovo sprovođenje, kao i izjavu kojom se opravdava njen značaj za Sredozemlje:

(a) kada se prijedlog formuliše u skladu sa tačkama 2 (b) i 2 (c) ovog člana, dotične susjedne strane će se dogovarati jedna sa drugom kako bi osigurale da predložene mjere zaštite i regulisanja budu konzistentne, isto kao i sredstva za njihovo sprovođenje;

(b) prijedlozi koji se daju u skladu sa stavom 2 ovog člana sadržaće mjere zaštite i upravljanja koje se odnose na tu oblast kao i sredstva za njihovo sprovođenje.

4. Postupak za unošenje predložene oblasti na listu je sledeći:

(a) za svaku oblast prijedlog se dostavlja kontakt licu na nacionalnom nivou, koje ispituju njenu usklađenost sa zajedničkim smjernicama i kriterijumima usvojenim u skladu sa članom 16 ovog protokola;

(b) ako je prijedlog sačinjen u skladu sa tačkom 2 (a) ovog člana usklađen sa smjernicama i zajedničkim kriterijumima, Organizacija će, nakon ocjene, na sastanku obavijestiti strane, koje će odlučiti da unesu tu oblast na listu SPAMI;

(c) ako je prijedlog sačinjen u skladu sa tačkama 2 (b) i 2 (c) ovog člana usklađen sa smjernicama i zajedničkim kriterijumima, Centar će to prenijeti Organizaciji koja će, na sastanku, informisati strane. Odluka o unošenju oblasti na listu SPAMI donosi se konsenzusom strana ugovornica, koje takođe daju saglasnost na mjere upravljanja koje se odnose na tu oblast.

5. Strane koje su predložile unošenje oblasti na listu sprovodiće mjere zaštite i konzervacije navedene u svojim prijedlozima u skladu sa stavom 3 ovog člana. Strane ugovornice obavezuju se da se pridržavaju tako utvrđenih pravila. Centar će obavijestiti nadležne međunarodne organizacije o listi i o mjerama koje su preduzete u oblastima pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje.

6. Strane mogu da izmijene listu SPAMI. U tom cilju će Centar izraditi izvještaj.

Član 10

PROMJENE U STATUSU OBLASTI POD POSEBNOM ZAŠTITOM KOJE SU OD ZNAČAJA ZA SREDOZEMLJE

Odluke o promjenama u razgraničenju ili pravnom statusu oblasti pod posebnom zaštitom koja je od značaja za Sredozemlje ili otkazivanje takve oblasti, u cjelini ili djelimično, ne mogu se donositi ukoliko ne postoje važni razlozi za to, vodeći računa o potrebi očuvanja životne sredine i izvršavanja obaveza utvrđenih ovim protokolom i sprovede se postupak koji je sličan postupku formiranja oblasti pod posebnom zaštitom koja je od značaja za Sredozemlje i njenog unošenja na listu.

ODJELJAK III ZAŠTITA I OČUVANJE VRSTA

Član 11

NACIONALNE MJERE ZA ZAŠTITU I OČUVANJE VRSTA

1. Strane će upravljati vrstama flore i faune kako bi ih održale u povoljnom stanju očuvanosti.
2. Strane će, u zonama pod svojim suverenitetom ili nacionalnom jurisdikcijom, identifikovati i sastaviti liste vrsta flora i faune koje su ugrožene ili pred istrebljenjem i takvim vrstama dodijeliti zaštićeni status. Strane će regulisati i, po potrebi, zabraniti aktivnosti koje imaju nepovoljan uticaj na takve vrste ili njihova staništa i sprovede mjere upravljanja, planiranja i druge mjere kako bi osigurale povoljno stanje očuvanosti tih vrsta.
3. U pogledu zaštićenih vrsta faune, strane će suzbijati i, po potrebi, zabraniti:
 - (a) odvođenje, posjedovanje ili ubijanje (uključujući u najvećoj mogućoj mjeri slučajno odvođenje, posjedovanje ili ubijanje), komercijalnu trgovinu, prevoz i izlaganje u komercijalne svrhe ovih vrsta, njihovih jaja, djelova ili proizvoda;
 - (b) u mjeri u kojoj je moguće, uznemiravanje divljih vrsta faune, naročito u periodu parenja, inkubacije, hibernacije ili seljenja, kao i drugim periodima biološkog stresa.
4. Osim mjera koje su navedene u prethodnom stavu, strane će koordinirati napore, kroz bilateralne ili multilateralne radnje, uključujući, po potrebi, sporazume o zaštiti i oporavku vrsta koje se sele, a čije se kretanje proteže u oblast na koju se primjenjuje ovaj protokol.
5. U pogledu zaštićenih vrsta flore i njihovih djelova i proizvoda, strane će regulisati i, po potrebi, zabraniti sve vidove uništenja i uznemiravanja, uključujući branje, sakupljanje, obrezivanje, vađenje iz korijena, posjedovanje, komercijalni promet ili prevoz i izlaganje u komercijalne svrhe takvih vrsta.
6. Strane će formulisati i usvojiti mjere i planove u vezi sa reprodukcijom *ex situ*, naročito parenje u zatvorenim uslovima zaštićene faune i razmnožavanje zaštićene flore.
7. Strane će nastojati, neposredno ili preko Centra, da se konsultuju sa uključenim državama koje nijesu članice ovog protokola u cilju koordinacije napora u oblasti upravljanja i zaštite vrsta koje su ugrožene ili u pred istrebljenjem.
8. Strane će obezbijediti sredstva, gdje je moguće, za povratak zaštićenih vrsta koje su nelegalno izvezene ili držane. Strane treba da ulože napor da ponovo vrate takve primjerke u njihovo prirodno stanište.

Član 12

MJERE SARADNJE U ZAŠTITI I OČUVANJU VRSTA

1. Strane će usvojiti mjere saradnje kako bi osigurale zaštitu i očuvanje flore i faune navedene u prilogima uz ovaj protokol, a koja se odnosi na listu vrsta koje su ugrožene ili pred istrebljenjem i listu vrsta čija je eksploatacija regulisana.

2. Strane će osigurati maksimalnu moguću zaštitu i oporavak vrsta flore i faune navedene u prilogu koji se odnosi na listu vrsta koje su ugrožene ili pred istrebljenjem, tako što će na nacionalnom nivou usvojiti mjere predviđene u članu 11 st. 3 i 5 ovog protokola.
3. Strane će zabraniti uništenje i oštećenje staništa vrsta koje su navedene u prilogu koji se odnosi na listu vrsta koje su ugrožene ili pred istrebljenjem i formulisati i sprovesti akcione planove za njihovo očuvanje ili oporavak. One će i dalje saradivati na sprovođenju odgovarajućih već usvojenih akcionih planova.
4. Strane će, u saradnji sa nadležnim međunarodnim organizacijama, preduzeti sve odgovarajuće mjere, kako bi osigurale očuvanje vrsta navedenih u prilogu koji se odnosi na listu vrsta čija je eksploatacija regulisana i istovremeno davati ovlašćenje i regulisati eksploataciju tih vrsta kako bi se obezbijedilo i održalo povoljno stanje njihove očuvanosti.
5. Kada se oblast u kojoj se nalaze vrste koje su ugrožene ili pred istrebljenjem proširi na obje strane nacionalne granice ili razgraničenja koje razdvaja teritorije ili oblasti ili područja pod suverenitetom ili nacionalnom jurisdikcijom dvije strane ovog protokola, te strane će saradivati kako bi osigurale zaštitu i očuvanje i, po potrebi, oporavak ovih vrsta.
6. Pod uslovom da nema drugih zadovoljavajućih rešenja i da izuzetak neće ugroziti opstanak populacije ili bilo koje druge vrste, strane mogu davati odobrenja za izuzeća od zabrana koje su propisane za zaštitu vrsta navedenih u prilogu uz ovaj protokol za naučne, edukativne ili svrhe upravljanja koje su neophodne da bi se osigurao opstanak vrsta ili spriječila značajna šteta. Strane ugovornice će biti obaviještene o tim izuzećima.

Član 13

UVODENJE NEAUTOHTONIH ILI GENETSKI MODIFIKOVANIH VRSTA

1. Strane će preduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi regulisale namjerno ili slučajno uvođenje neautohtonih ili genetski modifikovanih vrsta u divlji svijet i zabrane one koje bi mogle da imaju štetan uticaj na ekosisteme, staništa ili vrste u oblasti na koju se ovaj protokol primjenjuje.
2. Strane će nastojati da sprovedu sve moguće mjere kako bi istrijebile vrste koje su već bile uvedene ukoliko se, nakon naučne ocjene, pokaže da te vrste prouzrokuju ili će vjerovatno prouzrokovati štetu po ekosisteme, staništa ili vrste u oblasti na koju se ovaj protokol primjenjuje.

ODJELJAK IV
ZAJEDNIČKE ODREDBE KOJE SE ODOSE
NA ZAŠTIĆENE OBLASTI I VRSTE

Član 14

IZMJENE I DOPUNE PRILOGA

1. Postupci za izmjene i dopune priloga uz ovaj protokol biće oni koji su sadržani u članu 23 Konvencije.
2. Sve predložene izmjene i dopune koje se dostave na sastanku strana ugovornica biće predmet prethodne ocjene na sastanku nacionalnih organizacija.

Član 15

POPISIVANJE

Svaka strana će napraviti sveobuhvatan popis:

- (a) oblasti nad kojima ona ima suverenitet ili jurisdikciju ako sadrže rijetke ili osjetljive ekosisteme, koje su rezervoari biodiverziteta i koji su važni za vrste koje su ugrožene ili pred istrebljenjem;
- (b) vrsta flore ili faune koje su ugrožene ili pred istrebljenjem.

Član 16

SMJERNICE I ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI

Strane će usvojiti:

- (a) zajedničke kriterijume za izbor zaštićenih morskih i priobalnih područja koja bi se mogla unijeti na listu SPAMI kao prilog protokila;
- (b) zajedničke kriterijume za unošenje dodatnih vrsta u priloge;
- (c) smjernice za ustanovljavanje i regulisanje oblasti pod posebnom zaštitom.

Kriterijumi i smjernice iz stavova (b) i (c) ovog člana mogu se dopuniti na sastanku strana na osnovu prijedloga jedne ili više strana.

Član 17

OCJENA EKOLOŠKOG UTICAJA

U procesu planiranja koji vodi ka donošenju odluka o industrijskim i drugim projektima i aktivnostima koje bi mogle značajno pogoditi zaštićene oblasti i vrste i njihova staništa, strane će ocijeniti i uzeti u obzir mogući neposredni ili posredni, kratkoročni ili dugoročni uticaj, uključujući kumulativni uticaj projekata i aktivnosti koje su premet razmatranja.

Član 18

INTEGRACIJA TRADICIONALNIH AKTIVNOSTI

1. U formulisanju zaštitnih mjera, strane će voditi računa o tradicionalnom životu i kulturnim aktivnostima lokalnog stanovništva. One će odobravati izuzeća, po potrebi, kako bi se izašlo u susret takvim potrebama. Izuzeća odobrena iz tih razloga ne smiju:

(a) ugroziti bilo održavanje ekosistema koji su zaštićeni po ovom protokolu, bilo biološke procese koji doprinose održavanju tih ekosistema;

(b) prouzrokovati bilo istrebljenje, bilo značajno smanjenje u broju jedinki koje sačinjavaju te populacije ili vrsta flore i faune, a naročito vrsta koje su ugrožene, pred istrebljenjem, migracione ili endemske.

2. Strane koje odobre izuzeća od zaštitnih mjera obavijestiće o tome strane ugovornice.

Član 19

PUBLICITET, INFORMISANJE, JAVNA SVIJEST I EDUKACIJA

1. Strane će dati odgovarajući publicitet osnivanju oblasti pod posebnom zaštitom, njihovim granicama, važećim propisima i imenovanju zaštićenih vrsta, njihovih staništa i važećih propisa.

2. Strane će nastojati da informišu javnost o značaju i vrijednosti oblasti i vrsta pod posebnom zaštitom, kao i o naučnim saznanjima koja se mogu steći sa aspekta očuvanja prirode i drugih aspekata. Te informacije treba da imaju odgovarajuće mjesto u obrazovnim programima. Strane će takođe nastojati da unapređuju učešće svoje javnosti i njihovih organizacija za očuvanje u mjerama koje su neophodne za zaštitu dotičnih oblasti i vrsta, uključujući ocjene ekološkog uticaja.

Član 20

NAUČNA, TEHNIČKA I ISTRAŽIVANJA REGULISANJA

1. Strane će podsticati i razvijati naučna i tehnička istraživanja koja su vezana za ciljeve ovog protokola. One će takođe podsticati i razvijati istraživanja o održivoj upotrebi oblasti pod posebnom zaštitom i upravljanju zaštićenim vrstama.

2. Strane će se, po potrebi, konsultovati između sebe i sa nadležnim međunarodnim organizacijama kako bi identifikovale, planirale i preduzele naučna i tehnička istraživanja i programe praćenja koji su neophodni za identifikaciju i praćenje zaštićenih oblasti i vrsta i za procjenu djelotvornosti mjera koje se preduzimaju u cilju sprovođenja planova upravljanja i oporavka.

3. Strane će razmjenjivati, neposredno ili preko Centra, naučne i tehničke informacije o tekućim i planiranim istraživanjima i programima praćenja i njihovim rezultatima. One će, u najvećoj mogućoj mjeri, koordinirati svoja istraživanja i programe praćenja i zajednički nastojati da definišu ili standardizuju svoje procedure.

4. U tehničkim i naučnim istraživanjima, strane će dati prioritet oblastima pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje i vrstama koje se pojavljuju u priložima uz ovaj protokol.

Član 21

MEĐUSOBNA SARADNJA

1. Strane će, neposredno ili uz pomoć Centra ili dotičnih međunarodnih organizacija, formirati programe saradnje za koordinaciju osnivanja, očuvanja, planiranja oblasti pod posebnom zaštitom i njihovog upravljanja, kao i izbora, upravljanja i očuvanja zaštićenih vrsta. Vršiće se redovna razmjena informacija o karakteristikama zaštićenih oblasti i vrsta, stečenim iskustvima i problemima na koje se naišlo.

2. Strane će, prvom prilikom, saopštiti drugim stranama, državama koje bi mogle biti pogođene i Centru da postoji neka situacija koja bi mogla da ugrozi ekosisteme pod posebnom zaštitom ili opstanak zaštićenih vrsta flore i faune.

Član 22

MEĐUSOBNA POMOĆ

1. Strane će saradivati, neposredno ili uz pomoć Centra ili dotičnih međunarodnih organizacija, u formulisanju, finansiranju i sprovođenja programa međusobne pomoći i pomoći zemljama u razvoju koje izraze potrebu za tim u cilju sprovođenja ovog protokola.

2. Ovi programi će obuhvatati edukaciju javnosti u oblasti ekologije, obuku naučnog, tehničkog i rukovodećeg kadra, naučna istraživanja, pribavljanje, korišćenje, projektovanje i razvoj odgovarajuće opreme, i prenos tehnologije pod povoljnim uslovima koji će se dogovoriti između dotičnih strana.

3. Strane će, u pitanjima međusobne pomoći, davati prioritet oblastima pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje i vrstama koje se pojavljuju u priložima uz ovaj protokol.

Član 23

IZVJEŠTAJI STRANA

Strane će na redovnim sjednicama strana dostavljati izvještaj o ostvarivanju ovog protokola, a naročito o:

- (a) statusu i stanju oblasti koje se nalaze na listi SPAMI;
- (b) svim promjenama u razgraničenju ili pravnom statusu oblasti pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje i zaštićenih vrsta;
- (c) mogućim izuzećima odobrenim shodno čl. 12 i 18 ovog protokola.

ODJELJAK V ORGANIZACIONI ARANŽMANI

Član 24

KONTAKT LICA NA NACIONALNOM NIOVU

Svaka strana će odrediti kontakt lice na nacionalnom nivou koje će služiti kao veza sa Centrom po pitanju tehničkih i naučnih aspekata primjene ovog protokola. Ta kontakt lica će se periodično sastajati radi izvršavanja dužnosti koje proističu iz ovog protokola.

Član 25

KOORDINACIJA

1. Organizacija će biti zadužena za koordinaciju primjene ovog protokola. U tu svrhu, ona će dobijati podršku od Centra, kojemu može da povjeri sledeće dužnosti:

(a) pružanje pomoći stranama, u saradnji sa nadležnim međunarodnim, međuvladinim i nevladinim organizacijama, u:

- osnivanju oblasti pod posebnom zaštitom u području na koje se primjenjuje ovaj protokol i upravljanju istom;

- ostvarivanju programa tehničkog i naučnog istraživanja koji su predviđeni u članu 20 ovog protokola;

- vršenju razmjenu naučnih i tehničkih informacija između strana kao što je predviđeno članom 20 ovog protokola;

- pripremi planova upravljanja za oblasti i vrste pod posebnom zaštitom;

- izradi programa saradnje na osnovu člana 21 ovog protokola;

- izradi edukativnih materijala namijenjenih različitim grupama;

(b) sazivanje i organizovanje sastanaka nacionalnih fokusnih tačaka i pružanje usluga sekretarijata kontakt licima na nacionalnom nivou;

(c) formulisanje preporuka o smjernicama i zajedničkim kriterijumima shodno članu 16. ovog protokola;

(d) kreiranje i ažuriranje baza podataka o oblastima pod posebnom zaštitom, zaštićenim vrstama i ostalim pitanjima koja su od značaja za ovaj protokol;

(e) izrada izvještaja i stručnih studija koje mogu biti neophodne za ostvarivanje ovog protokola;

(f) razrada i primjena programa obuke koji su pomenuti u članu 22 stav 2 ovog protokola;

(g) saradnja sa regionalnim i međunarodnim vladinim i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom oblasti i vrsta, pod uslovom da se poštuje specifičnost svake organizacije i potreba za izbjegavanjem dupliranja aktivnosti;

(h) izvršavanje dužnosti koje su mu dodijeljene u akcionim planovima usvojenim u okviru ovog protokola;

(i) izvršavanje svih drugih dužnosti koje mu dodijele strane.

Član 26

SASTANCI STRANA

1. Redovni sastanci strana ovog protokola održavaće se prilikom redovnih sastanaka strana ugovornica konvencije shodno članu 18 Konvencije. Strane takođe mogu da održavaju vanredne sastanke u skladu sa istim članom.
2. Sastanci strana ovog protokola imaju za cilj naročito da:
 - (a) prate sprovođenje ovog protokola;
 - (b) nadgledaju rad Organizacije i Centra vezano za ostvarivanje ovog protokola i da obezbjeđuju smjernice za njihove aktivnosti;
 - (c) razmatraju efikasnost usvojenih mjera za regulisanje i zaštitu oblasti i vrsta, i da ispituju potrebu za drugim mjerama, naročito u vidu priloga i izmjena i dopuna ovog protokola ili njegovih priloga;
 - (d) usvajaju smjernice i zajedničke kriterijume predviđene u članu 16 ovog protokola;
 - (e) razmatraju izvještaje koje strane dostave u skladu sa članom 23 ovog protokola kao i sve druge bitne informacije koje strane prenose preko Centra;
 - (f) daju preporuke stranama o mjerama koje treba usvojiti za ostvarivanje ovog protokola;
 - (g) ispituju preporuke sa sastanaka kontakt lica na nacionalnom nivou shodno članu 24. ovog protokola;
 - (h) odlučuju o unošenju određene oblasti na listu SPAMI u saglasnosti sa članom 9 stav 4 ovog protokola;
 - (i) ispituju sva druga pitanja bitna za ovaj protokol, po potrebi;
 - (j) razmatraju i ocjenjuju izuzeća koja strane odobre u saglasnosti sa čl. 12 i 18 ovog protokola.

ODJELJAK VI ZAVRŠNE ODREDBE

Član 27.

UTICAJ PROTOKOLA NA DOMAĆE ZAKONSKE PROPISE

Odredbe ovog protokola neće uticati na pravo strana da usvoje odgovarajuće strožije domaće mjere za primjenu ovog protokola.

Član 28

ODNOS PREMA TREĆIM STRANAMA

1. Strane će pozvati države koje nijesu strane protokola i međunarodne organizacije da sarađuju u primjeni ovog protokola.

2. Strane se obavezuju da će usvojiti odgovarajuće mjere, u skladu sa međunarodnim pravom, kako bi osigurale da se niko ne angažuje ni u kakvoj aktivnosti koja je suprotna principima ili svrhama ovog protokola.

Član 29

POTPISIVANJE

Ovaj protokol je otvoren za potpisivanje u Barceloni 10. juna 1995. i u Madridu od 11. juna 1995. do 10. juna 1996. godine za sve strane ugovornice konvencije.

Član 30

RATIFIKACIJA, PRIHVATANJE ILI ODOBRAVANJE

Ovaj protokol podliježe ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju. Instrumenti ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja deponuju se kod vlade Španije, koja će preuzeti dužnosti depozitara.

Član 31

PRISTUPANJE

Od 10. juna 1996, ovaj protokol je otvoren za pristupanje svakoj državi ili regionalnoj ekonomskoj grupaciji koja je strana ugovornica konvencije.

Član 32

STUPANJE NA SNAGU

1. Ovaj protokol stupa na snagu tridesetog dana nakon deponovanja šestog instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju protokola, odnosno pristupanja protokolu.

2. Od datuma stupanja na snagu, ovaj protokol će zamijeniti Protokol o oblastima pod posebnom zaštitom u Sredozemlju iz 1982, u odnosima između strana oba instrumenta.

Kao potvrda gore navedenog, niže potpisane strane, propisno ovlašćene, potpisuju ovaj protokol.

Sačinjeno u Barceloni, 10. juna 1995, u jednom primjerku na arapskom, engleskom, francuskom i španskom jeziku, pri čemu su sva četiri teksta podjednako vjerodostojna, za potpisivanje bilo koje strane ugovornice konvencije.

**ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI
ZA IZBOR ZAŠTIĆENIH MORSKIH I PRIOBALNIH PODRUČJA KOJA BI SE
MOGLA UNIJETI NA LISTU SPAMI**

A. OPŠTI PRINCIPI

Strane ugovornice se slažu da će se prilikom rada na formiranju liste SPAMI rukovoditi sledećim osnovnim principima.

(a) Očuvanje prirodnog nasleđa je osnovni cilj koji mora karakterisati jednu oblast pod posebnom zaštitom koja je od značaja za Sredozemlje. Ostvarivanje drugih ciljeva kao što je očuvanje kulturnog nasleđa i unapređenje naučnog istraživanja, obrazovanja, učešća, saradnje, visoko je poželjno u oblastima pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje i predstavlja faktor u korist lokacije koja se uključuje na listu, u mjeri u kojoj to ostaje kompatibilno sa ciljevima očuvanja;

(b) ne utvrđuje se ograničenje ukupnog broja oblasti koje se unose na listu niti broja oblasti koje pojedina strana može da predloži za upis. Pa ipak, strane se slažu da lokacije treba da se biraju na naučnoj osnovi i da se uključuju na listu prema svojim kvalitetima; one će stoga morati da ispune zahtjeve određene u protokolu i ovim kriterijumima;

(c) oblasti pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje i koje se nalaze na listi i njihova geografska rasprostranjenost moraju da budu reprezentativne za region Sredozemlja i njegov biodiverzitet. U tom cilju lista će morati da zastupa najveći mogući broj vrsta staništa i ekosistema;

(d) oblasti pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje moraće da sačinjavaju jezgro mreže čiji je cilj djelotvorno očuvanje nasleđa Sredozemlja. Da bi postigle ovaj cilj, strane će razvijati saradnju na bilateralnoj i multilateralnoj osnovi u očuvanju prirodnih lokacija i upravljanju njima, i naročito kroz osnivanje prekograničnih oblasti pod posebnom zaštitom koje su od značaja za Sredozemlje;

(e) lokacije koje se nalaze na listi SPAMI treba da imaju značaj primjera i modela za zaštitu prirodnog nasleđa regiona. U tom cilju, strane će osigurati da lokacije koje se nalaze na listi dobiju adekvatan zakonski status, zaštitne mjere i metode i sredstva upravljanja.

**B. OPŠTA SVOJSTVA OBLASTI KOJE BI SE MOGLE UNIJETI NA
LISTU SPAMI**

1. Da bi jedna oblast bila podobna za unošenje na listu SPAMI, ona mora da ispunjava najmanje jedan od opštih kriterijuma iz člana 8 stav 2 protokola. Ista oblast može u određenim slučajevima da ispunjava nekoliko ovih opštih kriterijuma i takve okolnosti mogu samo da osnaže prijedlog za uključivanje te oblasti na listu.

2. Regionalni značaj je osnovni zahtjev da bi jedna oblast bila uključena na listu SPAMI. U ocjeni značaja jedne oblasti za Sredozemlje, treba koristiti sledeće kriterijume:

(a) jedinstvenost

Oblast sadrži jedinstvene ili rijetke ekosisteme, odnosno jedinstvene ili endemske vrste.

- (b) prirodna reprezentativnost
Oblast ima visoko reprezentativne ekološke procese, odnosno vrste zajednica ili staništa ili druge prirodne karakteristike. Reprezentativnost je stepen u kojem jedna oblast reprezentuje vrstu staništa, ekološki proces, biološku zajednicu, fiziografsku osobinu ili neko drugo prirodno svojstvo.
- (c) diverzitet
Oblast ima visoko raznovrsne vrste, zajednice, staništa ili ekosisteme.
- (d) prirodnost
Oblast ima visok stepen prirodnosti kao rezultat odsustva ili niskog nivoa uznemiravanja ili degradacije od strane čovjeka.
- (e) prisustvo staništa koja su od presudnog značaja za vrste koje su ugrožene, pred istrebljenjem ili endemske vrste
- (f) kulturna reprezentativnost
Oblast ima visoko reprezentativan značaj u pogledu kulturnog nasljeđa, zbog postojanja ekoloških zdravih tradicionalnih aktivnosti koje su integrisane sa prirodom i podržavaju dobrostanje lokalnih populacija;

3. Da bi bila uključena na listu SPAMI, jedna oblast koja ima naučni, obrazovni ili estetskih značaj mora predstavljati posebnu vrijednost za istraživanja u oblastima prirodnih nauka ili za aktivnosti obrazovanja ili razvijanja svijesti u oblasti životne sredine ili sadržati izvanredne prirodne osobine, kopnene ili morske predjele.

4. Pored fundamentalnih kriterijuma iz člana 8 stav 2 protokola, određen broj drugih karakteristika i faktora treba smatrati povoljnim u pogledu uključivanja lokacije na listu. U njih spadaju:

- (a) postojanje opasnosti koje mogu da naruše ekološku, biološku, estetsku ili kulturnu vrijednost te oblasti;
- (b) uključenost i aktivno učešće opšte javnosti i naročito lokalnih zajednica u procesu planiranja i upravljanja u toj oblasti;
- (c) postojanje organa koji zastupa javni, profesionalni i nevladin sektor i naučnu zajednicu te oblasti;
- (d) postojanje šansi za održivi razvoj u toj oblasti;
- (e) postojanje plana integralnog upravljanja priobalnim područjem u smislu člana 4 stav 3 (e) konvencije.

C. ZAKONSKI STATUS

1. Sve oblasti koje su podobne za uključivanje na listu SPAMI moraju dobiti zakonski status kojim se garantuje njihova efikasna dugoročna zaštita.

2. Da bi bila uključena na listu SPAMI, oblast koja se nalazi u već razgraničenoj zoni nad kojom strana ima suverenitet ili jurisdikciju mora imati zaštićen status kojeg dotična strana priznaje.

3. Kada se radi o oblastima koje se, djelimično ili u cjelosti, nalaze na pučini ili u zoni gdje granice nacionalnog suvereniteta ili jurisdikcije još nijesu definisane, zakonski status, plan

regulisanja, primjenjive mjere i ostale elemente iz člana 9 stav 3 protokola obezbjeđuju susjedne strane koje su uključene u predlog za uključivanje na listu SPAMI.

D. MJERE ZAŠTITE, PLANIRANJA I UPRAVLJANJA

1. Ciljevi u pogledu očuvanja i upravljanja moraju biti jasno definisani u tekstovima koji se odnose na svaku lokaciju i predstavljaju osnovu za ocjenu adekvatnosti usvojenih mjera i djelotvornosti njihove primjene prilikom revizija liste SPAMI.

2. Mjere zaštite, planiranja i upravljanja koje se primjenjuju na svaku oblast moraju biti odgovarajuće kada je u pitanju postizanje ciljeva očuvanja i upravljanja koji su definisani za tu lokaciju na kratki i dugi rok i posebno voditi računa o opasnostima koje joj prijete.

3. Mjere zaštite planiranja i upravljanja moraju se zasnivati na odgovarajućem poznavanju elemenata prirodne sredine i društveno ekonomskih i kulturnih faktora koje karakterišu svaku oblast. U slučaju nedostataka u osnovnim saznanjima, oblast predložena za uključivanje na listu SPAMI mora imati program za sakupljanje podataka i informacija koje nijesu na raspolaganju.

4. Nadležnost i odgovornost u pogledu sprovođenja i primjene mjera za očuvanje oblasti koje su predložene za uključivanje u listu SPAMI moraju biti jasno definisane u tekstovima koje se odnose na svaku oblast.

5. U pogledu specifičnosti koja karakterišu svaku zaštićenu lokaciju, zaštitne mjere za jednu oblast pod posebnom zaštitom koja je od značaja za Sredozemlje moraju voditi računa o sljedećim osnovnim aspektima:

(a) jačanju regulacije odlaganja ili potapanja otpadaka i drugih materijala koje mogu, posredno ili neposredno, da naruše integritet oblasti;

(b) jačanju regulacije uvođenja i ponovnog uvođenja nekih vrsta u oblast;

(c) regulaciji bilo koje aktivnosti ili radnje koja može da nanese štetu ili da poremeti vrste, ili koja može da ugrozi status očuvanosti ekosistema ili vrsta ili bi mogla da naruši prirodne, kulturne ili estetske karakteristike te oblasti;

(d) regulaciji koja se odnosi na zone koje se graniče sa datom oblašću.

6. Da bi bila uključena na listu SPAMI, zaštićena oblast mora imati organ za upravljanje, kome su data dovoljna ovlašćenja kao i sredstva i ljudski resursi da može da sprečava i/ili suzbija aktivnosti koje mogu biti suprotne ciljevima zaštićene oblasti.

7. Da bi bila uključena na listu SPAMI, oblast mora imati plan upravljanja. Glavna pravila ovog plana treba da se definišu u momentu uključivanja na listu i da se sprovedu odmah. Detaljan plan upravljanja mora se prezentirati u roku od tri godine od momenta uključivanja na listu. Neispunjavanje ove obaveze povlači skidanje lokacije sa liste.

8. Da bi bila uključena na listu SPAMI, oblast mora imati program za praćenje. Ovaj program treba da obuhvata identifikaciju i praćenje određenog broja značajnih parametara za datu oblast, kako bi omogućio ocjenu stanja i evolucije oblasti, kao i djelotvornost sprovedenih mjera zaštite i upravljanja, tako da se one mogu po potrebi prilagođavati. U tom cilju treba naručiti izradu daljih neophodnih studija.

LISTA UGROŽENIH VRSTA I VRSTA PRED ISTREBLJENJEM

Magnoliophyta

Posidonia oceanica

Zostera marina

Zostera noltii

Chlorophyta

Caulerpa ollivieri

Phaeophyta

Cystoseira amentacea (uklj. var. *stricta* i var. *spicata*)

Cystoseira mediterranea

Cystoseira sedoides

Cystoseira spinosa (uklj. *C. adriatica*)

Cystoseira zosteroides

Laminaria rodriguezii

Rhodophyta

Goniolithon byssoides

Lithophyllum lichenoides

Ptilophora mediterranea

Schimmelmannia schousboei

Porifera

Asbestopluma hypogea

Aplysina sp. pl.

Axinella cannabina

Axinella polypoides

Geodia cydonium

Ircinia foetida

Ircinia pipetta

Petrobiona massiliana

Tethya sp. pl.

Cnidaria

Astroides calycularis

Errina aspera

Gerardia savaglia

Echinodermata

Asterina pancerii

Centrostephanus longispinus

Ophidiaster ophidianus

Bryozoa

Hornera lichenoides

Mollusca

Ranella olearia (= *Argobuccinum olearium* = *A. giganteum*)

Charonia lampas (= *Ch. rubicunda* = *Ch. nodifera*)

Charonia tritonis (= *Ch. sequenziae*)

Dendropoma petraeum

Erosaria spurca

Gibbula nivosa

Lithophaga lithophaga

Luria lurida (= *Cypraea lurida*)

Mitra zonata

Patella ferruginea

Patella nigra

Pholas dactylus

Pinna nobilis

Pinna rudis (= *P. pernula*)

Schilderia achatidea

Tonna galea

Zonaria pyrum

Crustacea

Ocyrode cursor

Pachylasma giganteum

Pisces

Acipenser naccarii

Acipenser sturio

Aphanius fasciatus

Aphanius iberus

Cetorhinus maximus

Carcharodon carcharias

Hippocampus ramulosus

Hippocampus hippocampus

Huso huso

Lethenteron zanandreae

Mobula mobular

Pomatoschistus canestrinii

Pomatoschistus tortonesei

Valencia hispanica

Valencia letourneuxi

Reptiles

Caretta caretta

Chelonia mydas
Dermochelys coriacea
Eretmochelys imbricata
Lepidochelys kempii
Trionyx triunguis

Aves

Pandion haliaetus
Calonectris diomedea
Falco eleonora
Hydrobates pelagicus
Larus audouinii
Numenius tenuirostris
Phalacrocorax aristotelis
Phalacrocorax pygmaeus
Pelecanus onocrotalus
Pelecanus crispus
Phoenicopterus ruber
Puffinus yelkouan
Sterna albifrons
Sterna bengalensis
Sterna sandvicensis

Mammalia

Balaenoptera acutorostrata
Balaenoptera borealis
Balaenoptera physalus
Delphinus delphis
Eubalaena glacialis
Globicephala melas
Grampus griseus
Kogia simus
Megaptera novaeangliae
Mesoplodon densirostris
Monachus monachus
Orcinus orca
Phocoena phocoena
Physeter macrocephalus
Pseudorca crassidens
Stenella coeruleoalba
Steno bredanensis
Tursiops truncatus
Ziphius cavirostris

LISTA VRSTA ČIJA JE EKSPLOATACIJA REGULISANA

Porifera

Hippospongia communis

Spongia agaricina

Spongia officinalis

Spongia zimocca

Cnidaria

Anthipathes sp.pl.

Corallium rubrum

Echinodermata

Paracentrotus lividus

Crustacea

Homarus gammarus

Maja squinado

Palinurus elephas

Scyllarides latus

Scyllarus pigmaeus

Scyllarus arctus

Pisces

Alosa alosa

Alosa fallax

Anguilla anguilla

Epinephelus marginatus

Isurus oxyrinchus

Lamna nasus

Lampetra fluviatilis

Petromyzon marinus

Prionace glauca

Raja alba

Sciaena umbra

Squatina squatina

Thunnus thynnus

Umbrina cirrosa

Xiphias gladius

PROTOKOL O PREVENCIJI ZAGAĐIVANJA SREDOZEMNOG MORA PUTEM PREKOGRANIČNIH KRETANJA OPASNIH OTPADA I NJIHOVOG ODLAGANJA

Budući da su Strane ugovornice ovog Protokola,

Učesnici Konvencije o zaštiti Sredozemnog mora od zagađenja, usvojene u Barseloni 16. februara 1976, dopunjene 10. juna 1995,

Svjesne opasnosti koja prijeti okruženju Sredozemnog mora uzrokovane prekograničnim kretanjima i odlaganjem opasnih otpada,

Ubijedene da najefikasniji način zaštite ljudskog zdravlja i morskog okruženja od opasnosti nametnutih rizičnim otpadima predstavljaju smanjenje i eliminacija njihovog stvaranja, na primjer putem zamjene ili drugih čistih metoda proizvodnje,

Prepoznaju kod drugih Država, posebno u zemljama u razvoju, povećanu želju za zabranom prekograničnih kretanja rizičnih otpada i njihovog odlaganja,

Uzimaju u obzir Deklaraciju o okruženju i razvoju iz Ria a posebno Načelo 14 kojim se utvrđuje da bi Države “trebale da efikasno sarađuju radi obeshrabrivanja ili sprečavanja premještanja i prenosa u druge Države bilo kakvih aktivnosti ili supstanci koje uzrokuju ozbiljnu degradaciju okruženja ili za koje se nađe da su štetne po ljudsko zdravlje”,

Svjesne rastućeg međunarodnog interesa u pogledu potrebe da se osigura da se zagađenje koje potiče iz jedne Države ne prenosi u druge Države i, u skladu sa ovim ciljem, u pogledu potrebe da se smanje prekogranična kretanja opasnih otpada na minimum koliko god je moguće, sa krajnjim ciljem postepenog ukidanja ovakvih kretanja.

Takođe priznaju da bilo koja Država ima suvereno pravo da zabrani ulaz, prolaz ili odlaganje opasnih otpada na svojoj teritoriji,

Imaju na umu bitne odredbe Konvencije Ujedinjenih Nacija o Zakonu o moru iz 1982,

Takođe uzimaju u obzir Bazelsku konvenciju o Kontrolu prekograničnim kretanjima opasnog otpada i njihovom odlaganju, usvojenu 22. marta 1989, posebno Član 11, i odluke I/22, II/12 i III/1 usvojene od strane Prvog, Drugog i Trećeg Zasijedanja Konferencije stranaka Bazelske konvencije respektivno,

Nadalje uzimaju u obzir da su mnoge Države, među njima ugovorne stranke Barselonske konvencije, preduzele zakonske mjere i stupile u međunarodne sporazume u

skladu sa Bazelskom konvencijom radi zabrane prekograničnih kretanja opasnog otpada, na primjer, IV-ta ACP/EEC konvencija potpisana u Lom̄ 15. decembra 1989 od strane Evropske Ekonomske Zajednice i i Afričke, Karipske i Pacifičke grupe država, i Bamako Konvencija o zabrani uvoza u Afriku i kontroli prekograničnog kretanja i upravljanju opasnim otpadom u okviru Afrike, usvojena 30. januara 1991 pod pokroviteljstvom Organizacije Afričkog jedinstva.

Nadalje priznaju razlike u nivoima ekonomskog i zakonodavnog razvoja među različitim Sredozemnim priobalnim Državama, i razumiju da ne bi trebalo dozvoliti da opasan otpad bude transportovan radi iskorištavanja takvih ekonomskih ili zakonodavnih nepodudarnosti na štetu okruženja i društvenog blagostanja zemalja u razvoju,

Takođe imaju na umu činjenicu da se najefikasniji način borbe protiv prijetnji koje otpadi predstavljaju za ljudsko zdravlje i okruženje sastoji u smanjivanju ili čak zabrani prenošenja aktivnosti koje stvaraju opasne otpade,

Dogovorile su se o sljedećem:

Član 1

DEFINICIJE

U svrhe ovog Protokola:

(a) “Konvencija” označava Konvenciju za zaštitu Sredozemnog mora od zagađenja, usvojenu u Barseloni 16. februara 1976 i dopunjenu 10. juna 1995;

(b) “Stranka” označava ugovornu stranku ovog protokola u skladu sa članom 29, paragrafom 1, Konvencije;

(c) “Otpadi” označavaju supstance ili objekte koji se uništavaju ili su namjenjeni za uništavanje ili se zahtijeva da budu uništeni putem odredaba nacionalnog zakona;

(d) “Opasni otpadi” označavaju otpade ili kategorije supstanci kako je precizirano u članu 3 ovog protokola;

(e) “Odlaganje” označava bilo koju operaciju specificiranu u Dopuni III na ovaj protokol;

(f) “Prekogranična kretanja” označavaju bilo kakva kretanja opasnih otpada iz područja pod nacionalnom pravnom nadležnošću jedne Države u ili kroz područje pod nacionalnom pravnom nadležnošću druge Države ili u ili kroz područje koje nije pod nacionalnom pravnom nadležnošću nijedne Države, pod uslovom da su najmanje dvije Države uključene u kretanje;

(g) “Odobrena lokacija ili objekat” označava lokaciju ili objekat za odlaganje opasnih otpada koja je odobrena ili dopuštena za rad u ovu svrhu od strane relevantnog nadležstva Države gdje se nalaze lokacija ili objekat;

(h) “Kompetentno nadležstvo” označava jedno vladino nadležstvo naimenovano od strane Stranke da bude odgovorno, u okviru takvih geografskih područja koje Stranka može naći podesnima, za primanje obavještenja o prekograničnom kretanju opasnog otpada, i bilo kakvih informacija koje se na to odnose, i za odgovaranje na takva obavještenja;

(i) “Čiste metode proizvodnje” označavaju takve metode kojima se smanjuje ili izbjegava stvaranje opasnih otpada u saglasnosti sa čl. 5 i 8 ovog protokola;

(j) "Po sredinu zdravo upravljanje" opasnim otpadom označava preduzimanje svih izvodljivih koraka da bi se osiguralo da se opasni otpadi sakupe, prenesu i otklone (uključujući naknadnu brigu o lokacijama odlaganja) na način kojim će se zaštititi ljudsko zdravlje i okruženje od štetnih efekata kakvi mogu poticati od ovakvih otpada;

(k) "Područje pod nacionalnom pravnom nadležnošću Države" označava bilo koje zemljište, pomorsko područje ili vazdušni prostor u okviru koga Država vrši administrativne i regulativne dužnosti u skladu sa međunarodnim zakonom u pogledu zaštite ljudskog zdravlja ili okruženja;

(l) "Država izvoza" označava Stranku iz koje se planira započinjanje ili je započelo prekogranično kretanje opasnog otpada;

(m) "Država uvoza" označava Stranku ka kojoj se planira ili se odvija prekogranično kretanje opasnog otpada u svrhu njegovog odlaganja na tom mjestu ili u svrhu pretovara prije odlaganja u području koje nije pod nacionalnom pravnom nadležnošću nijedne Države;

(n) "Država tranzita" označava bilo koju Državu, osim Države izvoza ili uvoza, kroz koju se planira ili odvija kretanje opasnog otpada

(o) "Izvoznik" označava bilo koje lice pod pravnom nadležnošću Države izvoza koja ugovara izvoz opasnih otpada;

(p) "Uvoznik" označava bilo koje lice pod pravnom nadležnošću Države uvoza koja ugovara uvoz opasnih otpada;

(q) "Proizvođač" označava bilo koje lice čije aktivnosti stvaraju opasne otpade ili, ukoliko to lice nije poznato, lice koje je u posjedu i/ili kontroli nad tim otpadima;

(r) "Odlagač" označava bilo koje lice kome se dostavljaju opasni otpadi i koje izvršava odlaganje takvih otpada;

(s) "Nezakonit promet" označava bilo kakvo prekogranično kretanje opasnih otpada kako je specificirano u članu 9;

(t) "Lice" označava bilo koje fizičko ili pravno lice;

(u) "Zemlje u razvoju" označava one zemlje koje nisu Države članice Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD);

(v) "Razvijene zemlje" označava one zemlje koje su Države članice Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD);

(w) "Organizacija" označava tijelo opisano u članu 2 (b) Konvencije.

Član 2

PODRUČJE PROTOKOLA

Područje Protokola onako kako se razmatra u ovom Protokolu će označavati područje kao što je definisano u članu 1 Konvencije.

Član 3

DJELOKUG PROTOKOLA

1. Ovaj Protokol će biti primijenjivan na:
 - (a) Otpade koji pripadaju bilo kojoj kategoriji u Dodatku I na ovaj Protokol;
 - (b) Otpade koji nisu pokriveni pod paragrafom (a) iznad ali su definisani kao, ili za koje se smatra da su, opasni otpadi prema domaćim zakonskim propisima Države izvoza, uvoza ili tranzita;
 - (c) Otpade koji imaju bilo koju od karakteristika sadržanih u Dodatku II na ovaj protokol;
 - (d) Opasne supstance koje su zabranjene ili kojima je istekao rok trajanja ili čija je registracija otkazana ili odbijena putem vladine regulativne akcije u zemlji proizvodnje ili izvoza za ljudsko zdravlje ili zbog razloga okruženja, ili koje su namjerno povučene ili izostavljene iz vladine registracije potrebne za korištenje u zemlji proizvodnje ili izvoza.
2. Otpadi koji potiču od normalnog rada brodova, čije je ispuštanje pokriveno drugim međunarodnim instrumentom, su isključeni iz djelokuga ovog protokola.
3. Proizvođač, izvoznik ili uvoznik, zavisno od okolnosti, će snositi odgovornost za provjeru kod nadležnih vlasti Države izvoza, uvoza ili tranzita da dati otpad, prije njegovog prekograničnog kretanja, nije podležan ovom Protokolu.

Član 4

NACIONALNE DEFINICIJE OPASNIH OTPADA

1. Svaka Stranka Konvencije će, u toku šest mjeseci po postajanju Strankom, informisati Organizaciju o otpadima, osim onih navedenih u Dodatku I na ovaj protokol, koji se po njenim nacionalnim zakonskim propisima smatraju ili su definisani kao opasni otpadi, i o bilo kakvim zahjevima koji se tiču procedura prekograničnih kretanja primjenjivih na date otpade.
2. Svaka Stranka će zatim informisati Organizaciju o bilo kakvim značajnim promjenama informacija koje je obezbijedila saglasno paragrafu 1 ovog člana.
3. Organizacija će informisati sve Stranke o informacijama koje je primila saglasno paragrafima 1 i 2 ovog člana.
4. Stranke će biti odgovorne za stavljanje njima prenešenih informacija od strane Organizacije po paragrafu 3 na raspolaganje njihovim izvoznicima.

Član 5

OPŠTE OBAVEZE

1. Stranke će preduzeti sve odgovarajuće mjere da spriječe, ublaže i eliminišu zagađenje područja Protokola koje može biti uzrokovano prekograničnim kretanjima i odlaganjem opasnih otpada.

2. Stranke će preduzeti sve odgovarajuće mjere da smanje na minimum, i gdje je to moguće da eliminišu, stvaranje opasnih otpada.

3. Stranke će takođe preduzeti sve odgovarajuće mjere da smanje na minimum prekogranično kretanje opasnih otpada, i gdje je to moguće da eliminišu takvo kretanje u Sredozemlju. Da bi postigle ovaj cilj, Stranke imaju pravo da pojedinačno ili kolektivno zabrane uvoz opasnih otpada. Druge Stranke će poštovati ovu suverenu odluku i neće dozvoliti izvoz opasnih otpada u Države koje su zabranile njihov uvoz.

4. Podložno specifičnim odredbama koje se odnose na prekogranično kretanje opasnih otpada kroz teritorijalno more Države tranzita, razmatrano u članu 6.4 ovog protokola, sve Stranke će preduzeti odgovarajuće pravne, administrativne i druge mjere u okviru područja pod njihovom pravnom nadležnošću da zabrane izvoz i tranzit opasnih otpada u zemlje u razvoju, a Stranke koje nisu države članice Evropske zajednice¹ će zabraniti sve uvoze i tranzite opasnih otpada.

5. Sve Stranke će saradivati sa drugim agencijama Ujedinjenih Nacija, relevantnim međunarodnim i regionalnim organizacijama da bi se spriječio nezakonit promet, i preduzeće odgovarajuće mjere da bi postigle ovaj cilj, uključujući mjere kriminalnog kažnjavanja u skladu sa njihovim nacionalnim zakonskim propisima.

Član 6

PREKOGRANIČNO KRETANJE I PROCEDURE OBAVJEŠTAVANJA

U izuzetnim slučajevima, ukoliko inače nije zabranjeno, kada se opasni otpadi ne mogu odložiti na način bezbjedan po okolinu u zemlji u kojoj su nastali, prekogranično kretanje takvih otpada može biti odobreno ukoliko:

1. Se u obzir uzme specijalna situacija u zemljama Sredozemlja u razvoju koje nemaju tehničke mogućnosti niti objekte za odlaganje koji omogućuju upravljanje opasnim otpadima na način bezbjedan po okolinu.

2. Kompetentno nadležstvo Države uvoza osigurava da je opasni otpad otklonjen na odobroj lokaciji ili objektu sa tehničkim kapacitetom za njegovo odlaganje na način bezbjedan po okolinu.

3. Prekogranično kretanje opasnih otpada se odvija jedino sa prethodnim pisanim obavještenjem Države izvoza kako je specificirano u Dodatku IV na ovaj Protokol, i sa prethodnim pisanim pristankom Države(a) uvoza i Države(a) tranzita. Ovaj paragraf se ne primjenjuje na uslove prolaska kroz teritorijalno more, koja su regulisana paragrafom 4 ovog člana.

4. Prekogranično kretanje opasnih otpada kroz teritorijalno more Države tranzita odvija se jedino sa prethodnim obavještenjem od strane Države izvoza Državi tranzita kako je specificirano u Dodatku IV na ovaj Protokol. Nakon prijema obavještenja, Država tranzita obavještava Državu izvoza o svim obavezama koje se odnose na prolaz kroz njeno teritorijalno more u primjeni međunarodnog prava i relevantnih odredaba njenog domaćeg zakonodavstva usvojenog u skladu sa međunarodnim zakonom radi zaštite morske sredine. Tamo gdje je neophodno, Država može preduzeti odgovarajuće mjere u skladu sa međunarodnim zakonom. Ova procedura se mora uskladiti u okviru kašnjenja predviđenih Bazelskom Konvencijom.

5. Svaka Država uključena u prekogranično kretanje osigurava da je takvo kretanje u skladu sa međunarodnim sigurnosnim standardima i finansijskim garancijama, a posebno sa procedurama i standardima postavljenim u Bazelskoj Konvenciji.

Član 7

OBAVEZA ZA PONOVI UVOZ

Država izvoza će ponovo uvesti opasne otpade ako prekogranično kretanje ne može biti dovršeno radi nemogućnosti izvođenja ugovora koji se odnose na prenos i odlaganje otpada. U ovom cilju, nijedna Država tranzita se neće protiviti, ometati ili sprečavati povratak ovih otpada u Državu izvoza nakon što je valjano informisana od strane Države izvoza.

Član 8

REGIONALNA SARADNJA

1. U skladu sa članom 13 Konvencije, Stranke će sarađivati koliko god je to moguće u naučnim i tehnološkim poljima koja se odnose na zagađenje opasnim otpadima, posebno u implementaciji i razvoju novih metoda za smanjivanje i eliminisanje stvaranja opasnog otpada kroz čiste metode proizvodnje.

2. U ovom cilju, Stranke će Organizaciji podnositi godišnje izvještaje u pogledu opasnih otpada koje proizvode i prenose u okviru područja Protokola da bi se omogućilo Organizaciji da izradi pregled opasnih otpada.

3. Stranke će sarađivati pri preduzimanju odgovarajućih mjera radi implementacije opreznog pristupa zasnovanog na prevenciji problema zagađenja koja proizilaze od opasnih otpada i njihovog prekograničnog kretanja i odlaganja. U ovom cilju, Stranke će osigurati da se u procesima proizvodnje primijene čiste metode proizvodnje.

Član 9

NEZAKONIT PROMET

1. U svrhu ovog protokola, bilo kakvo prekogranično kretanje opasnih otpada kojim se krši ovaj Protokol ili druga pravila međunarodnog zakona će se smatrati nezakonitim prometom.

2. Svaka Stranka će uvesti odgovarajuće nacionalne zakonske propise radi sprečavanja i kažnjavanja nezakonitog prometa, uključujući kriminalne kazne za sva lica uključena u takve nezakonite aktivnosti.

3. U slučaju nezakonitog prometa usljed ponašanja proizvođača ili izvoznika, Država izvoza će se postarati da izvoznik ili proizvođač ili, ukoliko je neophodno, ona sama, vrate sporne otpade u Državu izvoza u toku 30 dana od vremena kada je primijecen

nezakonit promet i postaraće se da se preduzmu odgovarajuće pravne akcije protiv prekršioca(laca).

4. U slučaju nezakonitog prometa usljed ponašanja uvoznika ili odlagača, Država uvoza će osigurati da se sporni otpadi eliminišu prema metodama bezbjednim po okolinu od strane uvoznika u toku 30 dana od vremena kada je Država uvoza primijetila nezakonit

promet; ukoliko to nije moguće, Država izvoza će se postarati da izvoznik, proizvođač ili, ukoliko je neophodno, ona sama, vrate otpade u Državu izvoza. Kompetentna nadležna uvozne i izvozne Države će se postarati da se prema ovom Protokolu protiv prekršioca(laca) preduzmu pravni postupci.

5. U slučajevima kada se odgovornost za nezakonit promet ne može pripisati niti izvozniku niti proizvođaču niti uvozniku niti odlagaču, zainteresovane Stranke ili druge Stranke, prikladno, će se postarati, kroz saradnju da se sporni otpadi što je prije moguće odlože na način bezbjedan za okolinu ili u Državi izvoza ili u Državi uvoza ili na drugom prikladnom mjestu.

6. Stranke će što je prije moguće proslijediti Organizaciji sve informacije koje se tiču nezakonitog prometa, a koje će ona proslijediti svim Ugovornim Strankama.

7. Stranke će saradivati da bi se osiguralo da se ne odvija nikakav nezakonit promet. Po zahtjevu, Organizacija će pomagati Strankama u njihovoj identifikaciji slučajeva nezakonitog prometa i odmah će proslijediti svim zainteresovanim Strankama bilo kakvu informaciju koju primi a koja se tiče nezakonitog prometa.

8. Organizacija će preuzeti neophodnu koordinaciju sa Sekretarijatom Bazelske Konvencije u odnosu na efikasno sprečavanje i nadzor nezakonitog prometa opasnih otpada. Takva koordinacija će uglavnom biti zasnovana na sledećem:

(a) Razmjena informacija o slučajevima ili navodnim slučajevima nezakonitog prometa u Sredozemlju i koordinacija akcije radi otklanjanja takvih slučajeva;

(b) Obezbeđivanje pomoći u polju izgradnje-kapaciteta, uključujući razvoj nacionalnog zakonodavstva i odgovarajuće infrastrukture u Sredozemnim Državama sa ciljem sprečavanja i kažnjavanja nezakonitog prometa opasnih otpada;

(c) Uspostavljanje mehanizma za sprečavanje i nadzor nezakonitog prometa opasnih otpada u Sredozemlju.

Član 10

POMOĆ ZEMLJAMA U RAZVOJU

Stranke će, direktno ili uz pomoć kompetentnih ili drugih međunarodnih organizacija ili bilateralno, saradivati s ciljem formulisanja i implementacije programa finansijske i tehničke pomoći zemljama u razvoju radi implementacije ovog protokola.

Član 11

PRENOS INFORMACIJA

Stranke će preko Organizacije informisati jedna drugu o preduzetim mjerama, postignutim rezultatima i, ukoliko se pojavi slučaj, teškoćama sa kojima su se susreli u primjeni ovog protokola. Procedure za prikupljanje i distribuciju ovakvih informacija će biti određene na sastancima Stranaka.

Član 12

INFORMISANJE I UČEŠĆE JAVNOSTI

1. U izuzetnim slučajevima, u kojima je prekogranično kretanje opasnih otpada dozvoljeno po članu 6 ovog protokola, Stranke će obezbijediti da se adekvatna informacija stavi na raspolaganje javnosti, prenešena preko kanala koje Stranke smatraju odgovarajućim.

2. Država izvoza i Država uvoza će, u skladu sa odredbama ovog protokola i kad god je moguće i podesno, dati javnosti priliku da učestvuje u relevantnim procedurama sa ciljem obznanjivanja svojih pogleda i interesa.

Član 13

VERIFIKACIJA

1. Svaka Stranka koja ima razlog da vjeruje da druga Stranka djeluje ili je djelovala kršeći svoje obaveze po ovom protokolu informiše Organizaciju, i u tom slučaju, istovremeno i neodložno informiše, direktno ili preko Organizacije, Stranku protiv koje se iznose tvrdnje.

2. Organizacija će sprovesti verifikaciju suštine tvrdnje kroz konsultacije sa zainteresovanim Strankama i poslije toga podnijeti izvještaj Strankama.

Član 14

ODGOVORNOST I OBEŠTEĆENJE

Stranke će sarađivati sa ciljem da se što je prije moguće postave odgovarajuće smjernice za procjenu štete, kao i pravila i procedure u polju odgovornosti i obeštećenja za štetu koja nastaje iz prekograničnog kretanja i odlaganja opasnih otpada.

Član 15

SASTANCI

1. Redovni sastanci Stranki će se dešavati povezano sa redovnim sastancima Ugovornih Stranaka Konvencije održanim shodno članu 18 Konvencije. Stranke ovog Protokola takođe mogu držati vanredne sastanke u skladu sa članom 18 Konvencije.

2. Funkcije sastanaka Stranki će *inter alia* (između ostalog), biti:

(a) da se implementacija ovog protokola drži pod kritičkom ocjenom, i da se razmatraju bilo koje dodatne mjere, uključujući u obliku dodataka;

(b) da se ponovo razmotri i ispravi ovaj protokol i uz to bilo koji dodatak, prikladno;

(c) da se formulišu i usvoje programi, metode i mjere u skladu sa relevantnim članovima ovog protokola;

(d) da se razmotre bilo kakve informacije podešene Organizaciji od strane Stranaka ili na sastancima Stranaka u skladu sa relevantnim članovima ovog protokola;

(e) da se vrše takve druge funkcije prikladne za primjenu ovog protokola.

Član 16

USVAJANJE DODATNIH PROGRAMA I MJERA

Na sastanku Stranaka će se, putem dvo-trećinske (2/3) većine, usvojiti bilo kakvi dodatni programi i mjere za prevenciju i eliminaciju zagađenja koje potiče od prekograničnih kretanja opasnih otpada i njihovog odlaganja.

Član 17

KONAČNE ODREDBE

1. Odredbe Konvencije koje se odnose na bilo koji Protokol će se primjenjivati u odnosu na ovaj protokol.

2. Pravila procedure i finansijska pravila usvojena saglasno članu 24 Konvencije će se primjenjivati u odnosu na ovaj Protokol, ukoliko se Stranke ovog protokola ne dogovore drukčije.

3. Ovaj protokol će biti otvoren za potpisivanje u Izmiru 1. oktobra 1996, i u Madridu od 2. oktobra 1996 do 1. oktobra 1997 od strane bilo koje Države članice Konvencije. Takođe će istih datuma biti otvoren za potpisivanje od strane Evropske zajednice i od strane bilo koje slične regionalno ekonomske grupacije od kojih je najmanje jedna članica priobalna Država iz područja Protokola i koja ima nadležnost u poljima koja pokriva ovaj protokol.

4. Ovaj protokol će biti podložen ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju. Instrumenti ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja će biti povjereni Vladi Španije, koja će prisvojiti funkcije Depozitara.

5. Od 2. oktobra 1997, ovaj Protokol će biti otvoren za pristup od strane Država razmatranih u paragrafu 3 iznad, od strane Evropske zajednice i od strane bilo koje grupacije koja se pominje u tom paragrafu.

6. Ovaj protokol će stupiti na snagu tridesetog (30) dana poslije depozita najmanje šest (6) instrumenata ratifikacije, prihvatanja ili odobrenja, ili pristupa Protokolu od strane Stranaka razmatranih u paragrafu 3 ovog člana.

KAO SVJEDOCI ČEGA, su doljepotpisani, budući pravilno ovlašćeni od strane njihovih dotičnih Vlada, potpisali ovaj Protokol.

IZRAĐENO u Izmiru prvog dana oktobra 1996. u po jednom primjerku na arapskom, engleskom, francuskom i španskom jeziku, četiri teksta su jednako mjerodavna.

PRILOG I

KATEGORIJE OTPADA PODLOŽNIH OVOM PROTOKOLU

A. OPASNI OTPADI

- Y0 Svi otpadi koji sadrže ili su kontaminirani radionukleidima, radionukleidskom koncentracijom ili osobinama koje rezultuju iz ljudske aktivnosti.
- Y1 Klinički otpadi od medicinske njege u bolnicama, medicinskim centrima i klinikama
- Y2 Otpadi od proizvodnje i pripreme farmaceutskih proizvoda
- Y3 Iskorišteni farmaceutski proizvodi, preparati i lijekovi
- Y4 Otpadi iz proizvodnje, formulacije i upotrebe pesticida i biljnih lijekova
- Y5 Otpadi iz proizvodnje, formulacije i upotrebe hemikalija za zaštitu drveta
- Y6 Otpad iz proizvodnje, formulacije i upotrebe organskih razrjeđivača
- Y7 Otpad iz termičke obrade i operacija odgorijevanja supstanci koje sadrže cijanide
- Y8 Otpadna mineralna ulja nepodesna za njihovu prvobitno namijenjenu upotrebu
- Y9 Otpadna ulja/voda, mješavine hidrokarbona/vode, emulzije
- Y10 Otpadne supstance i čestice koje sadrže ili su kontaminirane polihlorisanim bifenilima (PCBs) i/ili polihlorisanim terfenilima (PCTs) i/ili polibrominisanim bifenilima (PBBs)
- Y11 Otpadni katranasti ostaci koji se javljaju pri refinisanju, destilaciji i bilo kojoj pirolitičkoj obradi
- Y12 Otpadi iz proizvodnje, formulacije i upotrebe mastila, boja, pigmenata, farbi, lakova, glazura
- Y13 Otpadi iz proizvodnje, formulacije i upotrebe smola, lateksa, plasticizera, ljepkova/atheziva
- Y14 Otpadne hemijske supstance koje se javljaju pri istraživanju i razvoju ili obrazovnim aktivnostima a koje nisu identifikovane i/ili su nove i čiji efekti na čovjeka i/ili sredinu nisu poznati
- Y15 Otpadi eksplozivne prirode koji nisu podložni drugim zakonskim propisima
- Y16 Otpadi iz proizvodnje, formulacije i upotrebe fotografskih hemikalija i materijala za obradu
- Y17 Otpadi koji se javljaju pri površinskoj obradi metala i plastika
- Y18 Ostaci koji se javljaju pri operacijama odlaganja industrijskog otpada
- Y19 Metalni karbonili
- Y20 Berilijum; jedinjenja berilijuma
- Y21 Heksavalentna jedinjenja hroma
- Y22 Jedinjenja bakra
- Y23 Jedinjenja cinka
- Y24 Arsenik; jedinjenja arsenika
- Y25 Selen; jedinjenja selena

- Y26 Kadmijum; jedinjenja kadmijuma
- Y27 Antimon; jedinjenja antimona
- Y28 Telur; jedinjenja telura
- Y29 Živa; jedinjenja žive

- Y30 Talijum; jedinjenja talijuma
- Y31 Olovo; jedinjenja olova
- Y32 Neorganska fluoridna jedinjenja isključujući kalcijum fluorid
- Y33 Neorganski cijanidi
- Y34 Kiseli rastvori ili kiseline u čvrstom obliku
- Y35 Bazni rastvori ili baze u čvrstom obliku
- Y36 Azbesti (prašina i vlakna)
- Y37 Organska fosforna jedinjenja
- Y38 Organski cijanidi
- Y39 Fenoli; fenolna jedinjenja uključujući hlorofenole
- Y40 Eteri
- Y41 Halogenizovani organski razblaživači
- Y42 Organski razblaživači isključujući halogenizovane razblaživače
- Y43 Bilo koji spoj srodan polihlorisanom dibenzo-furanu
- Y44 Bilo koji spoj srodan polihlorisanom dibenzo-p-dioksinu
- Y45 Organohalogeni jedinjenja osim supstanci koje se pominju u ovom Dodatku (npr. Y39, Y41, Y42, Y43, Y44)

B. OTPADI IZ DOMAĆINSTAVA

- Y46 Otpadi prikupljeni iz domaćinstava, uključujući kanalizaciju i talog kanalizacije
- Y47 Ostaci koji se javljaju usljed spaljivanja otpada iz domaćinstava.

LISTA OPASNIH KARAKTERISTIKA

UN	Kod	Karakteristike
Klasa 1	H1	Eksploziv Eksplozivna supstanca ili otpad je čvrsta ili tečna supstanca ili otpad (ili mješavina supstanci ili otpada) koja je po sebi sposobna putem hemijske reakcije za stvaranje gasa pri takvoj temperaturi i pritisku i pri takvoj brzini da uzrokuje štetu okruženju.
3	H3	Sagorljive tečnosti Riječ “sagorljivo” ima isto značenje kao “zapaljivo”. Sagorljive tečnosti su tečnosti, ili mješavine tečnosti, ili tečnosti koje sadrže čvrste tvari u rastvoru ili suspenziji (npr. boje, glazure, lakovi, itd., ali koje ne uključuju supstance ili otpade inače klasifikovane radi njihovih opasnih karakteristika) koje otpuštaju sagorljivo isparenje na temperaturama ne većim od 60.5 stepeni C, test u zatvorenoj posudi, ili ne većim od 65.6 stepeni C, test u otvorenoj posudi. S obzirom da rezultati testova u otvorenoj i zatvorenoj posudi nisu strogo uporedivi i da su čak pojedinačni rezultati pri primjeni istog testa često varijabilni, pravila odstupaju od gore navedenih brojki da bi se omogućilo da takva razlika bude u okviru duha ove definicije).
4.1	H4.1	Sagorljive čvrste tvari Čvrste tvari, ili otpadne čvrste tvari, osim onih koje su klasifikovane kao eksplozivi, koje su lako zapaljive pod uslovima kakvi se sreću pri transportu, ili mogu uzrokovati ili doprinijeti vatri putem trenja.

4.2	H4.2	<p>Supstance ili otpadi skloni spontanom sagorijevanju</p> <p>Supstance ili otpadi koji su skloni spontanom zagrijavanju pod normalnim uslovima kakvi se srijeću pri transportu, ili se zagrijavaju u kontaktu sa vazduhom, i koje su sklone da se zapale.</p>
4.3	H4.3	<p>Supstance ili otpadi koji u kontaktu sa vodom emituju sagorljive gasove</p> <p>Supstance ili otpadi koji su u interakciji sa vodom skloni da postanu spontano sagorljivi ili otpuštaju sagorljive gasove u opasnim količinama.</p>
5.1	H5.1	<p>Oksidacija</p> <p>Supstance ili otpadi koji, iako sami po sebi nisu nužno zapaljivi, mogu otpuštajući oksigen uopšte uzev uzrokovati ili doprinijeti sagorijevanju drugih materijala.</p>
5.2	H5.2	<p>Organski peroksidi</p> <p>Organske supstance ili otpadi koji sadrže bivalentnu O-O strukturu su termički nestabilne supstance koje mogu proći kroz egzotermno samo-ubrjavajuće razlaganje.</p>
6.1	H6.1	<p>Otrovni (akutni)</p> <p>Supstance ili otpadi skloni ili da uzrokuju smrt ili ozbiljne povrede ili da oštete ljudsko zdravlje ukoliko se progutaju ili inhaliraju ili putem kontakta preko kože.</p>
6.2	H6.2	<p>Infektivne supstance</p> <p>Supstance ili otpadi koje sadrže održive mikroorganizme ili</p>

njihove toksine za koje je poznato ili se sumnja da uzrokuju oboljenja kod životinja ili ljudi.

8	H8	Korozivi	Supstance ili otpadi koji će putem hemijske akcije uzrokovati ozbiljno oštećenje kada su u kontaktu sa živim tkivom, ili će u slučaju curenja, materijalno oštetiti, ili čak uništiti, druga dobra ili sredstva transporta; takođe mogu uzrokovati druge opasnosti.
9	H10	Oslobađanje toksičnih gasova u kontaktu sa vazduhom ili vodom	Supstance ili otpadi koji su, putem interakcije sa vazduhom ili vodom, skloni da otpuštaju toksične gasove u opasnim količinama.
9	H11	Toksični (sa kašnjenjem ili hronični)	Supstance ili otpadi koji, ukoliko se inhaliraju ili unesu u želudac ili ukoliko prodru kroz kožu, mogu uzrokovati efekte sa zakašnjenjem ili hronične, uključujući karcinogeničnost.
9	H12	Ekotoksični	Supstance ili otpadi koji ukoliko su oslobođeni predstavljaju ili mogu predstavljati neposredne ili odložene negativne uticaje na okruženje posredstvom bioakumulacije i/ili toksičnih efekata na žive sisteme.
9	H13	Sposoban da, na bilo koji način, nakon odlaganja, propusti drugi materijal, npr. izlužinu, koja posjeduje bilo koju od naprijed navedenih karakteristika.	

OPERACIJE ODLAGANJA

Lista operacija odlaganja sadržanih u ovom Dodatku odlikava one koje se javljaju ili su se javile u praksi. Ona ne odlikava nužno listu prihvatljivih operacija odlaganja. Shodno čl. 5 i 6 ovog protokola, opasnim otpadima se u svakom slučaju mora rukovati na način bezbjedan po okolinu.

- A. Operacije koje ne vode ka mogućnosti ponovnog dobijanja sredstva, recikliranju, isušivanju, direktnoj ponovnoj upotrebi ili alternativnim upotrebama.

Odjeljak A obuhvata sve takve operacije odlaganja koje se javljaju u praksi.

- D1 Odlaganje u ili na zemljište (npr. deponija, itd.)
- D2 Upotreba zemljišta (npr. biorazgrađivanje tečnih ili blatnjavih odbačenih materija u tlu, itd.)
- D3 Duboko ubrizgavanje (npr. ubrizgavanje odbačenih materija koje je moguće pumpati u bunare, slane kupole ili prirodna skloništa, itd.)
- D4 Površinsko zatvaranje (npr. postavljanje tečnih ili blatnjavih odbačenih materija u jame, jezera, lagune, itd.)
- D5 Specijalno osmišljene deponje (npr. postavljanje u oivičene zasebne ćelije koje su zatvorene i izolovane jedna od druge i od sredine, itd.)
- D6 Ispuštanje u vodena tijela izuzev mora/okeana
- D7 Ispuštanje u mora/okeane uključujući umetanje u morsko dno
- D8 Biološka obrada koja nije specificirana na drugom mjestu u ovom Dodatku a koja rezultuje u konačnim jedinjenjima ili mješavinama koje se odstranjuju pomoću bilo koje od operacija iz Odjeljka A
- D9 Fizičko-hemijska obrada koja nije specificirana na drugom mjestu u ovom Dodatku a koja rezultuje u konačnim jedinjenjima ili mješavinama koje se odstranjuju pomoću bilo koje od operacija iz Odjeljka A (npr. isparavanje, sušenje, kalcinacija, neutralizacija, taloženje, itd.)
- D10 Spaljivanje na zemljištu
- D11 Spaljivanje na moru
- D12 Stalno skladištenje (npr. postavljanje kontejnera u rudnicima, itd.)

- D13 Miješanje ili miksovanje prije predavanja na bilo koju od operacija iz Odjeljka A
- D14 Prepakiranje prije predavanja na bilo koju od operacija iz Odjeljka A
- D15 Skladištenje sve do bilo koje od operacija iz Odjeljka A

B. Operacije koje mogu voditi ponovnom dobijanju sredstva, recikliranju, poboljšavanju, direktnoj ponovnoj upotrebi ili alternativnim upotrebama.

Odjeljak B obuhvata sve takve operacije u pogledu materijala pravno definisanih kao opasan otpad ili za koje se smatra da su opasan otpad i koji bu inače bili predodređeni za operacije uključene u Odjeljku A.

- R1 Korišćenje za gorivo (osim u direktnom spaljivanju) ili na drugi način za stvaranje energije
- R2 Isušivanje/obnavljanje razblaživača
- R3 Recikliranje/isušivanje organskih supstanci koje se ne koriste kao razblaživači
- R4 Recikliranje/isušivanje metala i metalnih jedinjenja
- R5 Recikliranje/isušivanje drugih neorganskih materijala
- R6 Regeneracija kiselina ili baza
- R7 Sanacija komponenti koje se koriste za smanjenje zagađenja
- R8 Sanacija komponenti iz katalizatora
- R9 Ponovno refiniranje korištenog ulja ili druge ponovne uporebe prethodno korištenog ulja
- R10 Upotreba zemljišta koja rezultuje u dobiti za poljoprivredu ili u ekološkom poboljšanju
- R11 Korišćenje preostalih materijala dobijenih iz bilo koje od operacija numerisanih od R1-R10
- R12 Razmjena otpada za podvrgavanje bilo kojoj od operacija numerisanih od R1-R11
- R13 Akumulacija materijala namijenjenih za bilo koju od operacija u Odjeljku B

PRILOG IV (A)

INFORMACIJE KOJE TREBA PRUŽITI PRI OBAVJEŠTAVANJU

1. Razlog za izvoz otpada;
2. Izvoznik otpada 1/;
3. Proizvođač(i) otpada i lokacija nastanka 1/;
4. Uvoznik i odlagač otpada i konkretno mjesto odlaganja 1/;
5. namjeravani prevoznik(ici) otpada ili njihovi agenti, ukoliko su poznati 1/;
6. Zemlja izvoza otpada
Kompetentno nadležstvo 2/;
7. Očekivane zemlje tranzita
Kompetentno nadležstvo 2/;
8. Zemlja uvoza otpada
Kompetentno nadležstvo 2/;
9. Predviđeni datum(i) otpreme(a) i vremenski period tokom kojeg će otpad biti izvezen i predloženi plan put (uključujući tačku ulaza i izlaza) 3/;
10. Predviđena sredstva transporta (drum, željeznica, more, vazduh, kontinentalne vode);
11. Informacije koje se tiču osiguranja 4/;
12. Označavanje i fizički opis otpada uključujući Y broj i UN broj i njegov sastav 5/ i informacije o bilo kakvim posebnim zahtjevima za rukovanje njim uključujući krizne odredbe u slučaju incidenata;
13. Predviđeni tip pakovanja (npr. komore, cisterne, tankeri);
14. Procijenjena količina u težini/obimu 6/;
15. Proces usljed kojeg je došlo do stvaranja otpada 7/;
16. Kod prema DODATKU I, klasifikacija prema DODATKU II, H broj, i UN klasa;
17. Metod odlaganja prema DODATKU III;
18. Deklaracija izdana od strane proizvođača i izvoznika da su informacije tačne;

19. Informacija (uključujući tehnički opis postrojenja) prenešena izvozniku ili proizvođaču od strane odlagača otpada prema kojoj je on zasnovao svoju procijenu da ne postoji razlog za vjerovanje da otpadom neće biti upravljano na način bezbjedan po okolinu u skladu sa zakonima i propisima zemlje uvoza;
20. Informacije koje se tiču ugovora između izvoznika i odlagača.

PRIMJEDBE

Organizacija bi trebalo da koristi Obrazac za obavještanje i prateća dokumenta na način kako se razvila njihova upotreba u okviru djelokruga Bazelske Konvencije, OECD-a i Evropske Zajednice.

- 1./ _____ Puni naziv i adresa, broj telefona, teleksa ili telefaksa i ime, adresa, broj telefona, teleksa ili telefaksa osobe koju treba kontaktirati.
- 2./ _____ Puni naziv i adresa, broj telefona, teleksa ili telefaksa.
- 3./ _____ U slučaju opšteg obavještanja koje pokriva nekoliko isporuka, biće potrebni ili očekivani datumi svake isporuke ili, ukoliko to nije poznato, očekivana frekvencija isporuka.
- 4./ _____ Treba obezbjediti informacije o bitnim zahtjevima osiguranja i da li ih izvoznik, prevoznik i odlagač zadovoljavaju.
- 5./ _____ Priroda i koncentracija najopasnijih komponenti, u smislu toksičnosti i drugih opasnosti koje otpad predstavlja i pri rukovanju i u odnosu na predloženi metod odlaganja.
- 6./ _____ U slučaju opšteg obavještanja koje pokriva nekoliko isporuka, biće potrebni i procijenjena ukupna količina i procijenjene količine za svaku pojedinu isporuku.
- 7./ _____ Ovo je neophodno u toj mjeri da bi se procijenio rizik i odredila podesnost predložene operacije odlaganja.

PRILOG IV (B)

INFORMACIJE KOJE TREBA PRUŽITI NA DOKUMENTU O KRETANJU

1. Izvoznik otpada 1/;
2. Proizvođač(i) otpada i lokacija nastanka 1/;
3. Odlagač otpada i konkretno mjesto odlaganja 1/;
4. Prevoznik(ici) otpada 1/ ili njegov agent(i);
5. Datum kada je otpočelo prekogranično kretanje i datum(i) i potpisi na prijemnici od strane svakog lica koje preuzima brigu o otpadu;
6. Sredstva transporta (drum, željeznica, kontinentalne vode, more, vazduh) uključujući zemlje izvoza, tranzita i uvoza, takođe tačku ulaza i izlaza tamo gdje su ove predviđene;
7. Opšti opis otpada (fizičko stanje, valjani UN utovarni naziv i klasa, UN broj, Y broj i H broj već kako je primjenjivo);
8. Informacije o specijalnim zahtjevima za rukovanje uključujući krizne odredbe u slučaju incidenata;
9. Tip i broj pakovanja;
10. Količina u težini/obimu;
11. Deklaracija izdana od strane proizvođača ili izvoznika da su informacije tačne;
12. Deklaracija izdana od strane proizvođača ili izvoznika u kojoj se navodi da ne postoje zamjerke od strane kompetentnih nadležstava svih zainteresovanih Država koje su Stranke;
13. Potvrda od odlagača o prijemu u predviđeni objekat za odlaganje i naznaka metoda odlaganja i približnog datuma odlaganja.
14. Dokumenta osiguranja, obaveznica ili druga garancija kakva može biti zahtijevana od strane Stranaka, kao što je predviđeno u Članu 6, paragraf 5.

PRIMJEDBE

Organizacija bi trebalo da koristi Dokument o kretanju i prateća dokumenta na način kako se razvila njihova upotreba u okviru djelokruga Bazelske Konvencije, OECD-a i Evropske Zajednice.

Informacije zahtijevane u Dokumentu o kretanju će tamo gdje je to moguće biti integrisane u jedan dokument sa onima koje su zahtijevane po pravilima transporta. Tamo gdje to nije moguće, informacije bi trebalo da dopunjuju a ne dupliciraju one koje su zahtijevane po pravilima transporta. Dokument o kretanju će nositi uputstva o tome ko treba da pruži informacije i ispuni bilo koji obrazac.

1./ _____ Puni naziv i adresa, broj telefona, teleksa ili telefaksa i ime, adresa, broj telefona, teleksa ili telefaksa osobe koju treba kontaktirati u hitnom slučaju.

Član 3

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine u Republici Crnoj Gori.

Član 4

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

SU-SK Broj 01-636/6
Podgorica, 9. oktobra 2007. godine

Ustavotvorna Skupština Republike Crne Gore
Predsjednik
Ranko Krivokapić, s.r.